

Crna Gora
VLADA CRNE GORE

TREĆI PERIODIČNI IZVJEŠTAJ CRNE GORE KOMITETU PROTIV TORTURE

Po članu 19 Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih
ili ponižavajućih kazni ili postupaka

Podgorica, maj 2018. godine

Uvod

Crna Gora od proglašenja svoje nezavisnosti 3. juna 2006. godine, u skladu sa Odukom o proglašenju nezavisnosti Republike Crne Gore („Službeni list RCG“, br.36/2006) koju je usvojila Skupština Crne Gore, primjenjuje i preuzima sve međunarodne ugovore i sporazume koje je zaključila i kojima je pristupila državna zajednica Srbija i Crna Gora, a koji se odnose na Crnu Goru i koji su u saglasnosti sa njenim pravnim poretom. Tako je Crna Gora strana ugovornica Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka („Sl. List SFRJ“ – Međunarodni ugovori, br. 9/1991) (u daljem tekstu: Konvencija) i Dodatnog protokola uz Konvenciju („Sl. list CG - Međunarodni ugovori“, br.9/2008), po pristupanju nakon nezavisnosti.

Obaveza izvještavanja Komitetu protiv torture (u daljem tekstu CAT), definisana je članom 19 Konvencije. Inicijalni izvještaj o mjerama koje je Crna Gora preduzela da bi ispunila svoje obaveze u skladu sa Konvencijom dostavljen je Ujedinjenim nacijama 3. maja 2006. godine. Nakon usvajanja, Inicijalni izvještaj je objavljen od strane Ujedinjenih nacija - CAT/C/MNE/1¹ 6. oktobra 2008. godine. U skladu sa odredbama člana 19 Konvencije, nakon Inicijalnog izvještaja pripremljen je Drugi periodični izvještaj o preduzetim mjerama u cilju efikasne primjene Konvencije, koji je je sadržao i prikaz postignutih rezultata u ostvarivanju prava garantovanih ovom Konvencijom u Crnoj Gori. Drugi periodični izvještaj je sadržao odgovore na 38 pitanja dostavljenih prije podnošenja Drugog periodičnog izvještaja Crne Gore (CAT/C/MNE/2)* a izvještaj je sadržao i poseban osvrt na Zaključne observacije Komiteta protiv torture CAT/C/MNE/CO/1 od 19. januara 2009. godine. Komitet protiv torture razmotrio je Drugi periodični izvještaj Crne Gore (CAT/C/MNE/2 na sastancima održanim 7. i 8. maja 2014. godine i usvojio 16. maja 2014. godine zaključne observacije CAT/C/MNE/CO/2.

U skladu sa paragrafom 29 zaključnih zapažanja Komiteta za borbu protiv torture o drugom periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije za borbu protiv torture i drugih oblika okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja (CAT/C/MNE/CO/2), država Crna Gora je obavezna da dostavi Treći periodični izvještaj.

Imajući u vidu da je Crna Gora prihvatila pojednostavljenu proceduru izvještavanja Komitet za borbu protiv torture je dostavio listu pitanja, a odgovori na dostavljenu listu pitanja će predstavljati treći periodični izvještaj Crne Gore u skladu sa članom 19 Konvencije.

Prilikom odgovora uzeti su u obzir komentari Komiteta za borbu protiv torture u vezi sa informacijama dostavljenim od strane Crne Gore u julu 2015. godine o primjeni pojedinih preporuka sadržanih u zaključnim ocjenama Komiteta o drugom periodičnom izvještaju Crne Gore, kao i Opšti komentar broj 4 (2017) godine o implementaciji člana 3 Konvencije u kontekstu člana 22 čime se zamjenjuje Opšti komentar br. 1 koji je usvojen 1997. godine.

¹ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/docs/AdvanceVersions/CAT.C.MTN.1.pdf>

U pripremi Trećeg periodičnog izvještaja CAT učestvovali su: Ministarstvo pravde, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo unutrašnjih poslova (Uprava policije i Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima), Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo vanjskih poslova, Vrhovni sud Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, Zavod za izvršenje krivičnih sankcija, Policijska akademija, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu.

Opšte informacije

Crna Gora je država članica Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope i drugih međunarodnih i organizacija i regionalnih inicijativa, kao i strana ugovornica najvažnijih međunarodnih instrumenata u oblasti ljudskih prava. Kao članica najznačajnijih sporazuma o ljudskim pravima, Crna Gora jasno pokazuje podršku ostvarenju njihovih ciljeva, ali i aktivno participira u kreiranju i implementaciji novih standarda u promociji i zaštiti ljudskih prava. Na sjednici svih država članica OPCAT-a 27. oktobra 2016. godine u Ženevi, predstavnica Crne Gore Zdenka Perović, izabrana je za članicu UN Potkomiteta za prevenciju torture (SPT).

Crna Gora je država sa statusom kandidata za članstvo u Evropskoj Uniji. U tom kontekstu Crna Gora ostvaruje brojne aktivnosti u saradnji sa Evropskom komisijom, Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori, kao i bilateralne aktivnosti sa državama članicama Evropske unije. Ove obaveze definisane su brojnim dokumentima među kojima je najvažniji Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.

U kontekstu sveobuhvatne reforme koja se u tom kontekstu odvija u Crnoj Gori, posebna pažnja posvećuje se promovisanju vladavine prava i zaštite ljudskih prava. Reforma se odnosi na izmjene zakonodavnog okvira u pravcu usvajanja najboljih standarda i tekovine savremenog društva, ali i implementaciju kroz jačanje institucionalnih kapaciteta u pravcu poštovanja i promovisanja ljudskih prava u svakom segmentu društva.

Ustavni okvir

Ustavom Crne Gore zagarantovana su ljudska prava i slobode. U osnovna ustavna načela ljudskih i manjinskih prava spadaju: osnov za ostvarivanje prava i sloboda i jednakost pred zakonom, rodna ravnopravnost, pravo na jednaku zaštitu prava i sloboda, pravo na pravni lijek protiv odluke kojom se odlučuje o pravu ili na zakonom zasnovanom interesu, pravo na pravnu pomoć, pravo na lokalnu samoupravu, pravo na zdravu životnu sredinu. Zajamčena ljudska prava i slobode mogu se ograničiti samo zakonom, u obimu koji dopušta Ustav i u mjeri koja je neophodna da bi se u otvorenom i slobodnom demokratskom društvu zadovoljila svrha zbog koje je ograničenje dozvoljeno.

Ustavom je propisano da Crna Gora jemči nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava. Niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju. Niko se ne smije držati u ropstvu ili ropском položaju (član 28). Svako ima pravo na ličnu slobodu. Lišavanje slobode dopušteno je samo iz razloga i u postupku koji je predviđen zakonom. Lice lišeno slobode mora odmah biti obaviješteno na svom jeziku ili

jeziku koji razumije o razlozima lišenja slobode. Lice lišeno slobode istovremeno mora biti upoznato da nije dužno ništa da izjavi. Na zahtjev lica lišenog slobode, organ je dužan da o lišenju slobode odmah obavijesti lice koje lišeni slobode sam odredi. Lice lišeno slobode ima pravo da njegovom saslušanju prisustvuje branilac koga izabere. Nezakonito lišavanje slobode je kažnjivo.

U skladu sa Ustavom Crne Gore, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je samostalan i nezavisan organ koji preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda vrši funkciju na osnovu Ustava, zakona i potvrđenih međunarodnih ugovora, pridržavajući se i načela pravde i pravičnosti. Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore 2011 godine, Zaštitnik je određen kao Nacionalni mehanizam za prevenciju torture NPM, u skladu sa obavezom utvrđenom Zakonom o ratifikaciji Zakona o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju protiv torture (OPCAT).

U skladu sa članom 145 Ustava, zakon mora biti saglasan sa Ustavom Crne Gore i potvrđenim međunarodnim ugovorima, a drugi propis mora biti saglasan sa Ustavom i zakonom.

Odgovori na pitanja vezana za članove Konvencije

U ovom dijelu dat je odgovor na Spisak pitanja prije podnošenja trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore (CAT/C/MNE/QPR/3) i prikaz aktivnosti preduzetih uzimajući u obzir zaključke i preporuke sadržane u Zaključnim observacijama Komiteta protiv torture (CAT/C/MNE/CO/2) od 16. maja 2014. godine.

1. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 9) i informacije koje je u okviru odgovora na zaključna razmatranja dostavila država članica, molimo dostavite ažurne informacije o mjerama preduzetim kako bi se:

(a) Obezbijedilo da su sva lica lišena slobode potpuno informisana o svojim pravima od samog početka svog lišenja slobode;

(b) Obezbijedilo, u praksi, pravo pritvorenih lica da njihov srodnik ili lice po njihovom izboru bude obaviješteno o njihovom pritvaranju, kao i pravo pritvorenog lica da bude obaviješteno o tome da li je navedeno obavješćavanje bilo uspješno;

Lica lišena slobode se bez odlaganja sprovode državnom tužiocu, a najkasnije u roku od 24 časa od časa lišenja slobode. Službenici policije sačinjavaju službenu zabilješku o lišenju slobode, koja se dostavlja državnom tužiocu i koja sadrži koje sve pouke je osumnjičeni dobio od strane službenika policije. Takođe, službena zabilješka sadrži i podatak o tome ko od srodnika je obaviješten o lišenju slobode. Lice lišeno slobode se od nadležnog državnog organa obavještava na svom jeziku ili jeziku koji razumije o razlozima lišenja slobode, o pravu da ništa ne iznosi, o pravu da uzme branioca, da branilac prisustvuje njegovom saslušanju, kao i da se sa braniocem dogovara o načinu odbrane, kao i o njegovom pravu da može da zahtijeva da se o lišenju obavijesti lice koje samo odredi kao i diplomatsko konzularni predstavnik države čiji je

državljanin ili predstavnik odgovarajuće međunarodne organizacije ukoliko je lice bez državljanstva ili izbjeglica.

U cilju ostvarivanja zakonitosti postupka prema licima lišenim slobode koja se odlukom državnog tužioca zadržavaju urađen je obrazac zapisnik o zadržavanju lica lišenog slobode. Obrazac sadrži podatke o svim aspektima zadržavanja lica tj. od prihvata lica, smještanja u prostorije za zadržavanje, oduzimanje ličnih predmeta i stvari, obezbjeđivanje obroka, podatke o eventualnom pružanju ljekarske pomoći, podatke o žalbi na rješenje o zadržavanju, podatke o eventualno zapaženim povredama prilikom primopredaje lica, kao i dio zapisnika koji se odnosi na predaju zadržanog lica nadležnim organima na dalje postupanje (Zavod za izvršenje sankcija, nadležni sudovi, drugi organi unutrašnjih poslova) kao i podatke o pravu na besplatnu pravnu pomoć, pod uslovima predviđenim Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći.

Zadržano lice prilikom zadržavanja dobija tzv. "Informativni list za zadržano lice" na svom jeziku ili na jeziku koji razumije, (engleski, ruski, njemački, italijanski, albanski i romski jezik) u kojem su naznačena sva njegova prava na advokata, ljekara itd.

Zaštitnik je u svojim izvještajima Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, koji su usvojeni u Skupštini Crne Gore, konstatovao određene nedoslednosti u praktičnoj primjeni citiranih propisa, a u pogledu obaveze da se svim licima lišenim slobode uruči informativni list i s tim u vezi dao preporuku.

(c) Garantovalo da sva lica lišena slobode imaju pristup braniocu dodijeljenom po službenoj dužnosti od trenutka lišenja slobode te tokom ispitivanja od strane službenika organa za sprovođenje zakona, nezavisno od toga da li se njihov slučaj kvalifikuje za obaveznu odbranu shodno članu 69 st. 1 Zakonika o krivičnom postupku;

Državni tužilac, kada mu se dovede lice lišeno slobode je dužan, da licu odmah saopšti da može uzeti branioca i omogućiti mu da u njegovom prisustvu uz korišćenje telefona ili drugog sredstva komunikacije obavijesti branioca neposredno ili preko članova porodice. Takođe, ukoliko je to potrebno, tužilac je dužan da licu lišenom slobode pomogne da nađe branioca. Lice lišeno slobode ima rok od 12 časova, od kada je poučeno o ovom pravu, da obezbijedi prisustvo branioca. Pouka o ovim pravima sadržana je u svakom zapisniku o saslušanju osumnjičenog i zapisnik sadrži potpis tog lica, kao dokaz da je upoznat sa tim pravima.

Takođe, pravo na obaveznu odbranu se ostvaruje i okrivljeni kome je određen pritvor dok je u pritvoru, osumnjičeni koga policija, odnosno službenici organa državne uprave nadležnog za poslove carina u izviđaju saslušavaju, mora imati branioca, kao i osumnjičeni mora imati branioca kad državni tužilac donese rješenje o zadržavanju.

Ako okrivljeni u slučajevima obavezne odbrane ne uzme branioca, o postavljenju branioca po službenoj dužnosti do podizanja optužnice odlučuje rukovodilac nadležnog državnog tužilaštva, a nakon podignute optužnice do pravosnažnosti presude i u slučaju kad je izrečena najduža kazna zatvora u postupku po vanrednim pravnim lijekovima predsjednika suda. Kad se okrivljenom po službenoj dužnosti postavi branilac poslije podignute optužnice, o tome će se okrivljeni obavijestiti istovremeno sa dostavljanjem optužnice. Ako okrivljeni u slučaju obavezne odbrane u toku postupka ostane bez branioca, a sam ne uzme drugog branioca, predsjednik suda pred kojim se vodi postupak postaviće mu branioca po službenoj

dužnosti. Branilac postavljen po službenoj dužnosti ostaje u postupku dok postoje uslovi za obaveznu odbranu, odnosno dok okrivljeni sam ne izabere branioca. Okrivljenom će se postaviti branilac po redosljedu sa spiska Advokatske komore Crne Gore.

(d) Obezbjedilo da postoje registri o određenom pritvoru, da se isti popunjavaju na redovnoj osnovi i da uključuju navođenje tačnog vremena obavještanja treće strane o određenom pritvoru;

U okviru elektronske baze podatak „Dežurna služba“ uspostavljena u svim centrima i odjeljenjima bezbjednosti, vodi se evidencija o licima kojima je po bilo kom osnovu ograničena ili oduzeta sloboda. Evidencija sadrži lične podatke o licu lišenom slobode, pravni osnov lišenja slobode, broj i datum rješenja, podatke o organu koji je odnio rješenje, ime ovlašćenog policijskog službenika koji je predao lice i lično ime policijskog službenika koji je preuzeo lice, datum i vrijeme puštanja lica na slobodu ili sprovođenja lica nadležnom organu i napomena u kojoj se unose podaci o ishrani i zahtjevima za ljekarsku pomoć.

Svi nadležni sudovi vode evidenciju lica lišenih slobode kroz kontrolnik lica u pritvoru kao posebni upisnik. U ovaj kontrolnik upisuju se lica koja se nalaze u pritvoru i to se kontrolnik posebno vodi za lica u istrazi, a posebno za ona koja su optužena.

U ove upisnike se ispred imena upisuje riječ pritvor ili stavlja štambilj sa istim tekstom koji će se precrtati kosom crtom kad to lice bude pušteno na slobodu.

Predsjednik višeg suda ili sudija kojeg on odredi upoznaje sudiju koji postupa u predmetu sa svojim zapažanjima a po potrebi i upravu zatvora. Ako su uočeni nedostaci ili nepravilnosti predsjednik suda preduzima mjere da se ti nedostaci otklone.

Upisnik sadrži identitet lica koje je lišeno slobode, datum, vrijeme i mjesto na kojem je lice lišeno slobode, identitet organa vlasti koji je naložio lišenje slobode, organ vlasti koji je lišio lice slobode, osnov lišenja slobode, datume lišenja i puštanja na slobodu, a postoji posebna kolona za navođenje primjedbe u vezi lišenja i puštanja na slobodu lica.

U pritvorskim jedinicama ZIKS-a- Istražnom zatvoru Podgorica i Zatvoru Bijelo Polje postoji jedna evidencija o pritvorenim licima i to matična knjiga pritvorenih lica u kojoj se upisuje ime i prezime pritvorenog lica, datum lišenja slobode, naziv suda koji je odredio pritvor, broj rješenja i osnov za određivanje pritvora, kao i datum do kojeg je trajao pritvor i isti ukinut.

(e) Obezbjedilo da pritvorena lica imaju pristup pregledu i tretmanu od strane nezavisnog ljekara, uključujući ljekara po njihovom izboru, od samog početka lišenja slobode, bez uslovljavanja takvog pristupa dozvolom zvaničnika ili bilo kog organa;

Licima lišenim slobode i zadržanim licima, na njihov zahtjev, omogućeno je pružanje medicinske pomoći, po pozivu policijskog službenika. Pomoć se pruža u posebnoj prostoriji, sa medicinskim krevetom i po potrebi predlaže način daljeg liječenja lica kome je pomoć pružena. Pružena medicinska pomoć se evidentira u dosijeu pritvorenog lica, što potvrđuje medicinska ekipa potpisom ljekara i pečatom hitne pomoći. Izvještaj ljekara takođe čini sastavni dio dosijea pritvorenog lica.

Kad je lice lišeno slobode dovedeno državnom tužiocu to lice ima pravo na zdravstveni pregled od strane doktora medicine kad to zatraži ili kad to zatraže njegov branilac, član

njegove porodice ili lice sa kojim živi u vanbračnoj zajednici. Izvještaj o obavljenom zdravstvenom pregledu prilaže se spisima predmeta. (čl. 268 st. 6 ZKP)

Zdravstvena zaštita pritvorenim licima pruža se u ambulanti Istražnog zatvora. Neposredno po prijemu u pritvor vrši se ljekarski pregled i sačinjava zdravstveni karton pritvorenog lica. Ljekarski pregled pritvorenog lica vrši se i prilikom njegovog otpuštanja iz pritvora. Ako ne postoje uslovi za uspješno liječenje određene bolesti, pritvorski doktor će uputiti pritvoreno lice u javnu zdravstvenu ustanovu u kojoj postoje odgovarajući uslovi. Pritvorski doktor o tome odmah obavještava predsjednika suda koji je ovlašten da vrši nadzor nad pritvorenim licima. Pritvorenim trudnicama i porodicama obezbjeđuje se posebna njega, u skladu sa propisima kojima se uređuje zdravstvena zaštita.

Redovni zdravstveni pregledi pritvorenih lica vrše se svakim radnim danom, prema posebnom rasporedu koji utvrđuje zatvorski doktor. U hitnim slučajevima, pritvoreno lice će se odmah uputiti na zdravstveni pregled. Pritvorenom licu, po odobrenju sudije za istragu, omogućiće se da ga pregleda doktor medicine kojeg on izabere.

(f) Obezbijedilo praćenje poštovanja osnovnih zakonskih zaštitnih mehanizama od strane svih javnih službenika; kao i garantovalo da će oni koji uskraćuju takve zaštitne mehanizme licima lišenim slobode biti disciplinovani. Molimo uključite informacije o broju podnijetih žalbi i pokrenutih slučajeva zbog nepoštovanja osnovnih zakonskih zaštitnih mehanizama, kao i o ishodu tih slučajeva, uključujući kazne izrečene službenicima i naknadu dodijeljenu žrtvama, za period koji se razmatra.

U skladu sa članom 16 Zakona o unutrašnjim poslovima ("Sl.list CG", br: 44/2012, 36/2013 i 1/2015), fizičko i pravno lice ima pravo da podnese pritužbu na rad policijskog službenika kad smatra da je policijski službenik u vršenju policijskih poslova povrijedio neko njegovo pravo ili mu nanio štetu, u roku od šest mjeseci od dana kad je nastala šteta, odnosno povrijeđeno neko njegovo pravo ili sloboda.

Policija je dužna da podnosiocu pritužbe dostavi pisani odgovor, u roku od 30 dana od dana prijema pritužbe.

Podnosiocu pritužbe omogućiće se učešće u postupku provjere i utvrđivanja činjeničnog stanja u vezi sa pritužbom.

Ukoliko podnosilac pritužbe nije zadovoljan odgovorom ili ne dobije odgovor u roku od 30 dana, podnosilac pritužbe se može obratiti Ministarstvu unutrašnjih poslova, u roku od 15 dana od dana prijema odgovora, odnosno istekom tog roka.

Nije bilo pritužbi lica lišenih slobode koje su se odnosile na prekoračenje ovlašćenja policijskih službenika i koje su imale za posljedicu pokretanje disciplinskog postupka.

Nadležna organizaciona jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova - Direkcija za nadzor nad radom Uprave policije i drugostepeni upravni i disciplinski postupak, u okviru djelokruga svojih nadležnosti vrši nadzor nad zakonitošću i cjelishodnošću rada Uprave policije, kontrolu zakonitosti rada i postupanja, kao i praćenje izvršavanja, preporuka, strategija i drugih planskih dokumenata vezanih za policiju, u toku vršenja neposrednog nadzora nad izvršenjem zakona i drugih propisa iz nadležnosti Uprave policije i nad poslovima vezanim za zakonit rad. Shodno Zakonu o unutrašnjim poslovima predviđenene su disciplinske mjere za nezakonito postupanje

koje izriče Disciplinsko vijeće na predlog neposrednih starješina, Odjeljenja unutrašnje kontrole i Etičkog odbora.

U skladu sa članom 12 Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti svaki zatvorenik od jula 2015. godine ima pravo da podnese pritužbu starješini Zavoda, radi zaštite prava i interesa tokom izdržavanja kazne zatvora ili kazne zatvor od četrdeset godina.

Starješina Zavoda dužan je da ispita navode iz pritužbe i donese rješenje, u roku od 15 dana od dana prijema pritužbe. Rješenje se dostavlja zatvoreniku, bez odlaganja. Nepismenom zatvoreniku Zavod će omogućiti podnošenje pritužbe, u skladu sa zakonom kojim se uređuje upravni postupak.

Protiv rješenja zatvorenik ima pravo žalbe Ministarstvu pravde, u roku od osam dana od dana prijema rješenja koje odlučuje po žalbi u roku od 15 dana od dana prijema žalbe.

Protiv odluke, kao i u slučaju da odluka nije donijeta u roku može se pokrenuti upravni spor.

Nije bilo pritužbi koje su se odnosile na prekoračenje ovlašćenja zatvorskih službenika koje su rezultirale pokretanjem disciplinskog postupka.

U odnosu na disciplinske postupke i krivične vidjeti odgovor 3 c i d.

2. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 13) u odnosu na ratne zločine, i informacije koje je u okviru odgovora na zaključna razmatranja dostavila država članica, molimo dostavite sljedeće informacije:

(a) Broj registrovanih navoda o kršenju ljudskih prava, uključujući mučenje ili zlostavljanje, koje se desilo u kontekstu oružanih sukoba u bivšoj Saveznoj Republici Jugoslaviji (SRJ), broj takvih navoda koji su istraženi i koji su doveli do krivičnog gonjenja, uključujući i krivično gonjenje komandira i civilnih rukovodilaca, kao i lica ili grupa lica koja su nastupala s ovlašćenjima, podrškom ili saglasnošću državnih zvaničnika, te broj osuđujućih presuda i kazni izrečenih u tim slučajevima;

Imajući u vidu da krivična djela ratnih zločina prema crnogorskom zakonodavstvu ne zastarijevaju, te u cilju borbe protiv nekažnjivosti, u periodu od 2014. godine do aprila 2018. godine, crnogorsko tužilaštvo je preduzimalo radnje u cilju rasvjetljavanja ovih krivičnih djela i krivičnog gonjenja njihovih izvršilaca.

U izvještajnom periodu u radu se nalazi **pet predmeta** formiranih zbog krivičnih djela ratni zločini.

Od tog broja, **u jednom predmetu**, (radni naziv predmet Zmajević) pokrenut je krivični postupak protiv jednog lica, u kojem predmetu je suđenje u toku. Važno je napomenuti da je ovaj predmet formiran povodom zamolnice kojom je susjedna država tražila da preuzmemo krivično gonjenje protiv našeg državljanina. Okrivljenom se stavlja na teret da je izvršio ratni zločin protiv civilnog stanovništva na teritoriji Republike Kosovo. Prema optužnici Z.V, optužen je da je dana 30.03.1999. godine, na području sela Žegra i Dunav, opština Gnjlane, AP Kosovo i Metohija, za vrijeme oružanog sukoba između pripadnika naoružane vojne organizacije tzv. Oslobođilačke vojske Kosova – OVK-a i pripadnika Vojske Jugoslaije, kršeći pravila međunarodnog prava – čl. 3 st. 1a i čl. 33 IV Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za

vrijeme rata, kao pripadnik Vojske Jugoslavije, III pješadijskog bataljona iz sastava 175 P br. VP 5300 Leskovac – vojnik, dobrovoljac, prema licima koja neposredno nisu učestvovala u neprijateljstvima – civilnom stanovništvu albanske nacionalnosti.

U ostalim predmetima (**četiri**) se sprovodi izviđaj, a radi utvrđivanja postojanja bitnih elemenata bića nekog od krivičnih djela iz oblasti ratnih zločina i krivice određenih lica:

- U jednom predmetu se istražuje ubistvo izvršeno za vrijeme oružanih sukoba na teritoriji Kosova, koje ubistvo je za sada izvršilo NN lice. U predmetu se prikupljaju dokazi putem međunarodne pravne pomoći.

- U drugom predmetu se istražuje ubistvo jednog lica izvršenog za vrijeme oružanih sukoba na području Republike Hrvatske, koje je prema navodima prijave izvršeno 1991. godine. U ovom predmetu se takođe prikupljaju dokazi od nadležnih organa Republike Hrvatske, Republike Srbije, kao i od Haškog tribunala.

- Treći predmet formiran je povodom zamolnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine za preuzimanje krivičnog gonjenja protiv crnogorskog državljanina za kojeg postoji sumnja da je izvršio ratni zločin na teritoriji Bosne i Hercegovine za vrijeme oružanog sukoba. Takođe, u ovom predmetu se prikupljaju dokazi putem međunarodne pravne pomoći od nadležnih organa Republike Srbije.

- Četvrti predmet formiran je povodom dešavanja u reonu Dubrovnika 1991. i 1992. godine, kada su 24 pripadnika Jugoslovenske narodne armije lišena života, dok je sedam pripadnika nestalo. U ovom predmetu se takođe putem međunarodne pravne pomoći prikupljaju dokazi od Haškog tribunala, kao i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije.

Osim predmeta koji su formirani radi istraživanja postojanja nekog od krivičnih djela iz oblasti ratnih zločina, Specijalno državno tužilaštvo (SDT) je formiralo i predmete povodom zamolnica za pružanje međunarodne pomoći u krivičnim stvarima. S tim u vezi:

- u 2014. godini SDT je postupalo po četiri zamolnice za pružanje međunarodne pravne pomoći. Jednu zamolnicu je uputila Bosna i Hercegovina, dvije Republika Hrvatska i jednu Republika Srbija

- u 2015. godini SDT je postupalo po jedanaest zamolnica za pružanje međunarodne pravne pomoći. Devet zamolnica je uputila Bosna i Hercegovina, dok su dvije zamolnice upućene od strane Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije;

- u 2016. godini SDT je postupalo po sedam zamolnica za pružanje međunarodne pravne pomoći. Šest zamolnica je uputila Bosna i Hercegovina, dok je jedna zamolnica upućena od strane Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije;

- u 2017. godini SDT je postupalo po šest zamolnica za pružanje međunarodne pravne pomoći. Četiri zamolnice je uputila Bosna i Hercegovina, jednu zamolnicu Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije i jednu zamolnicu Državno tužilaštvo Republike Hrvatske.

U svim predmetima traženi dokazi su prikupljeni i dostavljeni.

(b) Koliko je izdato rješenja o zaštiti svjedoka u vezi s navedenim slučajevima, kao i broj rješenja o zaštiti koju su tražile žrtve;

Nije bilo predmeta u kojima je donijeto rješenje o zaštiti svjedoka u vezi prednjih slučajeva niti su žrtve tražile zaštitu.

(c) Broj registrovanih navoda o prijetnjama ili zastrašivanju svjedoka u suđenjima za ratne zločine, broj takvih navoda koji su istraženi i koji su doveli do krivičnog gonjenja, te broj osuđujućih presuda i kazni izrečenih u tim slučajevima;

U praksi nije bilo primjera prijetnje ili zastrašivanja svjedoka u predmetima ratnih zločina, niti su tim povodom vođeni krivični postupci protiv određenih lica.

(d) Broj zahtjeva za reparaciju koje su podnijele žrtve ratnih zločina i njihove porodice, uključujući srodnike nestalih lica, broj takvih zahtjeva koji su riješeni, informacija o tome koliko je takvih zahtjeva rezultiralo odštetom i prosječan iznos dodijeljene odštete po godinama

Svi predmeti naknade štete žrtvama ratnih zločina pred crnogorskim sudovima su pravosnažno riješeni. Ukupno je dosuđeno 5.714.656,20 eura naknade. Odbijeno je pet tužbenih zahtjeva, četiri postupka su obustavljena, dok je u 20 predmeta tužba povučena. Povodom predmeta "Morinj" sudovi su donijeli 154 odluke kojima je pravosnažno usvojen tužbeni zahtjev i ukupno dosuđeno 1.485.510,20 eura. Jednom odlukom je odbijen tužbeni zahtjev, četiri postupka su obustavljena, dok je u šest predmeta tužba povučena.

Povodom predmeta "Deportacija" u ukupno 42 predmeta zaključeno je sudsko poravnanje kojim se tužena Država Crna Gora obavezala da tužiocima na ime naknade materijalne i nematerijalne štete isplati ukupan iznos od 4.135.000,00 eura.

Povodom predmeta "Štrpci" bila su u radu tri predmeta. U sva tri predmeta usvojen je tužbeni zahtjev. Od toga je u dva predmeta dosuđena je šteta u iznosu od 61.146,00 eura, dok je u trećem predmetu dosuđena šteta u iznosu od 4.200.000,00 dinara odnosno 33.000,00 eura. U sva tri slučaja odluka je pravosnažna.

Povodom slučaja "Bukovica" bila su u radu tri predmeta i u sva tri predmeta tužbeni zahtjev je odbijen kao neosnovan. Odluke u ovim predmetima su pravosnažne.

Povodom slučaja "Kaludjerski Laz" bilo je 15 predmeta. U jednom predmetu tužbeni zahtjev je odbijen dok je u 14 predmeta tužba povučena. Odluke u ovim predmetima su pravosnažne.

(e) Mjere preduzete u cilju otkrivanja istine i utvrđivanja sudbine i lokacije pojedinaca koji su prijavljeni kao nestali nakon oružanih sukoba u bivšoj SRJ.

U Crnoj Gori ne postoje slučajevi masovnih grobnica iz oružanih sukoba na prostoru bivše SFRJ.

Komisija za nestala lica Vlade Crne Gore i Specijalno državno tužilaštvo Crne Gore – odsjek za ratne zločine učestvuju u projektu „Jačanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potrazi za nestalim licima“ (2017 - 2019), koji će UNDP sprovoditi u naredne tri godine i koji ima za cilj da poveća efikasnost i djelotvornost saradnje između tužilaštava zemalja bivše Jugoslavije u procesuiranju ratnih zločina, kao i da dalje osnaži kapacitete za potrage za osobama nestalim tokom oružanih sukoba. Osim navedenog, Komisija za nestala lica Crne Gore imala je u prethodnom periodu više bilatelarnih sastanaka sa Komisijama iz Srbije, BiH, Hrvatske i Kosova u cilju intenziviranja saradnje u rješavanju problematike nestalih lica u oružanim

sukobima na prostoru bivše SFRJ, kroz razmjenu raspoloživih podataka i informacija i usklađivanja evidencija od značaja za rješavanje slučajeva nestalih lica. Izuzev saradnje sa nadležnim tijelima za nestala lica iz Srbije, BiH, Hrvatske i Kosova, Međunarodnom komisijom za nestala lica i Međunarodnim komitetom Crvenog krsta, Komisija za nestala lica Vlade Crne Gore intenzivno sarađuje sa Regionalnom koordinacijom Udruženja/udruga porodica/obitelji nestalih osoba/lica sa područja bivše Jugoslavije i drugim asocijacijama i udruženjima koja se bave ovom problematikom.

Dana 7. decembra 2017. godine je Međunarodna komisija za nestala lica (ICMP) u Beogradu održala regionalni sastanak i predstavila Bazu podataka aktivnih slučajeva nestalih osoba usled sukoba u bivšoj Jugoslaviji.

Potpisani su protokoli o saradnji sa Komisijom za nestala lica Republike Kosovo (22. oktobra 2015. godine) i Povjerenstvom Vlade Republike Hrvatske za zatočene i nestale (22. decembra 2017. godine). Pokrenuta je inicijativa za potpisivanje protokola o saradnji sa nadležnom komisijom iz BiH i pregovori su u toku.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja objavljuje na svojoj internet stranici sve podatke o radu Komisije za nestala lica, kao i na internet stranici Vlade Crne Gore.

Državno tužilaštvo u cilju sprečavanja nekažnjivosti za krivična djela ratnih zločina je preduzelo niz mjera u izvještajnom periodu.

Vrhovni državni tužilac donio je Strategiju za istraživanje ratnih zločina, u kojoj je navedeno da se borba protiv nekažnjivosti ratnih zločina mora pojačati, efikasnijim istraživanjem, gonjenjem, suđenjem i kažnjavanjem u skladu sa međunarodnim standardima. U 2016. godini predstavnici Specijalnog državnog tužilaštva, Višeg i Vrhovnog suda, kao i službenici Uprave policije su se upoznali sa načinom vršenja pretrage baze podataka Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, odnosno Rezidualnog mehanizma. Nakon obuke, specijalni tužilac je u novembru 2016. godine vršio pretragu baze podataka.

3. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 14) u odnosu na istrage slučajeva mučenja i zlostavljanja, i informacije koje je u okviru odgovora na zaključna razmatranja dostavila država članica, molimo dostavite informacije o:

(a) Organima koji istražuju navode o mučenju, zlostavljanju i pretjeranoj upotrebi sile od strane policije, zatvorskog osoblja, pripadnika službi obezbjeđenja i vojske, uz naznaku o tome na koji način se garantuje nezavisnost tih organa, na način da ne postoji hijerarhijska ili institucionalna veza između navodnih učinilaca i istražitelja;

Zakonom o unutrašnjim poslovima propisano je da unutrašnju kontrolu policije vrši posebna organizaciona jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova - Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije, sa zadatkom da sprovodi kontrolu zakonitosti vršenja policijskih poslova, a naročito u pogledu poštovanja i zaštite ljudskih prava prilikom izvršavanja policijskih zadataka i primjene policijskih ovlašćenja, sprovođenje postupka kontraobavještajne zaštite i druge kontrole od značaja za efikasan i zakonit rad.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao Ustavom ustanovljena Nacionalna institucija za zaštitu ljudskih prava, u svom osnovnom mandatu, u postupanju po pritužbama, kao samostalan i nezavistan organ preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda.

Međutim, status B, koji je Instituciji dodijeljen u postupku akreditacije kod Međunarodnog akreditacionog tijela, ukazuje na probleme u legislativi koji se negativno odražavaju na samostalnost i nezavisnost.

Ostali nezavisni organi koji se bave istraživanjima su Odbor za bezbjednost Skupštine Crne Gore preko kojeg se ostvaruje parlamentarna kontrola i Savjet za građansku kontrolu rada policije preko kojeg se ostvaruje građanska kontrola rada policije.

Funkcija građanske kontrole rada policije jeste procjena primjene policijskih ovlašćenja, zaštita prava i sloboda građana Crne Gore, djelotvornija primjena Zakona o unutrašnjim poslovima i drugih srodnih domaćih propisa i doprinos daljem razvijanju policijskog servisa u Crnoj Gori i unaprijeđenja povjerenja javnosti u isti. Savjetu se mogu obraćati građani i policijski službenici. Savjet se sastoji od pet članova od kojih po jednog imenuju: Advokatska komora Crne Gore, Ljekarska komora Crne Gore, Udruženje pravnika Crne Gore, Univerzitet Crne Gore i nevladine organizacije koje se bave ljudskim pravima. Savjet daje ocjene i preporuke koje se dostavljaju ministru unutrašnjih poslova, koji je dužan da o preduzetim mjerama obavijesti Savjet.

Državno tužilaštvo vrši poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela za koja se goni po službenoj dužnosti. Radi ostvarivanja funkcija gonjenja učinilaca krivičnih djela, državno tužilaštvo je ovlašćeno da sa nadležnim organima utvrđuje i preduzima potrebne mjere na otkrivanju krivičnih djela i njihovih učinilaca.

Državni tužilac je dužan da istraži sve navode o mučenju, zlostavljanju i pretjeranoj upotrebi sile od strane policije, zatvorskog osoblja, pripadnika službi obezbjeđenja i vojske, jer su u pitanju krivična djela za koja se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti.

Ustav Crne Gore propisuje da Tužilački savjet obezbjeđuje samostalnost državnog tužilaštva, dok je Zakonom o državnom tužilaštvu propisano da se poslovi državnog tužilaštva ne smiju vršiti ni pod čijim uticajem i niko ne smije da utiče na državno tužilaštvo u vršenju njegovih poslova.

U slučajevima mučenja, zlostavljanja i pretjerane upotrebe sile, ne postoji ni hijerarhijska, ni institucionalna veza između učinilaca ovih krivičnih djela i državnih tužilaca, kao istražitelja ovih krivičnih djela. Svi državni organi, shodno Zakoniku o krivičnom postupku, su dužni da postupe po zahtjevu državnog tužioca, pri čemu su dužni da prije svake preduzete radnje obavijeste nadležnog državnog tužioca.

Na ovaj način obezbijedena je nezavisnost državnog tužilaštva u postupanju u krivičnim predmetima za sva krivična djela, pa i za krivična djela mučenje, zlostavljanje i pretjerana upotreba sile.

(b) Načinu na koji se nezavisnost tijela za unutrašnju kontrolu, poput Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije, garantuje tokom disciplinskih istraga koje uključuju pripadnike policije ili zatvorskog osoblja na način da ne postoji hijerarhijska ili institucionalna veza između navodnih učinilaca i istražitelja. Molimo navedite informacije o tome da li je državni tužilac uvijek obaviješten o otvaranju i zatvaranju disciplinskih istraga od strane disciplinskih organa u vezi sa slučajevima mučenja ili zlostavljanja, ili se državni tužilac obavještava jedino u situaciji kada disciplinski organ smatra da činjenice zahtijevaju krivičnu istragu;

Funkcionalna i organizaciona nezavisnost Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije je obezbijedena njegovim pozicioniranjem u Ministarstvu unutrašnjih poslova (izvan Uprave policije, kao organa uprave u sastavu Ministarstva), što se potvrđuje i kroz činjenice da je rukovodilac Odjeljenja za svoj rad i rad Odjeljenja neposredno odgovoran ministru unutrašnjih poslova, kao i da ne postoji hijerarhijska i organizaciona povezanost službenika unutrašnje kontrole policije sa policijskim službenicima Uprave policije, nad čijim radom se vrši kontrola. U slučajevima u kojima se, nakon sprovedene istrage, utvrdi da su se u postupcima službenika policije stekla obilježja teže povrede službene dužnosti, preduzimaju se aktivnosti u cilju pokretanja postupka za utvrđivanje disciplinske odgovornosti policijskog službenika. Disciplinski postupak u takvim slučajevima, na predlog rukovodioca unutrašnje kontrole policije, pokreće disciplinski tužilac, a vodi ga Vijeće Disciplinske komisije koje, po okončanom postupku, predlaže ministru donošenje odluke.

Shodno naznačenom, u pitanju su dva odvojena i različita postupka (postupak unutrašnje kontrole policije i disciplinski postupak), kojima je kroz odredbe Zakona o unutrašnjim poslovima, Pravilnika o postupku za utvrđivanje disciplinske odgovornosti policijskih službenika i Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova, obezbijedena potpuna samostalnost i nezavisnost u njihovom sprovođenju.

Ukoliko se povodom istog slučaja, nakon sprovedene istrage, utvrdi da postoji sumnja da su se u postupcima službenika policije stekla i obilježja krivičnog djela zlostavljanje ili drugog krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti, izvještaj o izvršenoj unutrašnjoj kontroli, sa spisima predmeta se dostavlja i nadležnom državnom tužilaštvu, na dalji postupak i odlučivanje o postojanju elemenata krivičnog djela u radnjama i postupanju policijskog službenika, odnosno pokretanja postupka za utvrđivanje krivične odgovornosti policijskog službenika.

Takođe, i u onim slučajevima u kojima u sprovedenim postupcima unutrašnje kontrole, nije utvrđeno postojanje dokaza i nespornih činjenica o nezakonitoj ili prekomjernoj upotrebi sile od strane policijskih službenika, izvještaj o izvršenoj unutrašnjoj kontroli, sa spisima predmeta, se dostavlja nadležnom državnom tužilaštvu, na dalji postupak i konačnu ocjenu i odlučivanje o postojanju elemenata krivičnog djela u radnjama i postupanju policijskog službenika.

Zavod za izvršenje krivičnih sankcija odmah po saznanju za navode o zlostavljanju zatvorenika, o tome obavještavama nadležne institucije i to Upravu policije i nadležno tužilaštvo, kako bi preduzeli radnje i mjere iz njihove nadležnosti i utvrdili navode o zlostavljanjima.

Državni tužilac je od strane disciplinskih organa koji vode disciplinski postupak protiv zatvorskih službenika u vezi sa slučajevima mučenja i zlostavljanja obaviješten samo u situaciji kada disciplinski organ smatra da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti.

(c) Godišnjim statističkim podacima od 2014. godine i novijim, klasifikovanim po krivičnom djelu i manjinskoj grupi, starosnoj grupi i polu žrtve, o: (i) broju podnijetih pritužbi, i pokrenutim policijskim prijavama, u vezi s mučenjem, kao i broju takvih pritužbi i prijava vezanih za zlostavljanje, pokušaj ili saučesništvo ili učešće u takvim radnjama, te ubistava ili slučajeva pretjerane upotrebe sile navodno počinjene od strane ili uz saglasnost ili pristanak

pripadnika organa za sprovođenje zakona, službi obezbjeđenja, vojske ili zatvorskog osoblja; (ii) broju istraga pokrenutih kao rezultat tih pritužbi i informacijama o tome koji organ je pokrenuo istragu; (iii) broju takvih pritužbi koje su odbačene; (iv) broju takvih pritužbi koje su dovele do krivičnog gonjenja; (v) broju takvih pritužbi koje su dovele do osuđujućih presuda i krivičnih ili disciplinskih sankcija izrečenih javnim službenicima koji su oglašeni krivim, uključujući i podatke o trajanju zatvorskih kazni; (vi) broju istraga pokrenutih po službenoj dužnosti u odnosu na slučajeve mučenja i zlostavljanja i o broju krivičnih gonjenja pokrenutih po službenoj dužnosti po godinama; (vii) broju slučajeva mučenja ili zlostavljanja koje su prijavili ljekari nakon zdravstvenih pregleda pritvorenih lica i informacijama o ishodu takvih slučajeva;

Pregled podatke o predmetima formiranim zbog prekomjerne upotrebe sile, razvrstane po godinama, kao i po mjestu gdje je prekomjerna sila upotrijebljena.

2014. godina

ZIKS:

Formirano je ukupno 2 predmeta protiv 3 lica.

Podnosioci prijava:

- 1 predmet na osnovu prijave oštećenog
- 1 predmet na osnovu prijave Uprave policije

U ovim predmetima bilo je 3 oštećena lica, od čega su sva 3 muškarci.

U oba predmeta tužilac je sproveo izviđaj i preduzeo određene dokazne radnje.

Nakon sprovedenog izviđaja:

- u 1 predmetu podniet je optužni predlog protiv 1 lica, protiv kojeg je donijeta osuđujuća presuda (uslovna osuda).
- u 1 predmetu donijeto je rješenje o odbačaju krivične prijave

POLICIJA:

Formirano je ukupno 9 predmeta protiv 24 lica.

Podnosioci prijava:

- 1 predmeta su formirana na osnovu krivičnih prijava Uprave policije;
- 1 predmet na osnovu spisa predmeta Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije;
- 6 predmeta je formirano na osnovu prijava oštećenih;
- 1 predmet je tužilac samoinicijativno formirao.

U ovim predmetima bilo je 10 oštećeno lice, od čega 9 muškaraca i jedna žena.

U svih 9 predmeta tužilac je sproveo izviđaj i preduzeo određene dokazne radnje.

Nakon sprovedenog izviđaja:

- u 3 predmeta podniet je optužni predlog protiv ukupno 3 lica, od čega je u 2 predmeta protiv 2 lica donijeta su osuđujuće presude (uslovne osude), dok je u 1 predmetu protiv 1 lica donijeta oslobađajuća presuda, koja još uvijek nije pravosnažna.
- u ostalih 5 predmeta, donijeta su rješenja o odbačaju krivičnih prijava.

2015. godina ZIKS Formirano je ukupno 2 predmeta protiv 11 lica

Podnosioci prijava:

- 2 predmeta je tužilac samoinicijativno formirao,

U ovim predmetima je bilo 12 oštećenih, od čega su svi muškarci.

U oba predmeta tužilac je sproveo izviđaj i preduzeo određene dokazne radnje.

Nakon sprovedenog izviđaja:

- u oba predmeta je podnio optužni predlog/podigao optužnicu protiv ukupno 11 lica, od čega u jednom predmetu protiv 10 lica suđenje još uvijek nije završeno, dok je u drugom predmetu donijeta osuđujuća presuda u odnosu na jedno lice koje je osuđeno na 5 mjeseci zatvora).

POLICIJA

Formirano je ukupno 18 predmeta, od čega je 9 predmeta protiv NN izvršilaca (ovih devet predmeta se odnose na proteste održane u oktobru 2015. godine), a 9 predmeta je formirano protiv 24 lica.

Podnosioci prijava:

- 1 predmet je formiran na osnovu prijave Uprave policije,

- 3 predmeta je tužilac samoinicijativno formirao,

- 14 predmeta je formirano na osnovu prijave oštećenih.

U ovim predmetima je bilo 18 oštećenih, od čega 15 muškaraca i 3 žene.

U svih 18 predmeta tužilac je sproveo izviđaj i preduzeo određene dokazne radnje.

Nakon sprovedenog izviđaja:

- u 4 predmeta je podnio optužni predlog protiv ukupno 9 lica, od čega u jednom predmetu protiv 1 lica suđenje još uvijek nije završeno, u 2 predmeta protiv 3 lica donijete su osuđujuće presude (2 lica osuđena na po 1 godinu i 5 mjeseci zatvora, a jedno lice uslovnom osudom), dok je u 1 predmetu donijeta osuđujuća presuda u odnosu na 2 lica (uslovna osuda), a 2 lica su oslobođena od optužbe.

- u 5 predmeta donijeta su rješenja o odbačaju krivičnih prijava.

- u 9 predmeta je izvršilac ostao nepoznat

2016. godina

ZIKS

Formirano je ukupno 2 predmeta protiv 6 lica.

Podnosioci prijava:

- oba predmeta su formirana na osnovu prijave oštećenih,

U ovim predmetima je bilo oštećeno 2 maloljetna muškarca.

U oba predmeta tužilac je sproveo izviđaj i preduzeo određene dokazne radnje.

Nakon sprovedenog izviđaja:

- u 1 predmetu je podnio optužni predlog protiv 2 lica, protiv kojih je donijeta osuđujuća presuda (kazna zatvora 4 mjeseca i 3 mjeseca), dok je u odnosu na 2 lica tužilac odustao od daljeg krivičnog gonjenja.

- u 1 predmetu krivična prijava je odbačena

POLICIJA

Formirano je ukupno 12 predmeta, od čega su 2 predmeta protiv nepoznatih izvršilaca, dok je 10 predmeta formirano protiv 20 lica.

Podnosioci prijava:

- 9 predmeta je formirano na osnovu prijave oštećenih,
- 3 predmeta je tužilac samoinicijativno formirao.

U ovim predmetima je bilo 13 oštećenih, od čega je 12 muškaraca i jedna žena.

U svih 12 predmeta tužilac je sproveo izviđaj i preduzeo određene dokazne radnje.

Nakon sprovedenog izviđaja:

-u 4 predmeta je podnio optužni predlog protiv 6 lica, od čega je u 2 predmeta protiv 3 lica postupak i dalje u toku, u 1 predmetu protiv 1 lica je donijeta osuđujuća presuda (kazna rada u javnom interesu od 180 sati za 6 mjeseci), dok je u 1 predmetu protiv 2 lica donijeta oslobađajuća presuda.

-u 7 predmeta krivične prijave su odbačene

-u 1 predmetu izvršilac je ostao nepoznat

2017. godina

ZIKS

Formiran je 1 predmet, protiv protiv 2 lica.

Podnosioci prijava:

- 1 predmet je tužilac samoinicijativno formirao,

U ovom predmetu je bilo 1 oštećeno muško lice.

U ovom predmetu tužilac je sproveo izviđaj preduzeo određene dokazne radnje.

Nakon sprovedenog izviđaja:

- u ovom predmetu podnijet je optužni predlog protiv 2 lica i postupak pred sudom je u toku.

POLICIJA

Formirano je 21 predmet, od čega je 1 predmet protiv nepoznatih izvršilaca, dok je 20 predmeta formirano protiv 35 lica.

Podnosioci prijava:

- 3 predmeta su formirana na osnovu prijave policije,
- 1 predmet na osnovu prijave ZIKS-a,
- 8 predmeta je tužilac samoinicijativno formirao,
- 9 predmeta je formirano na osnovu prijave oštećenih.

U ovim predmetima je bilo 33 oštećenih od čega 32 muškarca i 1 žena. Od 32 muškarca, 4 su maloljetnici, dok su 28 muškaraca punoljetna.

U svih 21 predmeta tužilac je sproveo izviđaj preduzeo određene dokazne radnje.

Nakon sprovedenog izviđaja:

- u 8 predmeta protiv 14 lica podnijeto je optuženje. Od toga broja u jednom predmetu protiv 1 lica je donijeta presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice (rad u javnom interesu 180 sati za 6 mjeseci), jedno lice u jednom predmetu je osuđeno uslovno, u jednom predmetu protiv tri lica donijeto je reješenje kojim se prihvata sporazum o priznanju krivice dok su u ostalim predmetima postupci u toku.

- u 10 predmeta je donijeto rješenje o odbačaju krivične prijave
- u 2 predmeta se izviđaj i dalje sporvodi
- u 1 predmetu izvršilac je ostao nepoznat

2018. godina (01.01.-26.03.2018.)

ZIKS

Nema formiranih predmeta.

POLICIJA

Formirano je 6 predmeta protiv 14 lica.

Podnosioci prijava:

- 4 predmeta je tužilac samoinicijativno formirao
- 2 predmeta su formirana po prijavi oštećenih

U svim predmetima se sprovodi izviđaj i preduzimaju dokazne radnje, od čega je u 1 predmetu podniet optužni predlog protiv 1 lica.

U periodu od 2014. godine nije bilo slučajeva mučenja ili zlostavljanja pritvorenih lica koje su prijavili ljekari prilikom njihovog zdravstvenih pregleda.

(d) Zakonodavnim i drugim mjerama koje se preduzimaju kako bi se obezbijedilo da se svi osumnjičeni u *prima facie* slučajevima mučenja i zlostavljanja suspenduju ili preraspoređuju tokom trajanja istrage. U tom smislu, molimo naznačite godišnji procenat slučajeva, za period koji se razmatra, u kojima su javni službenici pod istragom suspendovani sa svojih dužnosti;

U 2014. nije bilo registrovanih slučajeva; 2015- dva policijska službenika su udaljena sa rada do pravosnažnog okončanja krivičnog postupka; u 2016- jedan slučaj po navedenom osnovu; 2017-dva policijska službenika nakon pravosnažne oslobađajuće presude obustavljen postupak udaljenja sa rada;

U izvještajnom periodu pet policijskih službenika je udaljeno sa rada zbog mučenja i zlostavljanja. Zbog teže povrede službene dužnosti, u disciplinskom postupku, shodno odredbama Zakona o unutrašnjim poslovima, izrečena je jedna disciplinska mjera raspoređivanje na drugo radno mjesto za koje je predviđeno neposredno niže zvanje, na vrijeme od dvije godine. Odluka nije pravosnažna.

U periodu od 2014. godine, pokrenuta su i okončana 2 disciplinska postupka protiv 3 zatvorska službenika zbog prekomjerne upotrebe sile i to u jednom disciplinskom postupku protiv 2 službenika i jednom postupku protiv 1 službenika. Naime 19.01.2015. godine povodom incidenta koji se dogodio između zatvorenika iz Kazneno popravnog doma Podgorica i dva zatvorska službenika raspoređena na poslovima sprovođenja lica lišenih slobode, u disciplinskom postupku utvrđena je disciplinska odgovornost službenika i izrečena im je disciplinska novčana kazna, i to: jednom službeniku novčana kazna u trajanju od 3 mjeseca u iznosu od 20 % zarade, a drugom službeniku novčana kazna u trajanju od 6 mjeseci u iznosu od 30% zarade, a protiv istog službenika je u krivičnom postupku izrečena i kazna zatvora u trajanju od 5 mjeseci koju je službenik izdržao. U drugom disciplinskom postupku protiv jednog službenika u avgustu 2017.godine, utvrđena je disciplinska odgovornost i izrečena mu je disciplinska mjera novčana kazna u trajanju od 3 mjeseca u iznosu od 30 % zarade.

(e) Mjerama preduzetim u pravcu jačanja prevencije i istraga slučajeva mučenja i zlostavljanja, krivičnoistražnih metoda i pažnje u krivičnim istragama, u svijetlu slučaja Milić i Nikezić protiv Crne Gore.

U cilju borbe protiv nekažnjivosti, te stavova i preporuka iskazanih u presudi Evropskog suda za ljudska prava, iskazanih u presudi Milić i Nikezić protiv Crne Gore, Državno tužilaštvo preduzima sve mjere kako bi se istražili svi slučajevi mučenja i zlostavljanja u zatvorskim i policijskim prostorijama. Za tužioce nije neophodno postojanje formalne prijave ili žalbe oštećenog, već tužilac reaguje kad ima i usmena obavještenja i saznanja o mogućem mučenju i zlostavljanju. Takođe, tužilac reaguje i u situacijama kada pritvoreno ili zatvoreno lice dođe sa vidnim povredama kod tužioca, kojom prilikom se istražuje da li je bilo mučenja i zlostavljanja i na koji način su nastale povrede kod pritvorenika ili zatvorenika. Kao dokaz proaktivnog djelovanja tužilaca je broj predmeta koje tužilac samoinicijativno formira zbog postojanja osnova sumnje da je bilo zlostavljanja ili mučenja.

U Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija i Pravilniku o načinu vršenja službe obezbjeđenja jasno su definisana ovlašćenja službenika obezbjeđenja kao i uslovi i način primjene sredstava prinude. Svaki slučaj upotrebe bilo kog sredstva prinude, u propisanoj proceduri podliježe ocjeni opravdanosti od strane načelnika organizacione jedinice, a potom i direktora Zavoda. Kada se u propisanoj proceduri utvrdi da je službenik prekoračio ili zloupotrijebio ovlašćenje, protiv njega se vodi disciplinski postupak i utvrđuje se disciplinska odgovornost.

Obuke službenika ZIKS-a koje su sprovedene u prethodnim godinama u cilju poštovanja domaćih i međunarodnih propisa odnose se na teme: "Uvođenje u posao", "Vršenje službe obezbjeđenja - Uputstvo o postupanju u vanrednim i incidentnim situacijama i upotrebe sredstava prinude" i "Izgradnja i jačanje kapaciteta službenika Zavoda u cilju efikasnije upotrebe domaćih i međunarodnih propisa za sprječavanje torture", primjene Evropske konvencije o ljudskim pravima u zatvorskom okruženju, fokusirajući se na najbolje prakse; CPT/SPT standardi; sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava; uloga službenika ZIKS-a u sprečavanju zlostavljanja; nasilje među zatvorenicima, i obuke zatvorskog medicinskog osoblja na temu „Prevencija zlostavljanja u zatvoru, sa fokusom na ljeekarski pregled prilikom prijema, vođenje evidencije i izveštavanja zlostavljanje“.

Čl. 1 i 4

4. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (v. CAT/C/MNE/CO/2, st. 6 i CAT/C/MNE/CO/1, st. 5), molimo navedite da li država članica namjerava da izmijeni definiciju mučenja sadržanu u članu 167 stav 2 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika, kako bi je uskladila s članom 1 Konvencije. U tom smislu, molimo pojasnite da li će država članica usvojiti zakonodavne mjere kako bi se:

(a) Kao potencijalni učinioci obuhvatila i lica koja postupaju u službenom svojstvu a ne samo službena lica;

(b) Podigla minimalna zatvorska kazna za djelo mučenja, u skladu s članom 4 stav 2 Konvencije;

(c) Obezbijedilo da djelo mučenja ne podliježe zastari.

Krivično djelo mučenja propisano je u članu 167 stav 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, u glavi XV koja obuhvata krivična djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina, kojim je propisano da ko drugom nanese veliki bol ili teške patnje, bilo da su tjelesne ili duševne, sa ciljem da od njega ili trećeg lica dobije priznanje ili drugo obavještenje, ili da ga nezakonito kazni ili da ga zastraši, ili da na njega izvrši pritisak, ili da zastraši ili izvrši pritisak na neko treće lice, ili iz nekog drugog razloga koji se zasniva na diskriminaciji, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina. U stavu 2 istog člana propisan je kvalifikovani oblik krivičnog djela mučenja tako što se propisuje da ako djelo iz stava 1 ovog člana izvrši službeno lice u vršenju službe ili je djelo izvršeno uz njegov izričiti ili prećutni pristanak ili ako je službeno lice podstrekavalo drugo lice na izvršenje djela iz stava 1 ovog člana, kazniće se za djelo iz stava 1 ovog člana zatvorom od jedne do osam godina.

Izvršilac krivičnog djela mučenje može biti bilo koje lice čime KZCG u tom pogledu ide i dalje, tj. ovom inkriminacijom proširuje pojam torture propisujući da izvršilac osnovnog oblika može biti bilo koje lice, a da je kvalifikovani oblik ovog krivičnog djela ako je izvršeno od strane službenog lica i propisana je strožija kazna zatvora.

Nadalje, pitanje raspona kazni i nezastarijevanja krivičnih djela Vlada Crne Gore smatra kao jedan veoma značajan segment krivičnog zakonodavstva Crne Gore pa je stoga njena intencija da u narednom periodu pristupi procesu izrade Analize raspona kazni i nezastarijevanja krivičnih djela u Krivičnom zakoniku Crne Gore, koja će na metodološki detaljan način pokazati da li i u kojem dijelu postoje neusaglašenosti raspona kazni i nezastarijevanja krivičnih djela u KZCG u pogledu pojedinačnih krivičnih djela, uzimajući u obzir uporedna iskustva a posebno iskustva zemalja članica Evropske unije. Nakon toga, sagledavajući rezultate pomenute Analize, Vlada Crne Gore će pristupiti sistemskom usaglašavanju raspona kazni i rješavanju pitanja nezastarijevanja određenih krivičnih djela, pa tako i za krivično djelo mučenja, čime bi se ovo značajno pitanje na adekvatan i temeljan način regulisalo.

Član 2

5. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 8), vezano za pružanje pravne pomoći, molimo navedite informacije o mjerama preduzetim kako bi se:

(a) Obezbijedio djelotvoran pristup besplatnoj pravnoj pomoći u upravnim postupcima, naročito tražiocima azila, izbjeglicama i licima pod rizikom od apatridije;

Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca („Službeni list CG“, broj 2/2017), koji se primjenjuje od 1. januara 2018. godine, propisano je da stranac koji traži međunarodnu zaštitu i stranac u transferu ostvaruje pravo na besplatnu pravnu pomoć u upravnom sporu u vezi zahtjeva za međunarodnu zaštitu, na lični zahtjev, ako: ne posjeduje novčana sredstva ili stvari veće vrijednosti, i podnijeta tužba nije očigledno neosnovana. Pravna

pomoć u obuhvata: pomoć u sastavljanju tužbe, zastupanje pred Upravnim sudom i oslobađanje od plaćanja troškova upravnog spora. Odluku o odobravanju pravne pomoći, gore navedenoj kategoriji lica, donosi Ministarstvo i dostavlja je Upravnom sudu. Protiv odluke Ministarstva kojom je odbijen zahtjev za besplatnu pravnu pomoć, stranac koji traži međunarodnu zaštitu i stranac u transferu ovog člana može podnijeti tužbu Upravnom sudu, u roku od osam dana. Postupak po tužbi okončaće se u roku od 15 dana od dana podnošenja tužbe. Na osnovu odluke o pružanju besplatne pravne pomoći, Ministarstvo određuje advokata prema redoslijedu sa spiska advokata koji Advokatska komora Crne Gore dostavi Ministarstvu. Za pružanje besplatne pravne pomoći, advokatu, pripada naknada utvrđena u skladu sa zakonom kojim se uređuje besplatna pravna pomoć. Troškove pravne pomoći snosi Ministarstvo. Strancu koji traži međunarodnu zaštitu i strancu u transferu, pravnu pomoć u postupku po zahtjevu za međunarodnu zaštitu pred Ministarstvom, mogu pružati nevladine organizacije koje se bave pružanjem pravne pomoći strancima koji traže međunarodnu zaštitu.

(b) Obezbijedili dovoljni resursi za djelotvornu primjenu besplatne pravne pomoći;

Besplatna pravna pomoć podrazumijeva obezbjeđivanje potrebnih sredstava za potpuno ili djelimično pokrivanje troškova pravnog savjetovanja, sastavljanja pismena, zastupanja u postupku pred sudom, Državnim tužilaštvom i Ustavnim sudom Crne Gore i u postupku za vansudsko rješavanje sporova i postupku pred javnim izvršiteljem, kao i oslobađanje od plaćanja troškova sudskog postupka. Pravo na besplatnu pravnu pomoć može ostvariti: 1) crnogorski državljanin; 2) lice bez državljanstva (apatrid) koje zakonito boravi u Crnoj Gori i lice koje traži azil u Crnoj Gori; 3) stranac sa stalnim nastanjenjem, odnosno stalnim boravkom ili odobrenim privremenim boravkom i drugo lice koje zakonito boravi u Crnoj Gori; 4) drugo lice u skladu sa potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorom. Ova lica imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć, ako su: 1) korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice u skladu sa zakonom kojim se uređuje socijalna i dječja zaštita; 2) djeca bez roditeljskog staranja; 3) lica sa invaliditetom; 4) žrtve krivičnog djela nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici i trgovine ljudima, kao i žrtve nasilja u porodici u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita od nasilja u porodici; 5) lica slabog imovnog stanja. Na ime troškova angažovanja advokata u postupku pružanja besplatne pravne pomoći, pred svim sudovima, utrošeno je ukupno 2017. godine - 211.074,78 €, 2016. godine - 156.206,76 €, 2015. godine - 117.745,34€ i 2014. godine - 64.860,33 €.

(c) Povećala svijest javnosti o Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći.

Udruženje sudija Crne Gore izradilo je brošuru o pravu na besplatnu pravnu pomoć i info letak koji su dostavljeni svim osnovnim sudovima, centrima za socijalni rad i poštama, koje su dostupne potencijalnim korisnicima. Televizija Crne Gore je u više navrata, u okviru jutarnjeg programa, organizovala priloge i gostovanja stručnih lica koja su građanima pružala objašnjenja o pravu na besplatnu pravnu pomoć. U cilju afirmisanja sistema besplatne pravne pomoći na pravnim fakultetima Crne Gore organizovana su predavanja o pravu građana na besplatnu pravnu pomoć. Na osnovu Memoranduma o saradnji između Vrhovnog suda i pravnih fakulteta

omogućena je studentima i saradnicima u nastavi stručna praksa na ovu temu u Osnovnom sudu u Podgorici.

6. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 9), molimo dostavite ažurne informacije o mjerama preduzetim kako bi se Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore obezbijedili finansijski, tehnički i ljudski resursi neophodni za vršenje njegovog širokog mandata na potpuno nezavisnoj osnovi, naročito kada su u pitanju njegova funkcija nacionalnog preventivnog mehanizma i kapacitet rješavanja žalbi. Molimo takođe navedite zakonodavne i druge mjere koje su preduzete kako bi se uspostavio jasan, transparentan i participativan proces selekcije i imenovanja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, te kako bi se Zaštitnik osnažio da utvrdi strukturu osoblja i angažuje osoblje kroz otvoren i transparentan proces selekcije zasnovan na zaslugama i koji obezbjeđuje pluralizam.

Institucija Zaštitnika ima 31 zaposlenog sa Zaštitnikom i zamjenicima Zaštitnika. Zaštitnik je i u 2015., 2016. i 2017. godini nastavio da kontinuirano sprovodi aktivnosti na jačanju svojih kapaciteta kako kroz nova zapošljavanja (11 novih zaposlenih službenika), tako i kroz osnaživanje znanja i vještina postojećeg kadra, a posebno u oblasti zaštite od diskriminacije i prevencije torture. Obezbijeđen je adekvatan smještajni i radni prostor za rad zaposlenih. Formiran je i radni tim NPM-a od stručnjaka iz pojedinih oblasti (psihologije, psihijatrije, sudske medicine, penologije idr). Budžetom se obezbjeđuju finansijska sredstva za rad u svim oblastima zaštite, uključujući prevenciju torture i zaštitu od diskriminacije iako bi trebalo ova sredstva uvećati za promotivne aktivnosti i istraživanja. Međutim, u januaru 2018 godine, donešen je Zakon o strancima, kojim je Zaštitniku kao NPM-u, propisana nova obaveza da prati svako sprovođenje prinudnog udaljenja stranaca i operacije prinudnog povratka crnogorskih državljana za koje se utvrdi da nezakonito borave u zemljama EU. Za ovu nadležnost Zaštitnik nema ni kadrovskih ni finansijskih kapaciteta, pa je potrebno ojačati kapacitete Institucije u tom pogledu. Institucija Zaštitnika ima trenutno 4 zamjenika/ice: zamjenik za opšta pitanja, zamjenica za zaštitu od torture, suđenje u razumnom roku i nacionalni preventivni mehanizam, zamjenica za dječja pitanja i socijalnu zaštitu i zamjenik za pitanja zaštite od diskriminacije i taj broj nije ograničen. Institucija Zaštitnika je u avgustu 2016. akreditovana od strane Međunarodnog komiteta nacionalnih institucija za promociju i zaštitu ljudskih prava statusom B.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore iz 2014., značajno je unaprijedio samostalnost i nezavisnost ove institucije i finansijski položaj zaposlenih, izjednačavajući ih sa zaposlenima u Ustavnom sudu Crne Gore. Donijeta su nova Pravila o radu institucije Zaštitnika usklađena sa izmijenjenim i dopunjenim zakonskim odredbama. Zaštitnik o zasnivanju radnog odnosa, pravima, obavezama i odgovornostima zaposlenih u službi Zaštitnika (za svoje glavne savjetnike/ce i savjetnike/ce - član 51b) nije dužan da pribavlja potvrdu o obezbijeđenim finansijskim sredstvima od ministra nadležnog za poslove budžeta. O raspolaganju finansijskim sredstvima Zaštitnik odlučuje samostalno, prema dinamici utvrđenoj u skladu sa Zakonom o budžetu.

Komentar Zaštitnika:

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore iz 2014, derogirana je samostalnost i nezavisnost institucije u sledećem:

Članom 16 utvrđeno je da obrazac i sadržinu službene legitimacije utvrđuje organ uprave nadležan za ljudska i manjinska prava (Ministartvo), a ne Zaštitnik samostalno, kako je to bilo prije donošenja ovog Zakona.

Članom 25 d stav 2 utvrđeno je da visinu naknade članovima radnog tijela utvrđuje Vlada svojim propisom, a ne Zaštitnik samostalno, u skladu sa Budžetom opredijeljenim sredstvima.

Članom 40 stav 2 utvrđeno je da svjedocima i angažovanim stručnjacima iz raznih oblasti koje pozove Zaštitnik, pripada nagrada i naknada troškova u skladu sa propisima koji regulišu ove isplate u sudskim postupcima, što nije primjereno postupku kod Zaštitnika, a nije utvrđeno pravo Zaštitnika da samostalno uređuje ove naknade, u skladu sa raspoloživim sredstvima.

Članom 43a stav 1 utvrđen je obaveza NPM-a da sačinjava zapisnik o obilasku koji potpisuje predstavnik organa ili ustanove koja je obišta, što kompromituje povjerljivost samog obilaska, i nije u skladu sa OPCAT-om, a u stavu 6 istog člana utvrđeno je da Zaštitnik "mora" izvršiti kontrolni pregled nakon obilaska, bez obzira da li postoji potreba ili ne, odnosno nije data sloboda Zaštitniku da samostalno planira kontrolne obilaske.

U članu 51b stav 6 utvrđeno je da se zapošljavanje u Službi Zaštitnika vrši u skladu sa Zakonom o državnim službenicima i namještenicima, što znači da Zaštitnik nije samostalan i nezavistan u formiranju službe, nego da cijeli proces vrši Uprava za kadrove, kao organ u sastavu Ministarstva javne uprave – selekciju vrši Komisija od 3 člana od kojih dva člana iz organa državne uprave, a samo jednog člana delegira Zaštitnik, što je direktan udar na njegovu samostalnost i nezavisnost u ovom procesu.

Članom 53 stav 4 utvrđeno je da Zaštitnik raspolaže finasijskim sredstvima samostalno, ali prema dinamici utvrđenoj u skladu sa Zakonom o budžetu, što u suštini znači prema odluci Ministra finansija, a ne samostalno.

Zakonom o zaradama u javnom sektoru („Službeni list Crne Gore broj 16/2016,83/2017,4272017 i 12/2018) Zaštitnik i zamjenici su izgubili finasijski položaj analogno predsjedniku i sudijama Ustavnog suda, koji su imali od osnivanja institucije do donošenja ovog Zakona. Zarada predsjednika Ustavnog suda je utvrđena koeficijentom 25.94, a zarada Zaštitnika 22.48, zarada sudija Ustavnog suda su utvrđene koeficijentom 22.48, a zarade zamjenika Zaštitnika 20.75, čime je direktno derogiran ustavni položaj institucije Zaštitnika.

Istim zakonom, u članovima 17 i 21 izostavljano je da se Zaštitniku, kao nezavisnoj instituciji utvrdi pravo da samostalno utvrđuje dodatak za obavljanje poslova na određenim radnim mjestima (terenski rad i rad pod otežavajućim okolnostima NPM-a i slično) i varijabilni dio zarade, nego je to ostalo u nadležnosti Vlade, na predlog ministarstva.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije iz 2017. dodatno je unaprijedio instituciju Zaštitnika na način što je ovlašćen da pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom za pojedinačne slučajeve diskriminacije ili se u tom postupku pojavi kao umještač kada Zaštitnik/ca procijeni da je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija koja može prouzrokovati naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti. Istovremeno zakonom je teret dokazivanja u postupcima pred institucijom Zaštitnika prebačen na tuženog/e.

Zakonom o budžetu Crne Gore za 2016. godinu, u razdjelu za Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, opredijeljena su sredstva u ukupnom iznosu od 685.782,25 €, što je za 154.327,71 € više nego za prethodnu godinu, dok su za 2017. opredijeljena sredstva u ukupnom iznosu od 655.117,87 €. Uvećanja se uglavnom odnose na bruto zarade i doprinose na teret poslodavca, saglasno Zakonu o zaradama zaposlenih u javnom sektoru.

Postupak imenovanja i predlaganja Zaštitnika uređen je na način kojim se Predsjednik obavezuje da sprovede široke konsultacije sa naučnim i stručnim institucijama, organima i predstavnicima nevladinih organizacija koji se bave pitanjima ljudskih prava i sloboda. Takođe, postupak za imenovanje Zaštitnika će otpočeti najkasnije 60 dana do isteka mandata Zaštitnika.

Takođe, pitanje funkcionalnog imuniteta obuhvata Zaštitnika, zamjenika i savjetnike:

„Zaštitnik/ca, zamjenik/ca Zaštitnika/ce, glavni/a savjetnik/ca Zaštitnika/ce, i savjetnik/ca Zaštitnika/ce ne može biti pozvan/a na odgovornost za mišljenje i preporuku koju je dao u vršenju funkcije, odnosno za postupanje u skladu sa svojim nadležnostima i ovlašćenjima propisanim ovim zakonom tokom mandata odnosno tokom trajanja radnog odnosa.“

Ovom odredbom obezbjeđuje se trajna zaštita lica zaposlenih u instituciji Zaštitnika od bilo kakvih sankcija ili štetnih posljedica koje bi eventualno mogli trpjeti zbog iznijetih mišljenja i preporuka odnosno postupanja u skladu sa svojim ovlašćenjima propisanim zakonom

Proširena su i ovlašćenja u vršenju poslova zaštite od torture, Zaštitnika kao Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture tako što obilazke ustanova zatvorenog tipa, po ovlaštenju Zaštitnika, mogu vršiti i savjetnici i članovi Radnog tijela, i pritom se ne moraju prethodno najaviti organu, ustanovi ili organizaciji u kojoj se obilazak vrši.

Precizno su utvrđeni poslove prevencije torture, u skladu sa Opcionim protokolom uz Konvenciju protiv torture. i to:

- obilazak organa, ustanova ili organizacija u kojima se nalaze lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje, radi povećanja stepena njihove zaštite od mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja;
- davanje preporuka nadležnim organima, ustanovama i organizacijama radi poboljšanja postupanja prema licima lišenim slobode, odnosno sprječavanja mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja;
- davanje mišljenja na predloge zakona i druge propise radi zaštite i unapređenja ljudskih prava i sloboda lica lišenih slobode i lica kojima je ograničeno kretanje,
- saradnja sa Potkomitetom Ujedinjenih nacija za prevenciju torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka,
- unijete su izmjene kojim se omogućava, u potpunosti, neograničen pristup Zaštitniku, zamjeniku, glavnom savjetniku, savjetniku i članovima/icama Radnog tijela, svim prostorijama ustanova, organa ili organizacijama, kao i uvid u potrebnu dokumentaciju, bez ograničenja i bez obzira na označeni stepen tajnosti.

7. U svijetlu prethodnih zaključnih razmatranja (st. 10), molimo navedite informacije o zakonodavnim i drugim mjerama koje se preduzimaju kako bi se uveli objektivni i precizni evaluacioni kriterijumi za imenovanje, napredovanje i razrješenje sudija. Molimo takođe prokomentarišite navode da kada se pritvorena lica žale tužiocu ili sudiji na zlostavljanje od strane policije tužioci ili sudije ponekad ne preduzimaju nikakve radnje čak ni kada primijete vidljive znakove mučenja na tijelu pritvorenog lica. U tom smislu, molimo navedite koje su

mjere uvedene kako bi se pratilo i sankcionisalo takvo ponašanje, odnosno koje su mjere uvedene u cilju borbe protiv nekažnjivosti.

Usvajanjem organizacionih zakona koji su donijeti u 2015. godini zaokružena je normativna promjena pravosudnog sistema, na koji način je stvoren kvalitetan normativni okvir za uspostavljanje jedinstvenog, transparentnog i na zaslugama zasnovnog sistema izbora nosilaca pravosudne funkcije na nacionalnom nivou, i kriterijuma njihovog trajnog dobrovoljnog premještanja, kao i sistema za periodično ocjenjivanje, kao osnova za napredovanje, i sistema odgovornosti sudija i državnih tužilaca. Donijeti su Zakon o sudovima, Zakon o Sudskom savjetu i sudijama, Zakon o Državnom tužilaštvu, Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu, Zakon o Centru za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu i Zakon o pripravniciima u sudovima i Državnom tužilaštvu i pravosudnom ispitu.

Zakonom o Sudskom savjetu i sudijama uspostavljen je jedinstveni sistem izbora sudija na državnom nivou i sistem trajnog dobrovoljnog horizontalnog premještanja zasnovan na podsticajima, unaprijeđeni su kriterijumi za napredovanje nosilaca sudijskih funkcija, uvedeno je njihovo periodično ocjenjivanje i revidiran postupak disciplinske odgovornosti i sistem disciplinskih prekršaja. Odredbe ovog zakona koje se odnose na uslove i postupak izbora sudija i predsjednika sudova, plan slobodnih sudijskih mjesta, napredovanje i ocjenjivanje sudija primjenjuju se od 1. januara 2016. godine.

Prema čl. 268 st. 6 Zakonika o krivičnom postupku kad je lice lišeno slobode dovedeno državnom tužiocu, to lice ima pravo na zdravstveni pregled od strane doktora medicine kad to zatraži ili kada to zatraže njegov branilac, član njegove porodice ili lice sa kojim živi u vanbračnoj zajednici. Izvještaj o obavljenom zdravstvenom pregledu prilaže se spisima predmeta. Prema čl. 22 Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti prilikom javljanja na izvršenje kazne zatvora ili kazne zatvora od četrdeset godina utvrđuje se identitet i zdravstveno stanje osuđenog.

Osim navedenog preduzimaju se mjere u cilju edukacije. U tom smislu organizovan je seminar „Nekažnjivost sa aspekta prakse Evropskog suda za ljudska prava“

U svim slučajevima kada pritvorena ili zatvorena lica ukažu tužiocu na moguće postojanje zlostavljanja od strane policijskih ili zatvorskih službenika, tužioci odmah reaguju na način što detaljno ispituju lica na te okolnosti, donose naredbe za tjelesni pregled i vještačenje koje se obavlja odmah i to od strane sudskog vještaka medicinske struke. Kao pokazatelj da tužioci na ovaj način postupaju su i broj predmeta koje je tužilac samoinicijativno formirao a zbog postojanja sumnje da je neko pritvoreno ili zatvoreno lice zlostavljano.

U tom smislu:

- u 2014. godini tužilac je samoinicijativno formirao 1 predmet u kojem je podniet optužni predlog i donijeta osuđujuća presuda,

- u 2015. godini tužilac je samoinicijativno formirao 5 predmeta, od čega je u tri predmeta podnio optuženje, od čega su u dva predmeta donijete osuđujuće presude, a u jednom predmetu je suđenje u toku

- u 2016. godini tužilac je samoinicijativno formirao 3 predmeta,

- u 2017. godini tužilac je samoinicijativno formirao 9 predmeta, od čega je u dva predmeta podnio optuženje i u oba predmeta su donijete osuđujuće presude

- u periodu od 01.01-23.03.2018.godine tužilac je samoinicijativno formirao 6 predmeta.

8. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 19 i 24), molimo navedite sljedeće informacije vezano za nasilje u porodici i druge vidove rodno zasnovanog nasilja za period koji se razmatra:

(a) Godišnji podaci, klasifikovani prema vrsti krivičnog djela, starosnoj grupi, polu i etničkom porijeklu žrtve, o broju žrtava nasilja u porodici i drugih vidova rodno zasnovanog nasilja, uključujući broj preminulih kao rezultat takvog nasilja, broju podnijetih pritužbi ili navoda koje je registrovala policija, broju takvih pritužbi koje su istražene i koje su dovele do krivičnog gonjenja i osuđujućih presuda, i podaci o kaznama izrečenim u tim slučajevima. Molimo navedite, vezano za pomenute slučajeve, koliko je po godinama donijeto rješenja o izricanju zaštitne mjere, kao i koliko su takvih rješenja tražile žrtve;

Postupci za nasilje u porodici vode se pred sudovima za prekršaje ili pred krivičnim sudovima

KRIVIČNI POSTUPCU

U 2014. godini bilo je 140 pravosnažnih odluka za krivično djelo nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici iz čl. 220 KZCG. Od toga broja 120 lica je osuđeno, 7 oslobođeno, u odnosu na 11 donijeta je odbijajuća presuda, dok je protiv 3 lica postupak obustavljen. 74 lica su osuđena uslovnim osudama, 26 kaznama zatvora, 7 kaznom rada u javnom interesu, 9 novčanom kaznom, prema 2 lica je izrečena sudska opomena dok su prema 8 lica izrečene mjere bezbjednosti.

U 2015. godini bilo je 156 pravosnažnih odluka za krivično djelo nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici iz čl. 220 KZCG. Od toga broja 137 lica je osuđeno, 6 oslobođeno, u odnosu na 11 donijeta je odbijajuća presuda, dok je protiv 1 lica postupak obustavljen, a u odnosu na jedno donijeto je rješenje o odbačaju. 78 lica su osuđena uslovnim osudama, 47 kaznama zatvora, 10 kaznom rada u javnom interesu, 2 novčanom kaznom, prema 2 lica je izrečena sudska opomena dok su prema 11 lica izrečene mjere bezbjednosti.

U 2016. godini bilo je 193 pravosnažnih odluka za krivično djelo nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici iz čl. 220 KZCG. Od toga broja 181 lica je osuđeno, 6 oslobođeno, u odnosu na 2 lica donijeta je odbijajuća presuda, dok je protiv 4 lica postupak obustavljen. 82 lica su osuđena uslovnim osudama, 63 kaznama zatvora, 15 kaznom rada u javnom interesu, 6 novčanom kaznom, prema 3 lica je izrečena sudska opomena dok su prema 36 lica izrečene mjere bezbjednosti.

U 2017. godini bilo je 109 pravosnažnih odluka za krivično djelo nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici iz čl. 220 KZCG. Od toga broja 105 lica je osuđeno, 3 oslobođeno, u odnosu na jedno donijeta je odbijajuća presuda. 46 lica su osuđena uslovnim osudama, 40 kaznama zatvora, 8 kaznom rada u javnom interesu, 4 novčanom kaznom, prema 3 lica je izrečena sudska opomena dok su prema 12 lica izrečene mjere bezbjednosti.

Procenat zatvorskih kazni je porastao u periodu 2014 - 2017. Naime, 2014. godine taj procenat je iznosio 27%, 2015 - 40,25%, 2016 - 35,5% dok je 2017 - 50,25%.

U jednom predmetu radilo se o krivičnom djelu nasilje u porodici sa smrtnom posljedicom u kome je izrečena kazna zatvora u trajanju od 8 godina.

PREKRŠAJNI POSTUPCI

God .	Riješe no	Novča na kazna	Zatv or	Uslov na osuda	Opome na	Obusta va	Oslobađaju ća odluka	Odbač aj	Zaštit na mjera	Na dru gi nači n
2014	935	252	94	133	85	82	254	8	247	7
2015	1.090	334	45	148	74	80	279	6	227	8
2016	1.573	489	107	177	94	104	489	33	252	80
2017	1.366	443	103	179	95	57	428	5	302	60

(b) Kratak opis sredstava zaštite/pravnih lijekova koji se pružaju žrtvama nasilja u porodici i drugih vidova rodno zasnovanog nasilja, uz naznaku o tome da li se pruža zdravstveno i psihosocijalno savjetovanje, te informacije o adekvatnosti pravne pomoći koja se pruža žrtvama, vrsti šema socijalne podrške, broju skloništa i stopi njihove popunjenosti, postupku dobijanja odštete i godišnjem procentu slučajeva u kojima je dodijeljena odšteta;

Protokolom o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici precizno su određene nadležnosti Centra za socijalni rad, kao i Uprave policije, ali i svi vidovi međusobne saradnje. Poseban dio protokola se odnosi na postupanja kada su djeca žrtve nasilja u porodici.

U Centrima za socijalni rad žrtvama nasilja pruža se materijalna i nematerijalna pomoć, odnosno savjetodavna podrška i informisanje o njihovim pravima. Od septembra 2017. postoji mogućnost upućivanja žrtava nasilja u porodici i u Porodično savjetovalište JU Centru za socijalni rad za Glavni grad Podgorica i opštine u okviru Glavnog grada Golubovci i Tuzi. Trenutno su u Porodičnom savjetovalištu na tretmanu pet žrtava nasilja u porodici.

Prema Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći žrtve krivičnog djela nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici i trgovine ljudima, kao i žrtva nasilja u porodici u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita od nasilja u porodici imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć, dok žrtve drugih vidova nasilja imaju pravo na pomoć bez procjene imovnog stanja.

Shodno članu 24 Istanbulske konvencije, Crna Gora je osnovala besplatnu SOS telefonsku liniju koja pokriva cijelu zemlju, radi davanja savjeta pozivaocima, povjerljivo odnosno čuvajući njihovu anonimnost, u vezi sa svim vidovima nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.

Jedinstvena nacionalna, besplatna SOS linija za pomoć žrtvama nasilja u porodici počela je sa svojim radom 1. septembra 2015. godine.

U svim Centrima za socijalni rad su formirani Multidisciplinarni operativni timovi za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad djecom. Koordinator stručnog tima je stručni radnik iz Centra za socijalni rad.

Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja stupa na snagu tek od punog članstva Crne Gore u Evropskoj uniji i još uvijek nije na snazi.

(c) Ažurne informacije o mjerama preuzetim u pravcu jačanja mehanizama prijavljivanja i odgovornosti različitih sektora u kontaktu sa žrtvama da reaguju i preduzmu trenutne aktivnosti;

Od strane MUP-a formiran je Operativni tim za borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama, čiji je cilj jačanje kapaciteta policije u smislu osposobljavanja što većeg broja službenika za rad sa djecom. Zadatak Tima je sagledavanje dosadašnje prakse i analiza konkretnih slučajeva, utvrđivanje daljih smjernica za postupanje i unaprjeđenje na planu prevencije i suzbijanja nasilja u porodici. Ovo tijelo funkcioniše na principu jačanja koordinacije i uspostavljanja jedinstvene prakse. Takođe, Tim će targetirati slabe karike u lancu postupajućih institucija i svojim djelovanjem uticati na promjene.

U skladu sa članom 10 Istanbulske konvencije Crna Gora je osnovala Koordinacioni odbor za koordinaciju, sprovođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija). Ovo tijelo osnovano je u maju 2017. godine. Koordinacioni odbor će pratiti i procjenjivati politike i mjere za sprječavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, koordinisano prikupljati podatke u skladu sa članom 11 Konvencije, vršiti analize i tražiti podatke, objašnjenja i izvještaje od nadležnih državnih organa i drugih nadležnih institucija u vezi sa pitanjima koja se odnose na implementaciju Konvencije. Članovi ovog Tima su predstavnici Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja, Ministarstva pravde, Vrhovnog suda, Osnovnog državnog tužilaštva, Lokalne zajednice, Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

(d) Informacije o koracima preduzetim kako bi se podigla svijest i obučili službenici u organima za sprovođenje zakona, tužioci, sudije, advokati, socijalni radnici i ljekari, uključujući forenzičke ljekare, o nasilju u porodici i drugim vidovima rodno zasnovanog nasilja, načinu istraživanja i stvaranja adekvatnih uslova za žrtve da prijavljuju slučajeve takvog nasilja. Molimo takođe navedite mjere na podizanju svijesti koje se preduzimaju u cilju borbe protiv rodni stereotipa i nasilja u porodici u široj populaciji.

OBUKE NA TEMU NASILJA U PORODICI SUDIJE I DRŽAVNI TUŽIOCI

2014. GODINA

- „Pristup pravdi za žrtve nasilja u porodici“. Seminaru je prisustvovalo 20 nosilaca pravosudne funkcije

2015. GODINA

- "Antidiskriminaciono zakonodavstvo u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na obaveze Crne Gore po CEDAW konvenciji i Konvenciji o zaštiti od nasilja u porodici i nad ženama". Seminaru je prisustvovao 31 učesnik.

- „Pristup pravdi za žrtve nasilja u porodici“. Seminaru je prisustvovalo 17 nosilaca pravosudne funkcije.

- "Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – Istanbulska konvencija". Radionici je prisustvovalo ukupno 22 učesnika.

- „Pristup pravdi za žrtve nasilja u porodici“. Seminaru je prisustvovalo 20 nosilaca pravosudne funkcije.

2016. GODINA

- „Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)". Seminaru je prisustvovalo 10 predstavnika sudstva.

2017. GODINA

- "Nasilje u porodici i rizici po djecu - prema sveobuhvatnom rješenju". Seminaru je prisustvovalo 25 učesnika.

trening za profesionalce/ke o zaštiti djece od nasilja u porodici. Treningu je prisustvovali 23 učesnika.

- "Primjena Zakona o zaštiti od nasilja u porodici".

Zavod za socijalnu i dječju zaštitu je uz podršku UNICEF-a , u oktobru 2015.godine, organizovao seminar na temu „ Uputstvo o radu multidisciplinarnog operativnog tima za zaštitu od nasilja nad djecom i nasilja u porodici “, kome su prisustvovali članovi multidisciplinarnih timova formiranih pri centrima za socijalni rad, a koje, pored predstavnika centara za socijalni rad, čine i predstavnici Uprave policije, tužilaštava, sudstva, školstva, zdravstva i nevladinog sektora.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u kontinuitetu sprovodi obuke na temu borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za različite ciljne grupe (nosioci pravosudnih funkcija, članovi/ce multidisciplinarnih timova, nastavnici/ce i profesori/ce, predstavnici medija, učenici/ce itd.) Ovo ministarstvo takođe realizuje istraživanja i kampanje u vezi sa prevencijom i zaštitom od rodno zasnovanog nasilja.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava jednom godišnje organizuje i edukaciju novinara/ki na temu rodne ravnopravnosti i izvještavanja u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u kontinuitetu organizuje obuke na temu borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za nastavnike/ce i profesore/ce, učenike/ce.

U saradnji sa Zavodom za školstvo licenciran je program obuke za nastavnike/ice građanskog vaspitanja na temu: „Rodna ravnopravnost u obrazovanju sa posebnim osvrtom na rodno zasnovano nasilje, nenasilne oblike ponašanja i rješavanje sukoba“. Od 2014. godine ove obuke je prošlo preko 120 nastavnika/ca iz osnovnih i srednjih škola.

Prema istraživanju koje su partnerski sproveli Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Kancelarija UNDP u Crnoj Gori, uz finansijsku podršku programa IPA 2014, „Istraživanje o prevalenci, percepcijama, cijeni i multidisciplinarnom odgovoru na nasilje u porodici“ (rađeno na uzorku od 2.000 žena) - svaka druga žena u Crnoj Gori doživjela je neki od oblika nasilja od strane njihovih supruiga i/ili partnera, dok je svaka 5. u 2016. godini bila žrtva nasilja. Tako,

tokom života 20% žena je doživjelo bar jedan oblik ekonomskog nasilja, 17% je doživjelo bar jedan oblik fizičkog nasilja, 38% psihičko i 7% seksualno nasilje.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava svake godine (počev od 25. novembra) sprovodi kampanju 16 dana aktivizma borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. U okviru kampanje organizuju se radionice za različite ciljne grupe koje se bave prevencijom i zaštitom od nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je organizovalo dvanaest kampanja u romskim naseljima o problemu nasilja nad ženama i prisilnim maloljetnim brakovima među romskom i egipćanskom populacijom i to u Ulcinju, Baru, Tivtu, Kotoru, Budvi, Cetinju, Beranama, Bijelom Polju, Pljevljima, Herceg Novom, Nikšiću, i Podgorici. Tom prilikom, stanovnicima romskih naselja podijeljeni su informativni flajeri na crnogorskom, albanskom i romskom jeziku, koji sadrže brojeve svih nadležnih službi kojima se mogu obratiti u slučaju potrebe. Distribuirani su flajeri, a Ministarstvo je organizovalo i osam edukativnih radionica namijenjene roditeljima romske i egipćanske djece, djeci, romskim aktivistkinjama, službenicima državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici i maloljetničkim i/ili prisilnim brakovima među romskom i egipćanskom populacijom. Edukativne aktivnosti sprovedene su takođe u Tivtu, Kotoru, Beranama, Bijelom Polju, Pljevljima, Herceg Novom, Nikšiću i Podgorici.

U cilju zaštite korisnika zdravstvenih usluga od nasilja u porodici, Ministarstvo zdravlja donijelo je Protokol o zaštiti od nasilja za potrebe zdravstvenog sistema i isti je dostupan svim zdravstvenim radnicima i zdravstvenim saradnicima koji su obavezni da postupaju u skladu sa protokolom. Obuke o prepoznavanju i prijavi nasilja započete su 2017.godine, tako da je septembra mjeseca 2017. godine, na ovu temu održana obuka doktora medicine – pedijataru, na temu "Seksualno nasilje nad djecom – prekinimo tišinu".

9. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 20 i 24), molimo navedite sljedeće informacije vezano za trgovinu ljudima za period koji se razmatra:

(a) Godišnji statistički podaci, klasifikovani po starosti, polu, zemlji porijekla i sektoru u kojem je žrtva zaposlena, o broju žrtava trgovine ljudima i broju podnijetih pritužbi i prijave koje je policija registrovala vezano za ovo krivično djelo, broju pritužbi koje su istražene i koje su dovele do krivičnog gonjenja i osuđujućih presuda, kao i o izrečenim kaznama;

Statistički podaci (po godinama, polu, državljanstvu i zemlji porijekla žrtava)

Tokom 2014. godine Uprava policije je identifikovala dvije žrtve trgovine ljudima i s tim u vezi podnijela je dvije krivične prijave protiv dva lica za KD trgovina ljudima iz člana 444 Krivičnog zakonika.

Nadležno tužilaštvo podiglo je jednu optužnicu protiv jednog lica za krivično djelo trgovina ljudima člana 444 Krivičnog zakonika.

Od strane nadležnih sudova u izvještajnom periodu donijeta je jedna pravosnažna odbijajuća presuda, dok je u jednom predmetu osuđujuća presuda postala pravosnažna.

U toku 2014. godine donijeta je jedna pravosnažna odbijajuća presuda, dok je u jednom predmetu osuđujuća presuda postala pravosnažna.

U predmetu Osnovnog suda u Ulcinju riječ je o optužbi i odbijajućoj presudi za krivično djelo trgovina ljudima u svrhu seksualne i radne eksploatacije.

U predmetu Višeg suda u Podgorici riječ je o optužbi i osudi na kaznu zatvora za krivično djelo trgovina ljudima u svrhu seksualne eksploatacije.

Nije bilo uslovnih osuda, novčanih kazni ili drugih vrsta krivičnih sankcija.

U oba predmeta optuženi nisu bili državni zvaničnici.

a) U predmetu Osnovnog suda u Ulcinju, K.br. 54/14, na glavnom pretresu održanom dana 23.09.2014. godine, osnovni državni tužilac je odustao od daljeg krivičnog gonjenja prema optuženom iz razloga što je prezentiran dokaz o sklapanju braka između optuženog i oštećene.

Presudom K.br. 54/14 od 23.09.2014. godine odbijena je optužba prema optuženom K.A. da je izvršio krivično djelo koje mu je stavljeno na teret.

Presuda je postala pravosnažna 23.10.2014. godine.

Oštećena je u ovom krivičnom postupku je bila jedna punoljetna osoba - M.I. rođena 1966. godine u Tuzli, državljanka Bosne i Hercegovine.

b) Presudom Višeg suda u Podgorici K.br.6/13, objavljenoj 18.11.2013. godine, J.V. oglašen je krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 (tri) godine i 6 (šest) mjeseci zbog kriv. djela Trgovina ljudima iz čl. 444/6 Kz CG.

Presuda je postala pravosnažna 14.04.2014. godine.

Oštećene - sedam ženskih osoba (pet punoljetnih i dvije maloljetne osobe):

- V.D, iz Podgorice, rođena 1971. godine, po zanimanju domaćica,
- R.A, iz Tivta, rođena 1991. godine, po zanimanju student,
- A.M, iz Kočana, Republika Makedonija, rođena 1989. godine, po zanimanju radnica,
- S.S, iz Kočana, Republika Makedonija, rođena 1989. godine, po zanimanju šankerica,
- AD, iz Trebinja, BiH, rođena 1970. godine, po zanimanju medicinska sestra,
- Mldb. S.M, iz Podgorice, rođena 1994. godine, po zanimanju vanredni učenik i
- Mldb. P.D, iz Herceg Novog, rođena 1996. godine, po zanimanju učenik.

Krivični postupci:

Tokom izvještajnog perioda, pred Višim sudom u Podgorici pokrenut je krivični postupak za krivično djelo trgovine ljudima, i to po optužnici Višeg državnog tužilaštva u Podgorici. U Viši sud u Podgorici predmet je primljen 07.07.2017. godine, a okrivljena su dva lica, crnogorska državljanina, koji se nalaze u pritvoru po rješenju o određivanju pritvora i po rješenju o produženju pritvora od 30.08.2017. godine. Oštećena je dijete starosti 12 godina, i u pitanju je seksualna eksploatacija. Glavni pretres je u toku.

Cijenimo neophodnim da ukažemo da je u krivičnom zakonodavstvu Crne Gore kao posebno krivično djelo propisano krivično djelo vanbračna zajednica sa maloljetnikom, koja inkriminiše da ukoliko roditelj, usvojilac ili staralac maloljetniku omogućiti da živi u vanbračnoj zajednici sa drugim licem ili ga na to navede, te ukoliko je to učinjeno iz koristoljublja, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U periodu od 01.01.2014. do 23.03.2018. godine za ovo krivično djelo podnijeta je 21 prijava, od čega je protiv 16 lica podnijet optužni predlog i donijeto je 16 osuđujućih presuda, dok je protiv pet lica donijeto rješenje o odbačaju krivične prijave.

U 2014. godini skloništu za žrtve trgovine ljudima boravile su dvije štice. Jedna štice je boravila u vremenu od 19.03-30.04.2014. godine, a druga štice koja trenutno boravi u vladinom sklonistu za žrtve trafikinga, u isto je smještena 12.12.2014. godine. Ovo

nijesu bili crnogorski državljani (Kosovo-nedozvoljeno sklapanje braka i BiH - radna eksploatacija u domaćinstvu).

2015. – 3 maloljetne štice

Sve tri su maloljetne osobe, Romkinje, crnogorske državljanke (potencijalne žrtve trgovine ljudima, oblik eksploatacije-nedozvoljeni brak).

2016. godine- 3 maloljetne štice

1. maloljetna osoba, Romkinja, crnogorska državljanica (potencijalna žrtva trgovine ljudima, oblik eksploatacije-nedozvoljeni brak). Po izlasku iz Skloništa, štica je shodno procjeni socijalnih radnika na trajniji smještaj do punoljetstva smještena u Dječiji dom „Mladost“-Bijela.
2. maloljetna osoba, Romkinja, crnogorska državljanica (potencijalna žrtva trgovine ljudima, oblik eksploatacije-nedozvoljeni brak).
3. maloljetna osoba, Romkinja, crnogorska državljanica (potencijalna žrtva trgovine ljudima, oblik eksploatacije- prosjačenje/prinudni rad). Po izlasku iz Skloništa, štica je na trajniji smještaj do punoljetstva smještena u Dječiji dom „Mladost“-Bijela.

2017. godine- do 4 štice- 2 maloljetne i 2 punoljetne

1. maloljetna osoba, državljanica Srbije, Romkinja, na zamolnicu Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima Beograd nađena u Podgorici i vraćena u Srbiju, nadležnom Centru za socijalni rad. Boravila u Vladinom skloništu u od 13.01. do 19.01.2017.
2. maloljetna osoba, državljanica Srbije, Romkinja, potencijalna žrtva ugovorenog/prisilnog braka u Nikšiću. Boravila u skloništu od 02.02. do 20.02.2017, nakon čega je predata nadležnom srbijanskom Centru za socijalni rad.
3. punoljetna osoba, Romkinja, državljanica CG, potencijalna žrtva nedozvoljenog braka.
4. punoljetna osoba, državljanica CG, potencijalna žrtva seksualne eksploatacije.

2018. - 1 maloljetna štica, državljanica Republike Srbije.

(b) Kratak opis sredstava zaštite/pravnih lijekova koji se pružaju svim žrtvama trgovine ljudima, uključujući informaciju o tome da li se pruža zdravstveno i psihološko savjetovanje, broju skloništa i stopi njihove popunjenosti, šemama socijalne zaštite, stručnoj obuci, postupku dobijanja odštete i procentu slučajeva u kojima je dodijeljena odšteta;

Iz budžetskih sredstva Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima država u potpunosti finansira funkcionisanje Skloništa namijenjenog isključivo žrtvama i potencijalnim žrtvama trgovine ljudima. Žrtvama trgovine ljudima se omogućava tkz. inicijalni oporavak u Skloništu, obezbjeđivanjem osnovnog paketa pomoći – hrane, sredstava za higijenu, lijekova, odjeće, obuće i sl, dok u skladu sa specifičnim potrebama svake pojedinačne žrtve, a na osnovu saradanje zaposlenih u Skloništu za žrtve trgovine ljudima se izrađuju i realizuju individualni planovi rada, a sve u cilju njihove (re)integracije. U Skloništu je 2014. godine boravilo 2 žrtve (obje ženskog pola), 2015. godine 4 žrtve (sve ženskog pola), 2016. godine 3 žrtve (sve su

ženskog pola), 2017. godine 4 žrtve (sve su ženskog pola) i 2018. godine 3 žrtve (sve su ženskog pola).

Iz budžetskog programa Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima finansiraju se rashodi za funkcionisanje SOS linije za potencijalne i žrtve trgovine ljudima. Pomoć i zaštita žrtvama trgovine ljudima pruža se po principu dobrovoljnosti i pristanka same žrtve nakon identifikacije. Prilikom identifikacije, žrtvi se nudi mogućnost smještaja u Skloništu za žrtve trgovine ljudima. Žrtva se obavještava na maternjem jeziku o zemlji, gradu, lokaciji na kojoj se nalazi. Žrtvi se stavlja do znanja da se nalazi na sigurnom i bezbjednom mjestu, da će joj se pružiti sva pomoć i podrška koja je predviđena bez obzira da li će ili neće svjedočiti i učestvovati u procesu protiv trafikanata ili grupe, i da ima pravo na period razmišljanja/refleksije do 90 dana

Upoznaje se sa svojim pravima i nacionalnim zakonodavstvom o kažnjavanju trafikanata ako se u sudskom postupku dokaže trgovina ljudima, da u slučaju učestvovanja u sudskom procesu ima pravo na besplatnu pravnu pomoć stručnih lica iz pravne struke.

U skloništu se sprovode edukativne radionice koje su prilagođene uzrastu žrtve. Socijalni radnik/ca i zaposleni u Skloništu informišu maloljetno lice o svim pravima, procedurama, postupcima na jeziku prilagođenom uzrastu žrtava. Nadležni socijalni radnik u svojstvu staratelja određuje individualni plan rada koji je prilagođen uzrastu, interesovanjima, ličnim mogućnostima i volji maloljetnog lica.

Funkcioniše i SOS linija za žrtve trgovine ljudima (11 66 66), koja je 24 h dostupna kako potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, tako i svim građanima koji se žele više informisati o ovom fenomenu. Izjave i identitet žrtve uvijek ostaju anonimni za javnost. Za maloljetna lica nužno je uključivanje socijalnih radnika kao organa starateljstva.

Koordinaciono tijelo koje je formirano na osnovu nacionalnog Sporazuma o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima, gdje su uključene sve nadležne institucije (u prvom redu MUP/UP, tužilaštvo, Kancelarija, MRSS, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo zdravlja i NVO CZL) razmatra sve aspekte svakog slučaja pojedinačno i donose odluku koja je u najboljem interesu lica.

U pružanju socijalne, dječje zaštite i porodične zaštite potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, državljanima Crne Gore i stranim državljanima, Ministarstvo rada i socijalnog staranja obezbjeđuje odgovarajuću socijalnu, dječju zaštitu i porodičnu zaštitu, preko JU Centra za socijalni rad, sa prioritetom u odnosu na ostale slučajeve.

Socijalna i dječja zaštita stranim državljanima obuhvata pravo na jednokratnu novčanu pomoć i pravo na postavljanje staraoca. Mehanizmi pomoći i zaštite posebno za maloljetne žrtve trgovine ljudima definisani su i Sporazumom o saradnji.

Mehanizmi pomoći obuhvataju: a) procjenu socijalno-ekonomskog stanja, kao osnova za dodjelu jednokratne novčane pomoći i drugih oblika zaštite u skladu sa zakonom; b) utvrđivanje zakonskog osnova za postavljanje staraoca; c) izradu individualnih planova zaštite potencijalnim žrtvama trgovine ljudima u saradnji sa drugim potpisnicima Sporazuma.

Centri za socijalni rad će u svim slučajevima sumnje da je osoba žrtva trgovine ljudima, primjenjivati standarde identifikacije, kako bi se ispoštovalo: a) pravo na privatnost potencijalnih žrtava, naročito za pitanja lične prirode i pitanja traumatične prirode, ukoliko nijesu u svrhu prikupljanja neophodnih podataka; b) pravo potencijalne žrtve na sve informacije

u oblasti socijalne, dječje zaštite i porodičnih odnosa, kao i u drugim mogućim postupcima koji će se preduzimati u cilju njene zaštite.

Ministarstvo prosvjete, bez obzira da li je dijete smješteno u porodicu ili boravi u nekoj od ustanova, u procesu reintegracije, u smislu uključivanja u ustanove obrazovanja i vaspitanja, obezbjeđuje podršku u skladu sa Sporazumom o saradnji. Neophodne troškove vezane za smještaj u vaspitno-obrazovnim ustanovama (domovima učenika) i pristup obrazovanju, naročito stručnom obrazovanju i usavršavanju koje vodi do prvog zanimanja djeteta, obezbjeđuje Ministarstvo prosvjete za vrijeme njihovog boravka na teritoriji države

U Skloništu sve žrtve imaju jednaki tretman, bez obzira da li se radi o crnogorskim ili stranim državljanima. Sklonište ima kapacitet da primi 15 osoba, sa mogućnošću odvojenog smještaja odraslih i djece. Uz procjenu predstavnika nadležnih institucija (Uprave policije, Centra za socijalni rad - ukoliko se radi o maloljetnoj/m štićenici/ku), štićenice/i imaju mogućnost da izlaze tokom boravka u Skloništu.

Crna Gora je donijela Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja, čime je uskladila svoj pravosudni sistem sa evropskim standardima, u cilju zaštite položaja žrtava krivičnih djela nasilja. Zakonom se uređuju uslovi, način i postupak za ostvarivanje naknade štete, a isti će se primjenjivati od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji.

Shodno Zakonu, žrtva krivičnog djela nasilja učinjenog sa umišljajem ima pravo na naknadu po tri osnova: naknadu izgubljene zarade, naknadu troškova liječenja i boravka u bolnici i naknadu troškova sahrane. Ako je kao posljedica izvršenog krivičnog djela nastupila smrt žrtve pravo na naknadu imaju lica koja je žrtva izdržavala. Naknada će se isplaćivati iz budžeta. Pravo na naknadu je priznato crnogorskom državljaninu, državljaninu države ugovornice Evropske konvencije o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja, državljaninu države članice Savjeta Evrope sa stalnim boravkom u Crnoj Gori i državljaninu ili licu koje zakonito boravi u državi članici Evropske unije.

Zakonik o krivičnom postupku propisuje mogućnost podnošenja imovinskopravnog zahtjeva koji je nastao usljed izvršenja krivičnog djela. Imovinskopravni zahtjev može se odnositi na naknadu štete, povraćaj stvari ili poništaj određenog pravnog posla. U skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, sud će donijeti odluku o zahtjevu za naknadu štete u okviru krivičnog postupka ako se time ne bi "znatno odugovlačio postupak".

U presudi, kojom okrivljenog oglašava krivim, sud može ovlašćenom licu dosuditi imovinskopravni zahtjev u cjelini ili djelimično, a za preostali dio uputiti na parnični postupak. Ukoliko sud oštećenog uputi na ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u parničnom postupku, sudska zaštita ostvaruje se pred osnovnim sudom kao stvarno nadležnim sudom. Zakonom o obligacionim odnosima se uređuju pitanja naknade materijalne i nematerijalne štete.

Kada se radi o žrtvama krivičnih djela trgovine ljudima, one mogu ostvariti i besplatnu pravnu pomoć koja po automatizmu povlači i oslobođenje od troškova sudskog postupka.

U svim crnogorskim sudovima nadležnim za postupanje u predmetima trgovine ljudima formirane su Službe za podršku oštećenima/svjedocima. Publikovan je poseban Informator za oštećene/svjedoke krivičnim djelima trgovine ljudima, koji je objavljen na portalu svih sudova www.sudovi.me. Svrha Informatora je da oštećenima/svjedocima pruži sve potrebne informacije o krivičnom postupku, svjedočenju, mjerama zaštite sa ciljem davanja pune podrške, kao i kontakt podatke o zaposlenima u sudovima zaduženim za pružanje podrške.

Uskoro se očekuje i štampanje inoviranog i dopunjenog Informatora za žrtve/svjedoke krivičnih djela trgovine ljudima i nasilja u porodici.

U skladu sa zakonskim propisima, posebna pažnja i zaštita posvećuje se ukoliko se u ulozi svjedoka/žrtve pred sudom pojave djeca.

Socijalna i dječja zaštita stranim državljanima omogućava pravo na jednokratnu novčanu pomoć. Visinu pomoći određuje nadležni Centar za socijalni rad zavisno od potrebe pojedinca, odnosno porodice i materijalnih mogućnosti države. Državljanima Crne Gore se obezbjeđuje materijalna podrška u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti.

(c) Mjere koje se preduzimaju kako bi se proaktivno identifikovale žrtve trgovine ljudima, naročito djeca u prisilnom prosjačenju i žene u odnosu na prisilnu prostituciju;

U cilju unaprijeđivanja sistema identifikacije izrađena je lista indikatora za rano prepoznavanje žrtava/potencijalnih žrtava trgovine ljudima/djecom, koja je odštampana u formi kartice i distribuirana svima koji shodno opisu posla kojeg obavljaju, mogu doći u direktan kontakt sa žrtvom/potencijalnom žrtvom trgovine ljudima/djecom.

Posebna lista indikatora izrađena je i za pružaoce medicinske pomoći, kao i za zaposlene u prosvjeti.

Uprava policije u kontinuitetu sprovodi akciju „Trafiking“, koja je operativno usmjerena na seksualnu eksploataciju, radnu eksploataciju, prosjačenje, sklapanje nedozvoljenog braka. Centri bezbjednosti vrše pojačanu identifikaciju interesantnih objekata, lokacija, lica, potencijalnih žrtava, te kroz provjeru i saradnju sa NCB Interpolom Podgorica, vrše dalje provjere prema zemljama porijekla kako potencijalnih žrtava, tako i drugih ineteresantnih lica. Akcija obuhvata i saradnju sa drugim institucijama - sa Inspekcijom rada, kroz zajedničko postupanje na terenu i vršenje kontrola u svim oblastima gdje se angažuje radna snaga, kao i ilegalne migracije u saradnji sa Sektorom granične policije.

Inspekcija rada vrši nadzor nad primjenom Zakona o radu i Zakona o strancima, kojim se reguliše kretanje i zapošljavanje stranaca u Crnoj Gori. Inspekcija rada naročito intenzivira svoje aktivnosti tokom ljetnje turističke sezone, kada je priliv radne snage iz okruženja izražen, posebno za rad na crnogorskom primorju.

S obzirom na posebnu ranjivost djece u odnosu na trgovinu ljudima, MUP/Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima u saradnji s Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori u avgustu 2017. godine realizovala je projekat „Izrada standardnih operativnih procedura za postupanje sa djecom koja su odvojena od roditelja ili bez pratnje sa posebnim akcentom na proaktivnoj identifikaciji potencijalnih i žrtava trgovine ljudima“.

Od 15. novembra 2017. zaključno sa 20. decembrom 2017. održano 19 radionica u cilju predstavljanja načina primjene Standardnih operativnih procedura za postupanje sa djecom koja su odvojena od roditelja ili bez pratnje sa posebnim akcentom na proaktivnoj identifikaciji potencijalnih i žrtava trgovine ljudima. Radionicama prisustvovalo 122 predstavnika granične i policije opšte nadležnosti, 32 predstavnika centara za socijalni rad i 31 predstavnik zdravstvenih službi.

Izrađene su smjernice za postupanje i procesuiranje slučajeva ranih i ugovorenih brakova namijenjene službenicima policije, zdravstva, školstva, centara za socijalni rad i sudstva.

Sačinjena je i distribuirana lista kontakt osoba, koja su obavezne da budu 24 h na raspolaganju ovom timu u slučaju kada je neophodno žrtvi trgovine ljudima obezbijediti pomoć i zaštitu.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, lokalnih samouprava, centara za socijalni rad, Crvenog krsta, Romskog savjeta i NVO "Centar za romske inicijative", sprovedene su edukacije i kampanje u romskom i egipćanskim naseljima u gradovima u kojima živi značajan broj pripadnika ove populacije, i to: Ulcinju, Baru, Tivtu, Kotoru, Budvi, Cetinju, Beranama, Bijelom Polju, Pljevljima, Herceg Novom, Nikšiću i Podgorici, koje su imale za cilj prevenciju i suzbijanje dječjih ugovorenih brakova među romskom i egipćanskom populacijom kao jednim od oblika krivičnog djela trgovine ljudima.

Učesnicima edukacija i stanovnicima naselja predložen je zakonodavni i institucionalni okvir, ukazano na štetne posledice i način na koji se potencijalne žrtve mogu zaštititi, a podijeljeni su i informativni letci na crnogorskom, romskom i albanskom sa naznačenim kontakt brojevima svih službi koje su nadležne za postupanje u slučaju postojanja sumnje da se nekom ugovara brak ili je već sklopljen, kao i besplatan broj na koji svaki građanin/ka može da prijavi ukoliko ima saznanje da se ova negativna društvena pojava dešava ili postoje sumnje da će se desiti.

Edukacije i kampanje namijenjene su kako široj javnosti, tako i žrtvama krivičnog djela trgovine ljudima - oblika dječji ugovoreni brak. Bilo je slučajeva da su predstavnici institucija prilikom posjete naseljima radi realizovanja ovih aktivnosti, dolazili do saznanja da se za nekog ugovara brak što je rezultiralo sprječavanjem istog/istih.

Stručni radnici Centara za socijalni rad preduzimaju preventivne aktivnosti kroz savjetodavne razgovore, a naročito sa porodicama u riziku, u smislu prepoznavanja, usmjeravanja, pružanja psihološke i materijalne podrške i podizanju svijesti o trgovini ljudima i nedozvoljenim maloljetničkim brakovima, posebno RE populaciju.

(d) Inicijative koje se preduzimaju u pravcu obuke zaposlenih u oblasti migracija i drugih organa za sprovođenje zakona, tužilaca, sudija i inspektora rada o pitanjima istraživanja slučajeva trgovine ljudima, krivičnog gonjenja i kažnjavanja odgovornih, te o podršci i zaštiti žrtava, uključujući i komunikaciju s djecom žrtvama;

U skladu sa prioritetima definisanim strateškim dokumentima u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, realizovan je značajan broj obuka u pravcu jačanja stručnih kapaciteta predstavnika sudstva, tužilaštva, policije, zdravstva, socijalnih službi, predstavnika lokalnih samouprava, inspektora rada, socijalnih radnika, NVO - za proaktivnu identifikaciju potencijalnih i žrtava trgovine ljudima.

- U okviru Uprave za kadrove – sprovode se svake godine programi za obuku i to:
 - Program 1: „Uloga i mogućnosti djelovanja Ministarstva vanjskih poslova i DKP u borbi protiv trgovine ljudima“ po kom se realizuje po jedna polugodišnja obuka;
 - Program 2: „Jačanje nivoa svijesti o fenomenu trgovine ljudima na lokalnom nivou“, namijenjenog odbornicima iz lokalnih parlamenata i predstavnicima lokalne samouprave. Sprovode se po tri regionalne obuke svake godine.
 - Program 3: „Uloga zdravstvenih radnika u borbi protiv trgovine ljudima“ Realizuju se po tri jednodnevne obuke za sjeverni, centralni i južni region.

- Program 4: „Jačanje vještina rane identifikacije i upućivanja potencijalnih slučajeva trgovine ljudima u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na multiagencijsku saradnju”. Realizuju se po dvije jednodnevne obuke u toku godine.
 - Program 5: „Uloga Centara za socijalni rad i inspeksijskih službi u borbi protiv trgovine ljudima”. Realizuju se po tri dvodnevne obuke za sjeverni, južni i centralni region.
 - U okviru Policijske akademije sprovodi se obuka policijskog kadra u odnosu na ovu problematiku.
 - U okviru Zavoda za školstvo postoji akreditovan program za obuku nastavnika “O najboljim metodama prenošenja znanja o trgovini ljudima” u okviru kojeg se vrši obuka nastavnika u kontinuitetu. U okviru predmeta građansko vaspitanje trgovina ljudima se izučava kao posebna lekcija u osnovnim i srednjim školama.
 - U okviru institucije Zavoda za dječiju i socijalnu zaštitu, institucije zadužene za obuku stručnih radnika u Centrima za socijalni rad, akreditovan je Program obuke u odnosu na borbu protiv ranih ugovorenih brakova, prisilnog prosjačenja i prisilnih dječijih brakova. U kontinuitetu se sprovodi obuka stručnih radnika u okviru predmetnog programa.
- Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu kontinuirano sprovodi aktivnosti obuke sudija i tužilaca vezane za trgovinu ljudima:

2015. GODINA

- "Zaštita žrtava trgovine ljudima u krivičnom postupku" U radu skupa učestvovalo je osam predstavnika suda, osam predstavnika tužilaštva, jedan predstavnik Uprave policije i predstavnik nevladine organizacije.
- "Kurikulum pravosudnih akademija u oblasti naknade štete za žrtve trgovine ljudima i drugih teških krivičnih djela". Obuke je pohađalo ukupno 46 predstavnika institucija od kojih osam predstavnika suda i sedam predstavnika tužilaštva.

2016. GODINA

- završena je realizacija okruglih stolova, koji su bili posvećeni upoznavanju potpisnika Sporazuma o međusobnoj saradnji sa Kancelarijom za borbu protiv trgovine ljudima na lokalnom nivou sa procedurama koje predviđa Sporazum. Aneksom ovog Sporazuma, koji je Vrhovni sud donio 2013.godine, uređuje se međusobna saradnja u cilju efikasnog krivičnog gonjenja učinilaca, kao i posebne obaveze sudija kada su u pitanju krivična djela iz predmetne oblasti. Tokom 2016. godine, uspješno je održano ukupno 9 okruglih stolova u cilju upoznavanja predstavnika odabranih sudova u Crnoj Gori sa obavezama predviđenim Aneksom Sporazuma o međuinstitucionalnoj saradnji.
- obuke za sudije i državne tužioce koji funkciju obavljaju manje od četiri godine, koji je bio posvećen krivičnom pravu. Jedna od tema odnosila se na krijumčarenje ljudi i trgovinu ljudima. Obuku je prošlo 4 sudija i 11 državnih tužilaca.
- radionica „Jačanje kapaciteta predstavnika/ca institucija, medija i nevladinih organizacija za djelovanje u oblasti borbe protiv trgovine ljudima”.

2017. GODINA

- obuka za zaposlene u Službama za podršku u cilju njihovog daljeg stručnog usavršavanja. Ova aktivnost realizovaće se u saradnji sa NVO Centar za ženska prava i Kancelarijom za borbu protiv trgovine ljudima.

- "Napredna obuka o identifikaciji, istraga i dokazivanje krivičnog djela trgovine ljudima i poštovanje prava žrtava u krivičnom postupku". Pet sudija prisustvovalo je ovoj obuci.

- Pet predstavnika suda prisustvovali su obuci na temu: "Upoznavanje predstavnika pravosuđa sa Sporazumom o međuinstitucionalnoj saradnji na planu borbe protiv trgovine ljudima".

- Sudija Apelacionog suda Crne Gore pohađala je seminar na temu "Podrška žrtvama i svjedocima".

- Pet predstavnika Osnovnog suda u Beranama prisustvovalo je obuci na temu: "Upoznavanje predstavnika pravosuđa sa Sporazumom o međuinstitucionalnoj saradnji na planu borbe protiv trgovine ljudima".

- Jedan predstavnik osnovnog suda prisustvovao je obuci na temu: "Upoznavanje predstavnika pravosuđa sa Sporazumom o međuinstitucionalnoj saradnji na planu borbe protiv trgovine ljudima".

- Predstavnicu jednog osnovnog suda prisustvovala je radionici koju je organizovala Misija OEBS-a u Crnoj Gori na temu "Prevenција ranih prisilnih brakova u RE zajednici".

- Šest predstavnika sudova prisustvovali su obuci na temu: "Upoznavanje predstavnika pravosuđa sa Sporazumom o međuinstitucionalnoj saradnji na planu borbe protiv trgovine ljudima".

(e) Bilo koje inicijative u pravcu jačanja regionalne saradnje u borbi protiv trgovine ljudima.

U cilju inteziviranja bilateralne saradnje sa zemljama regiona na planu prevencije, identifikacije žrtava trgovine ljudima i krivičnog gonjenja trafikanata, Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima je inicirala potpisivanje Protokola o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima sa zemljama regiona, tj. sa onim zemljama čiji državljani se u najvećem broju slučajeva pojavljuju kao (potencijalne) žrtve ili izvršioc i krivičnog djela trgovine ljudima na teritoriji Crne Gore.

Protokol između Crne Gore i Kosova potpisan je u aprilu, a Protokol sa Albanijom u decembru 2014. godine.

Ovim protokolima se na poseban način uređuju pitanja koja se odnose na identifikaciju žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima i lica koja su prinuđena na rad, posebno tokom građevinske i turističke sezone, saradnje u krivičnim postupcima i postupku dobrovoljnog povratka žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima...). Osnova su za zajedničko djelovanje u preveniranju pojava sklapanja nedozvoljenih brakova i prosjačenja.

S ciljem efikasnije primjene navedenih bilateralnih sporazuma Rukovodilac Nacionalne kancelarije/ Nacionalni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima je zajedno sa Nacionalnim koordinatorima Albanije i Kosova, decembra 2016. godine u Tirani potpisao Deklaraciju o primjeni standardnih operativnih procedura u cilju identifikacije, upućivanja, dobrovoljnog povratka i zaštite žrtava trgovine ljudima. Izrada bilateralnog protokola sa Makedonijom je u završnoj fazi.

Član 3

10. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 11), molimo pojasnite da li Zakon o azilu, koji je trenutno još uvijek u fazi nacрта zakona:

(a) Obezbjeduje djelotvoran pravni lijek kojim se može dovesti u pitanje meritum odbijenog zahtjeva za azil s automatskim efektom odlaganja deportacije;

Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca se primjenjuje od 1. januara 2018. godine. O osnovanosti zahtjeva za međunarodnu zaštitu Ministarstvo unutrašnjih poslova donosi odluku kojom:

- 1) odobrava azil ako stranac koji traži međunarodnu zaštitu ispunjava uslove za odobravanje azila u skladu sa ovim zakonom;
- 2) odobrava supsidijarnu zaštitu, ako stranac koji traži međunarodnu zaštitu ispunjava uslove za odobravanje supsidijarne zaštite u skladu sa ovim zakonom;
- 3) odbija zahtjev za međunarodnu zaštitu, ako stranac koji traži međunarodnu zaštitu ne ispunjava uslove za odobravanje azila, odnosno supsidijarne zaštite u skladu sa ovim zakonom;
- 4) odbija zahtjev za međunarodnu zaštitu ako su ispunjeni uslovi za isključenje ;
- 5) odobrava ili odbija zahtjev za međunarodnu zaštitu u ubrzanom postupku u posebnim slučajevima.

Zahtjevi za međunarodnu zaštitu povodom kojih se na osnovu dostupnih dokaza može donijeti odluka kojom se odobrava međunarodna zaštita, mogu se riješiti prioritetno.

Protiv odluke kojom je odbijen zahtjev može se podnijeti tužba Upravnom sudu u roku od 15 dana od dana dostavljanja odluke.

(b) Uspostavlja mehanizam za ranu identifikaciju, na granici, žrtava mučenja i trgovine ljudima među tražiocima azila i drugim ljudima kojima je potrebna međunarodna zaštita, kao i za njihovu trenutnu rehabilitaciju i prioritetan pristup postupku utvrđivanju azila;

Strancu koji traži međunarodnu zaštitu, a koji, s obzirom na svoja lična svojstva i okolnosti (uzrast, pol, polno opredjeljenje, rodni identitet, teške bolesti, mentalno zdravlje ili posljedice mučenja, silovanja ili drugih teških oblika psihičkog, fizičkog ili nasilja zasnovanog na polu i rodu), nije u potpunosti sposoban da ostvaruje prava i izvršava obaveze u skladu sa ovim zakonom, bez odgovarajuće pomoći, obezbjeđuju se posebne proceduralne garancije. Posebnim proceduralnim garancijama smatra se odgovarajuća podrška strancima, radi ostvarivanja prava i izvršavanja obaveza u skladu sa ovim zakonom. Svojstva i okolnosti, u postupku od izražene namjere za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu do donošenja odluke po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, utvrđuju za to osposobljeni policijski službenici i ovlaštena službena lica Ministarstva i drugih nadležnih organa, u skladu sa ovim zakonom.

(c) Obezbjeduje da se zahtjevi za azil od strane lica iz sigurnih zemalja porijekla i sigurnih trećih zemalja ispituju s dužnom pažnjom u razmatranju lične situacije tražioca azila, kao i da

tražilac azila ima mogućnost da negira pretpostavku sigurnosti u njegovom konkretnom slučaju;

Sigurnom zemljom porijekla smatra se zemlja za koju se na osnovu pravnog stanja, primjene propisa u demokratskom sistemu, kao i opštih političkih okolnosti utvrdi da ne postoji progon, niti rizik od trpljenja ozbiljne nepravde, što se utvrđuje na osnovu podataka o: 1) relevantnim zakonima i propisima te zemlje, kao i načinu na koji se primjenjuju; 2) poštovanju prava i sloboda garantovanih Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima, kao i Konvencijom Ujedinjenih nacija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja; 3) poštovanju načela zabrane protjerivanja ili vraćanja (non refoulement) u skladu sa Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. godine; 4) primjeni djelotvornog pravnog lijeka.

Na osnovu tih podataka Ministarstvo unutrašnjih poslova, uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva vanjskih poslova, utvrđuje listu sigurnih zemalja porijekla i objavljuje je u "Službenom listu Crne Gore". Postupajući po zahtjevu za međunarodnu zaštitu Ministarstvo unutrašnjih poslova, u svakom konkretnom slučaju, utvrđuje da li podnosilac zahtjeva dolazi iz sigurne zemlje porijekla. Stranac koji traži međunarodnu zaštitu će biti blagovremeno obaviješten da se zemlja iz koje on dolazi nalazi na listi sigurnih zemalja i da može da iznese razloge zbog kojih se, u njegovom slučaju, ta zemlja ne može smatrati sigurnom zemljom porijekla. U slučaju kad se u postupku po zahtjevu za međunarodnu zaštitu utvrdi da se radi o sigurnoj zemlji porijekla, zahtjev će biti odbijen. Sigurna treća zemlja je zemlja u kojoj je stranac koji traži međunarodnu zaštitu siguran od progona, odnosno od rizika trpljenja ozbiljne nepravde, koja poštuje načelo zabrane protjerivanja ili vraćanja (non refoulement) i u kojoj postoji mogućnost da dobije međunarodnu zaštitu.

Postupajući po zahtjevu za međunarodnu zaštitu Ministarstvo, u svakom konkretnom slučaju, utvrđuje da li se radi o sigurnoj trećoj zemlji, kao i da li postoji veza između te zemlje i stranca koji traži međunarodnu zaštitu na osnovu koje se može razumno očekivati da će u toj zemlji zatražiti međunarodnu zaštitu, uzimajući u obzir sve činjenice i okolnosti njegovog zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Stranac koji traži međunarodnu zaštitu biće blagovremeno obaviješten da u njegovom slučaju postoji sigurna treća zemlja i da može da iznese razloge zbog kojih se ta zemlja ne može smatrati sigurnom trećom zemljom, s obzirom na specifičnosti njegovih ličnih svojstava i okolnosti.

U slučaju kad se u postupku po zahtjevu za međunarodnu zaštitu utvrdi da postoji sigurna treća zemlja, zahtjev će biti odbijen, a strancu koji traži međunarodnu zaštitu izdaće se potvrda da u postupku nije razmatrana osnovanost njegovog zahtjeva za međunarodnu zaštitu. U slučaju da sigurna treća zemlja odbije da prihvati stranca čiji je zahtjev odbijen, njegov zahtjev za međunarodnu zaštitu će se ponovo razmatrati u skladu sa ovim zakonom. Strancu koji izrazi namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu na graničnom prelazu obezbjeđuje se hrana, odjeća, zdravstvena zaštita i pravni savjeti u vezi postupka po zahtjevu za međunarodnu zaštitu.

Nevladinim organizacijama registrovanim za pružanje pravne pomoći strancima koji traže međunarodnu zaštitu i organizacijama koje se bave zaštitom prava izbjeglica, odnosno azilanata, obezbijediće se pristup strancu koji traži međunarodnu zaštitu na graničnom prelazu, odnosno u tranzitnom prostoru vazdušne i morske luke. Organizacijama može se privremeno

ograničiti pristup strancu koji traži međunarodnu zaštitu kad je to neophodno radi zaštite nacionalne bezbjednosti i javnog poretka Crne Gore. Izjava stranca koji traži međunarodnu zaštitu smatraće se vjerodostojnom u dijelu u kojem određena činjenica ili okolnost nije potkrijepljena dokazima, ako je:

- 1) utvrđena vjerodostojnost njegove izjave u pogledu opštih i specifičnih informacija o zemlji porijekla i mjestu iz kojeg tvrdi da dolazi;
- 2) uložio istinski napor da potkrijepi dokazima svoj zahtjev za međunarodnu zaštitu;
- 3) podnio dokaze kojima raspolaže, a za ostale kojima ne raspolaže dao zadovoljavajuće objašnjenje;
- 4) utvrđeno da je njegova izjava dosljedna i uvjerljiva i da nije u suprotnosti sa dostupnim opštim i specifičnim informacijama koje su relevantne za rješavanje zahtjeva za međunarodnu zaštitu; i
- 5) zatražio međunarodnu zaštitu u što kraćem roku, odnosno iznio opravdane razloge zašto nije zatražio međunarodnu zaštitu u što kraćem roku.

Stranac koji traži međunarodnu zaštitu ima pravo na prihvata koji obuhvata: smještaj u Centru za prihvata, hranu i odjeću, naknadu troškova javnog prevoza, ako mu je prevoz potreban radi učešća u postupku za odobravanje međunarodne zaštite ili ostvarivanja drugih prava u skladu sa ovim zakonom, kao i novčanu pomoć. Vrstu smještaja u Centru za prihvata određuje Ministarstvo, s obzirom na lična svojstva i okolnosti, odnosno potrebe stranca koji traži međunarodnu zaštitu. Novčanu pomoć strancu koji traži međunarodnu zaštitu odobrava centar za socijalni rad.

Strancu koji traži međunarodnu zaštitu pravo na prihvata može se ograničiti ili uskratiti ako: ne boravi u Centru za prihvata u kojem mu je određen smještaj; napusti Centar za prihvata duže od 24 sata bez odobrenja; posjeduje sredstva koja mu omogućavaju odgovarajući životni standard; krši odredbe pravila boravka i kućnog reda u Centru za prihvata. Odluku o ograničenju ili uskraćivanju prava na prihvata u donosi Ministarstvo unutrašnjih poslova, na osnovu individualne procjene stranca koji traži međunarodnu zaštitu, vodeći računa o očuvanju životnog standarda koji obezbjeđuje njegovo dostojanstvo i srazmjerno svrsi koja se želi postići ograničenjem, odnosno uskraćivanjem prava na prihvata. Protiv odluke može se podnijeti tužba Upravnom sudu, u roku od osam dana od dana dostavljanja odluke. Visinu novčane propisuje Vlada Crne Gore, na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove socijalnog staranja. Uredbom je utvrđeno da se strancu koji traži međunarodnu zaštitu može, u ostvarivanju prava na prihvata, odobriti novčana pomoć u iznosu od 50 eura, dok traje prihvata. Pored toga, azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom ima pravo na mjesečnu novčanu pomoć koja iznosi za pojedinca 66,68 eura, porodicu sa dva člana 80,08 eura, porodicu sa tri člana 96,11 eura, porodicu sa četiri člana 113,47 eura i porodicu sa pet i više članova 126,77 eura.

11. Molimo navedite godišnje statističke podatke za period koji se razmatra, klasifikovane po polu, zemlji porijekla i starosti dotičnih lica, u odnosu na:

- (a) Broj registrovanih zahtjeva za azil i broj obrađenih zahtjeva;
- (b) Broj zahtjeva za azil, status izbjeglice ili dodatnu zaštitu koji su odobreni, uz naznaku, kada je to primjenjivo, broja slučajeva u kojima je zaštita odobrena kroz primjenu principa zabrane protjerivanja;

U 2014. godini Direkciji za azil je podnijeto 2312 zahtjeva za dobijanje azila u Crnoj Gori. Od ukupnog broja podnijetih zahtjeva 2111 su podnijela lica muškog pola, 201 ženskog pola. Odraslih lica je bilo 2.220, maloljetnika sa pratnjom 89, dok je maloljetnika bez pratnje bilo 3.

U 2014. godini odobrene su dvije dodatne zaštite i priznata 2 statusa izbjeglice. Najveći broj zahtjeva podnijet je od strane lica iz (po izjavi): Sirije (1649), Eritreje (316) i Sudana (60).

U 2015. godini Direkciji za azil je podnijeto 1611 zahtjeva za dobijanje azila u Crnoj Gori. Od ukupnog broja podnijetih zahtjeva 1366 su podnijela lica muškog pola, 245 ženskog pola. Odraslih lica je bilo 1505, dok je maloljetnih lica sa pratnjom bilo 106.

U 2015. godini priznato je 14 statusa izbjeglice a odobrene su 2 dodatne zaštite.

Najveći broj zahtjeva podnijet je od strane lica iz (po izjavi): Sirije (966), Eritreje (166) i Somalije (156).

U 2016. godini Direkciji za azil je podnijeto 335 zahtjeva za dobijanje azila u Crnoj Gori. Od ukupnog broja podnijetih zahtjeva 284 su podnijela lica muškog pola, 51 ženskog pola. Odraslih lica je bilo 290, maloljetnih lica sa pratnjom 39, dok je maloljetnika bez pratnje bilo 6.

U 2016. godini priznata su 12 statusa izbjeglice i odobreno 11 dodatnih zaštita. Najveći broj zahtjeva podnijet je od strane lica iz (po izjavi): Maroka (60), Avganistana (52) i Sirije (35)

U 2017. godini Direkciji za azil je podnijeto 849 zahtjeva za dobijanje azila u Crnoj Gori. Od ukupnog broja podnijetih zahtjeva 779 su podnijela lica muškog pola, 70 ženskog pola. Odraslih lica je bilo 798, maloljetnika sa pratnjom 50 i 1 maloljetno lice bez pratnje.

U 2017. godini odobreno je 7 dodatnih zaštita, dok je status izbjeglice priznat 1 licu. Najveći broj zahtjeva podnijet je od strane lica iz (po izjavi): Alžira (393), Maroka (88) i Sirije (70).

Svi podnijeti zahtjevi za dobijanje azila u Crnoj Gori su obrađeni u skladu sa, tada važećim, Zakonom o azilu i Zakonom o opštem upravnom postupku odnosno Zakonom o upravnom postupku.

U svim slučajevima u kojima je odobrena zaštita u Crnoj Gori, kako kroz priznavanje statusa izbjeglice tako i kroz odobravanje dodatne zaštite, primjenjen je princip "Non-refoulement"-zabrana protjerivanja, kao osnovnog standarda u odobravanju međunarodne zaštite u skladu sa UN Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. godine.

Kada je u pitanju oblast međunarodne zaštite, Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca, koji je počeo sa primjenom od 01.01.2018. godine.

(c) Broj lica koja su podvrgnuta ekstradiciji, izbacivanju ili vraćanju i zemlje u koje su ta lica vraćena ili izbačena;

2014.godina- ukupno 184 lica/Readmisija - 28 lica

2015.godina- ukupno 350 lica/ Readmisija - 50 lica

2016.godina- ukupno 635 lica/ Readmisija - 74 lica

2017. godina- ukupno 735 lica/Readmisija - 52 lica

Kosovo, Srbija, Albanija, Hrvatska, Makedonija, Francuska, Rusija, BiH, Kina, Bugarska, Pakistan, Ukrajina, Brazil, Filipini, Letonija, Sirija, Grčka, Velika Britanija, Kazakstan, Antigva i

Barbuada, Bangladeš, Palestina, Liban, Maroko, Alžir, Avganistan, Češka, Švedska, Holandija, Slovenija, SAD.

(d) Broj žalbi podnijetih na odluke o izbacivanju ili ekstradiciji na osnovu toga da podnosioci zahtjeva mogu biti u riziku od podvrgavanja mučenju u svojim zemljama destinacije, i rezultat tih žalbi.

Postupak za odobravanje međunarodne zaštite ne sprječava izručenje, odnosno predaju trećoj zemlji stranca za kojim je raspisana međunarodna potjernica, a koji traži međunarodnu zaštitu, osim ako se odlukom o izručenju, odnosno predaji, narušava načelo zabrane protjerivanja ili vraćanja (non refoulement).

Postupak za odobravanje međunarodne zaštite sprječava izručenje, odnosno predaju stranca koji traži međunarodnu zaštitu za kojim je raspisana međunarodna potjernica i za koga je donešena odluka o izručenju, odnosno predaji zemlji porijekla, do pravosnažnosti odluke po zahtjevu za međunarodnu zaštitu. Stranac koji traži međunarodnu zaštitu, a koji se nalazi u postupku izručenja, odnosno predaje, može da podnese zahtjev za međunarodnu zaštitu, u roku od pet dana od izražene namjere za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu, o čemu će Ministarstvo unutrašnjih poslova obavijestiti Ministarstvo pravde.

12. U svijetlu prethodnih zaključnih razmatranja Komiteta (st. 12), molimo navedite informacije o mjerama preduzetim kako bi se spriječio rizik od protjerivanja u odnosu na izbjeglice iz bivše Jugoslavije koje nijesu regulisale svoj status sticanjem „statusa stranca“ s trajnim nastanjenjem do 2015. godine. Molimo takođe navedite mjere koje su preduzete kako bi se olakšao i promovisao upis u matične knjige i dokumentacija za lica rođena na teritoriji države članice, naročito kada su u pitanju lica romske nacionalnosti, te kako bi se uspostavio postupak utvrđivanja statusa za lica bez državljanstva.

Trajno rješavanje pravnog statusa interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori omogućeno je priznavanjem prava na stalno nastanjenje ili privremeni boravak, kroz donošenje Zakona o dopunama Zakona o strancima, koji je stupio na snagu 7. novembra 2009. godine. Rok za podnošenje zahtjeva za regulisanje statusa, propisan ovim zakonom, bio je dvije godine, tj. do 7. novembra 2011. godine. Nakon toga, rok za podnošenje zahtjeva za regulisanje statusa ovih lica je produžavan, tako da je donošenjem Zakona o izmjenama Zakona o strancima („Službeni list CG“, broj 61/13), krajnji rok u kojem interno i raseljena lica sa Kosova mogu podnositi zahtjev za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine, bio je produžen je do 31.12.2014. godine.

Interno raseljenim licima, dobijanjem statusa stranca sa stalnim nastanjenjem, omogućava se integracija u crnogorsko društvo i ostvarivanje prava na rad i zapošljavanje, obrazovanje, stručno usavršavanje, priznavanje diploma i sertifikata, socijalnu pomoć, zdravstveno i penzijsko osiguranje, poreske olakšice, pristup tržištu rada i usluga, slobodu udruživanja, povezivanja i članstva u organizacijama koje zastupaju interese radnika ili poslodavaca.

U periodu od 07.11.2009. godine (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 01.04.2018. godine, raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela

ukupno 14.946 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 14.539 zahtjeva, dok je po 407 zahtjeva postupak u toku. Od 14.539 riješenih predmeta, za 12.145 lica zahtjev je usvojen i odobren je stalni boravak, 248 zahtjeva je odbijeno, dok je 2.146 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Što se tiče olakšanog upisa u matične knjige treba istaći da je registracija rođenja zvanična registracija rođenja djeteta od strane države putem administrativnog procesa i predstavlja trajan i zvaničan zapis o postojanju djeteta i osnov za realizaciju svih dječijih prava i praktičnih potreba, to je Crna Gora ovo pravo garantovala svakom djetetu implemenacijom ključnih međunarodnih dokumenata i nacionalnih propisa koji se odnose na zaštitu djece.

Jedna od prioriternih oblasti, koje su u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova, a tiču se prava sve djece rođene u Crnoj Gori, je pravo univerzalne registracije prijave rođenja, za svu djecu bez izuzetka, pa tako i djecu Roma, Aškalija i Egipćana, izbjeglica, raseljenih i interno raseljenih lica i djecu napuštenu od majki, kako djece rođene u zdravstvenoj ustanovi tako i djece rođene van zdravstvene ustanove. U skladu sa tim, a shodno odredbama Zakona o matičnim registrima rođenje djeteta u porodilištu ili drugoj zdravstvenoj ustanovi obavezna je da prijavi zdravstvena ustanova, bez izuzetka.

Naknadni upis rođenja djeteta, rođenog i van zdravstvene ustanove, vrši se ukoliko protekne rok od 30 dana od dana kad je dijete rođeno, a nije upisano u registar rođenih, nakon sprovedenog upravnog postupka utvrđivanja činjenica u vezi rođenja. Ukoliko se u sprovedenom upravnom postupku utvrdi da nema osnova za upis donosi se rješenje o odbijanju prijave za upis.

Crna Gora je donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku, koji je stupio je na snagu 2.5.2015. godine, obezbijedila punu pravnu sigurnost za utvrđivanje vremena i mjesta rođenja djeteta kroz pokretanje vanparničnog postupka pred nadležnim sudom.

Vanparnični postupak pokreće se predlogom lica koje nije upisano u matični registar rođenih, ili predlogom svakog lica koje ima neposredni pravni interes, odnosno organa starateljstva. Nadležni sud dostavlja pravosnažno rješenje o vremenu i mjestu rođenja Ministarstvu unutrašnjih poslova - nadležnoj Područnoj jedinici ili filijali za građanska stanja i lične isprave, u roku od 8 dana od dana pravosnažnosti, radi upisa činjenice rođenja u matični registar rođenih.

Ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa Udruženjem Roditelji, realizovalo je projekat "Izrada i distribucija brošura prijave novorođenčeta u 4 koraka" koji u velikoj mjeri doprinosi informisanosti građana, prvenstveno novih roditelja, o proceduri upisa djece u knjige rođenih i drugim pravima koja stiču rođenjem. Ovo je jedna od važnih stimulativnih mjera kako populacione politike, tako i podsticajnih mjera na majke da djecu rađaju u zdravstvenim ustanovama. Ovaj projekat podržao je i UNHCR koji je obezbjedio sredstva za prevod brošure na albanski i romski jezik, a potom i za štampanje.

Sa ciljem uspostavljanja mehanizama saradnje u rješavanju statusnih pitanja interno raseljenih lica sa Kosova koja borave ili su rođena u Crnoj Gori, u dijelu naknadnog upisa u osnovne registre (rođenih, vjenčanih i umrlih) i registar državljana Republike Kosovo, 2013. godine potpisan je Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosovo o naknadnom

upisu interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori u osnovne registre i registar državljana Republike Kosova.

Mobilni biometrijski timovi MUP-a Kosovo i MUP-a Crne Gore, uz svestranu podršku UNHCR, OEBS-a i NVO "Pravni centar", vršili su intervjuje i verifikacije i zaprimali zahtjeve za izdavanje ličnih dokumenata Republike Kosovo (lične karte i pasoše). Ovu saradnju Ministarstvo unutrašnjih poslova, a zbog specifičnosti ove osjetljive društvene grupe, iskoristilo je za dopunu zahtjeva za regulisanje pravnog statusa ovih lica u Crnoj Gori, koji su još uvijek bili u postupku odlučivanja. Uz podršku UNHCR-a i OEBS-a, organizovano je 15 posjeta mobilnog tima MUP-a Kosova Crnoj Gori, zahvaljujući kojima su 1.143 lica dobila dokumenta Republike Kosovo. Preostalo je 158 složenih slučajeva na kojima će raditi službenici dvije države tokom 2018. godine.

Kroz ove aktivnosti za interno raseljena lica je važio princip administrativnih olakšica, pa su ove procedure bile besplatne, budući da su nadležni organi Republike Kosovo sva dokumenta, izuzev pasoša, izdavali bez naplate taksi i drugih troškova, a troškovi izdavanja pasoša za sva lica su pokriveni od strane UNHCR-a.

Između Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva rada i socijalnog staranja i Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbjeglice (UNHCR) - predstavništvo u Crnoj Gori je u novembru 2017. godine formiralo Verifikacioni tim za interno raseljena lica sa Kosova, koji je imao za cilj da izvrši individualne posjete ovim licima i pruži dodatne informacije za okončanje postupaka njihovog pravnog statusa u Crnoj Gori.

Ukupno je obišćeno oko 2.000 lica, i to: raseljena lica i interno raseljena lica koja su u postupku rješavanja statusa, lica kojima je odobren privremeni boravak do tri godine i lica sa Javnog poziva iz 2014. godine koja nijesu imala dokumenta, nakon čega je urađena analiza stanja.

Tokom ovog anketiranja identifikovano je oko 200 djece koja su rođena u Crnoj Gori, a koja po porijeklu roditelja treba da budu upisana u knjige rođenih i knjige državljana Republike Kosovo kako bi stekla lična dokumenta te države. U vezi sa tim, a radi rješavanja statusa u Crnoj Gori, Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore je nadležnim organima Kosova dostavilo 131 Izvod iz registra rođenih na međunarodnom obrascu za tu djecu, kao i dokaz o državljanstvu Kosova za njihove roditelje, radi upisa u registre rođenih i registre državljana Republike Kosovo. U ovim aktivnostima proaktivno je djelovala i NVO „Pravni centar“ koja je u kontinuitetu, radila na podizanju svijesti ovih lica, distribucijom brošura, terenskim obilascima mjesta u kojima se ova populacija nalazi, individualnim posjetama, pružanjem pomoći prilikom prikupljanja dokumentacije i pomoći prilikom podnošenja zahtjeva kod Ministarstva unutrašnjih poslova ili pokretanja vanparničnih postupaka.

Skupština Crne Gore usvojila je novi Zakon o strancima koji se primjenjuje od 4. marta 2018. godine. Ovim zakonom propisano je utvrđivanje statusa i izdavanje putne isprava za lice bez državljanstva, kao i izdavanje i produženje dozvole za privremeni boravak lica bez državljanstva. Lice bez državljanstva može boraviti u Crnoj Gori na osnovu putne isprave za lice bez državljanstva ili dozvole za privremeni boravak. Lice kome je izdata dozvola za privremeni boravak, sa istom može da radi u Crnoj Gori, odnosno ima slobodan pristup tržištu rada i ista se može produžavati.

Predstavnici Ministarstva za ljudska i manjinska prava su tokom edukacija/kampanja koje su organizovane u 12 (dvanaest) crnogorskih gradova na temu borbe protiv nasilja u

porodici i dječijih prisilnih/ugovorenih brakova, informisali pripadnike romske i egipćanske populacije i o mogućnostima rješavanja pravnog statusa domicilnog stanovništva i informisali iste o proceduri upisa djece u matični registar rođenih. Takođe, od strane predstavnika Ministarstva je 2017. godine organizovan sastanak sa predstavnicima Romskog savjeta kako bi se isti informisali o naprijed navedenim mogućnostima. Cilj sastanka je bio da se predstavnici Romskog savjeta upoznaju sa navedenim procedurama i da o tome informišu pripadnike romske zajednice kako bi svi oni koji imaju mogućnost to pravo i ostvarili.

Čl. 5–9

13. Pošto je Komitet razmotrio prethodni izvještaj države članice, molimo navedite da li je država članica iz bilo kog razloga odbila zahtjev neke države za ekstradiciju pojedinca osumnjičenog za to da je počinio djelo mučenja i da li je kao rezultat toga pokrenula postupak krivičnog gonjenja protiv takvog pojedinca. Ukoliko je tako, molimo navedite informacije o statusu i ishodu takvih postupaka.

Crna Gora nije odbila nijedan zahtjev za izručenje lica osumnjičenog da je počinio krivično djelo mučenja.

Član 10

14. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 16), molimo pojasnite da li osoblje organa za sprovođenje zakona svih nivoa, osoblje državnih organa bezbjednosti, zatvorski policijski službenici, imigracioni službenici, sudije, tužioci, medicinsko osoblje koje radi s pritvorenim licima ili zatvorenicima, forenzički doktori i bilo koja druga lica koja mogu biti uključena u pritvor, ispitivanje ili tretman lica lišenih slobode, dobija obuke o:

- (a) Odredbama Konvencije;
- (b) Smjernicama koje se koriste za otkrivanje i dokumentovanje znakova mučenja i zlostavljanja u skladu s međunarodnim standardima, poput onih istaknutih u Istanbulskom protokolu;
- (c) Neprisilnim istražnim tehnikama i tehnikama prinude, kao i principu korišćenja sile kao posljednjeg rješenja;
- (d) Identifikaciji i upućivanju na dalji postupak žrtava trgovine ljudima, mučenja i seksualnog nasilja među tražiocima azila.

Ukoliko je tako, molimo ukratko navedite da li je takva obuka redovna i obavezna, kolika je veličina ciljne grupe i procenat onih koji su prošli obuku tokom perioda koji se razmatra.

Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu je sproveo obuke sudija i državnih tužilaca kako slijedi:

2016. GODINA

- obuka za državne tužioce iz oblasti: "Postizanja najkvalitetnijih dokaza kroz saslušanje svjedoka i osumnjičenih". Obuci je prisustvovalo 11 državnih tužilaca.

- seminar "Istražni intervjui (saslušanja)". Obuci je prisustvovalo 9 državnih tužilaca.

- Obuka za državne tužioce iz oblasti: "Postizanja najkvalitetnijih dokaza kroz saslušanje svjedoka i osumnjičenih". Obuci je prisustvovalo 11 državnih tužilaca.

2017. GODINA

- „Zabrana torture“ Modulu je prisustvovalo svih osam polaznika ovoga Programa: četiri kandidata za državne tužioce i četiri kandidata za sudije.

- "Borba protiv zlostavljanja i nekažnjivosti i unapređenje primjene sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava na nacionalnom nivou/FILL", o članu 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Obuci je prisustvovalo 7 nosilaca pravosudne funkcije (5 sudija i 2 državna tužioca)

- Pilot obuka za predavače o zabrani mučenja i nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja. Obuku je pohađalo 6 sudija i 3 državna tužioca.

- "Obuka o zabrani mučenja i nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja". Seminaru je prisustvovalo 20 učesnik (5, sudija, 12 državnih tužilaca i 3 predstavnika Uprave policije).

- "Obuka o zabrani mučenja i nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja". Seminaru je prisustvovao 31 učesnik (6 sudija i 4 sudijska savjetnika, 11 državnih tužilaca i 1 savjetnik, 2 predstavnika Uprave policije, 3 predstavnika Advokatske komore i 4 predstavnika NVO-a).

2018. GODINA

- "Borba protiv zlostavljanja i nekažnjivosti i unapređenje primjene sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava na nacionalnom nivou/FILL" 4 seminara sa 106 učesnika

Službenici Ministarstva unutrašnjih poslova, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i Uprave policije imali su obuke kako slijedi:

2014. godina

- Obuka na temu "Vršenje poslova obezbjeđenja". Obuci je prisustvovalo 20 službenika obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija

2015. godina

- Obuka na temu "Vršenje poslova obezbjeđenja". Obuci je prisustvovalo 20 službenika obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.
- seminar na temu "Prevenција zlostavljanja od strane policijskih i zatvorskih službenika", Seminaru je prisustvovalo 45 učesnika i to: službenici Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, policijski službenici, zatim službenici Policijske akademije, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva pravde, ljudskih prava i sloboda i predstavnici NVO sektora.
- obuka na temu "Prevenција i istrage torture u zatvorima". Obuku je prošlo 14 službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.
- 10 dvodnevni obuka na temu "Postupanje sa licima pritvorenim u policijskim ustanovama". Obuci je prisustvovalo 30 službenika rukovodnog kadra policije.
- Obuka na temu „Poštovanje ljudskih prava u skladu sa CPT preporukama“, kojoj su prisustvovali policijski službenici koji lišavaju slobode lica ili su u bliskom kontaktu sa pritvorenim osobama.

2016. godina

- Obuka na temu "Vršenje poslova obezbjeđenja". Obuci je prisustvovalo 20 službenika obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.
- jednodnevna radionica na temu „Prevencija mučenja“. Na radionici je prisustvovalo 30 učesnika i to: službenici obezbjeđenja iz Zatvora u Bijelom Polju i policijski službenici iz Centra bezbjednosti Bijelo Polje i Odjeljenja bezbjednosti Mojkovac.
- dvije obuke na temu "Poštovanje ljudskih prava u skladu sa CPT preporukama" Obuci je prisustvovalo 50 službenika Uprave policije, koji rade u prostorijama za zadržavanje.
- Obuka na temu "Pravni aspekti i taktike postupanja policijskih službenika u obavljanju policijskih poslova i primjeni policijskih ovlašćenja" koju je pohađalo 38 službenika Uprave policije
- Obuka na temu "Ljudska prava u kontekstu primjene sile prilikom lišavanja slobode i pritvaranja lica" . Obuku je pohađalo 23 službenika Uprave policije.

2017. godina

- obuka na temu "Uputstvo o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih i osuđenih lica u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, sa pratećim protokolima", koje je u primjeni od 01.06.2017. godine. Obuci je prisustvovalo 10 službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija
- Obuka na temu "Vršenje poslova obezbjeđenja". Obuci je prisustvovalo 20 službenika obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.
- obuka na temu „Prevencija zlostavljanja u zatvoru, sa fokusom na lekarski pregled prilikom prijema, vođenje evidencije i izveštavanja zlostavljanje“. Obuci su prisustvovali 25 učesnika i to: službenici Zdravstvene službe u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, medicinsko osoblje Kliničko-bolničkog centra Crne Gore, službenici Ministarstva pravde i službenici Ministarstva zdravlja.
- Obuka na temu "Međunarodni standardi postupanja službenika obezbjeđenja u slučaju torture u zatvorima". Obuci je prisustvovalo 15 službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.
- Obuka trenera na temu "Rano prepoznavanje i borba protiv nasilja među zatvorenicima". Obuci je prisustvovalo 10 trenera – službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.
- Obuka trenera na temu "Upotreba sredstava prinude i njihovo evidentiranje". Obuci je prisustvovalo 10 trenera – službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija
- Obuka na temu "Postupanja u vanrednim situacijama". Obuci prisustvovalo 15 službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.
- obuka na temu „Standardi u borbi protiv torture i drugih oblika nehumanog postupanja“. Obuci je prisustvovalo 20 službenika obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.
- tri dvodnevne Obuke na temu ljudskih prava, primjene Evropske konvencije o ljudskim pravima u zatvorskom okruženju, fokusirajući se na najbolje prakse; CPT/SPT standardi; sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava. Obuci je ukupno prisustvovalo 45 službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.
- Obuka na temu "Poštovanje ljudskih prava i sloboda i prevenciju torture". Obuci je prisustvovalo 19 službenika Centra bezbjednosti Podgorica.

- Obuka na temu „Prevencija istraga slučajeva zlostavljanja u prostorijama za zadržavanje,„.Obuci je prisustvovalo 15 službenika Uprave policije.
- Obuka na temu „Standardi u borbi protiv torture i drugih oblika nehumanog ponašanja“. Obuci je prisustvovalo 25 službenika Uprave policije i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.

01. januar 2018. godine - 01. april 2018. godine

- Obuka na temu *“Uputstvo o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih i osuđenih lica u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, sa pratećim protokolima”, koje je u primjeni od 01.06.2017.godine. Obuci je prisustvoavalo 10 službenika ZIKS-a*
- Obuka na temu *“Vršenje poslova obezbjeđenja”. Obuci je prisustvovalo 20 službenika obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija*

15. Molimo navedite da li je država članica razvila posebne metodologije kako bi ocijenila djelotvornost i uticaj takvih obuka na prevenciju i apsolutnu zabranu mučenja.

Na kraju svake obuke popunjavaju se evaluacioni formulari u okviru kojih su polaznici upitani za njihovu ocjenu obrađene teme, potreba za dodatnim obukama, doprinosu obuke poslovima i zadacima službenika, a nijesu razvijene posebne metodologije uticaja obuke.

Član 11

16. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 17), molimo navedite sljedeće informacije za period koji se razmatra:

(a) Statistički podaci, klasifikovani po nacionalnosti, o broju lica u pritvoru u istrazi (pretpretresni pritvor) u odnosu na ukupan broj svih lica lišenih slobode u krivičnom postupku, stopa popunjenosti svih pritvorskih kapaciteta i prosječna dužina trajanja pritvora u istrazi;

U 2014. godini Zavod za izvršenje krivičnih sankcija je raspolagao smještajnim kapacitetima za 1.350 lica lišenih slobode i to: Kazneno-poravni dom 650, Istražni zatvor Podgorica 365, Zatvor za kratke kazne 175 i Zatvor Bijelo Polje 160. Broj pritvorenih lica u Zavodu u izvještajnom periodu period iznosio je 309 što čini 27% u odnosu na ukupan broj lica lišenih slobode u ZIKS-a 1123. Prosječna dužina trajanja pritvora u istrazi iznosi 4 mjeseca i 22 dana.

U 2015. godini Zavod za izvršenje krivičnih sankcija je raspolagao smještajnim kapacitetima za 1.350 lica lišenih slobode, (KPD 650; IZ 365; ZKK 175; ZBP 160). Broj pritvorenih lica u Zavodu u izvještajnom periodu period iznosio je 298 što čini 26 % u odnosu na ukupan broj lica lišenih slobode u ZIKS-a 1131. Prosječna dužina trajanja pritvora u istrazi iznosi 5 mjesec i 7 dana.

U 2016. godini Zavod za izvršenje krivičnih sankcija je raspolagao smještajnim kapacitetima za 1.310 lica lišenih slobode i to Kazneno-popravni dom 650, Istražni zatvor Podgorica 365, Zatvor za kratke kazne 175 i Zatvor Bijelo Polje 120. Broj pritvorenih lica u Zavodu u izvještajnom periodu iznosio je 311, što čini 27.70% u odnosu na ukupan broj lica lišenih slobode 1123 u ZIKS-a. Prosječna dužina trajanja pritvora u istrazi iznosi 4 mjeseca i 24 dana.

U 2017. godini, Zavod za izvršenje krivičnih sankcija je raspolagao smještajnim kapacitetima za 1.325 lica lišenih slobode i to Kazneno-popravni dom 751, Istražni zatvor Podgorica 284, Zatvor za kratke kazne 175 i Zatvor Bijelo Polje 115. Broj pritvorenih lica u Zavodu u izvještajnom periodu iznosio je 309 što čini 27.60% u odnosu na ukupan broj lica lišenih slobode u ZIKS-a 1119. Prosječna dužina trajanja pritvora u istrazi iznosi 4 mjeseca i 10 dana.

(b) Mjere koje su preduzete kako bi se smanjilo korišćenje pritvora u istrazi i unaprijedilo korišćenje alternativnih mjera. Molimo takođe navedite mjere preduzete kako bi se unaprijedile nepritvorske mjere, poput uslovnog otpusta ili alternativa zatvorskoj kazni. U tom smislu, molimo navedite statističke podatke o procentu slučajeva u kojima su primijenjene alternative pritvoru i nepritvorske mjere;

U skladu sa Krivičnim zakonikom i Zakonom o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu u crnogorskom pravnom sistemu predviđene su sledeće alternativne kazne zatvorskoj kazni, sa napomenom da se Zakon o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu počeo je da se primjenjuje od jula 2014. godine, a da je odlučivanje o uslovnom otpustu u nadležnosti sudova od juna 2016. godine, slijedi statistički pregled po vrsti sankcije i godini:

KAZNA ZATVORA U PROSTORIJAMA U KOJIMA OSUĐENO STANUJE - (191 ukupno)

2014.g. – 5 predmeta
2015.g. – 4 predmeta
2016.g. – 57 predmeta
2017.g. – 101 predmeta
2018.g. (do 03.05.) – 24 predmeta

KAZNA RAD U JAVNOM INTERESU - (854 ukupno)

2013.g. – 26 predmeta
2014.g. – 64 predmeta
2015.g. – 159 predmeta
2016.g. – 192 predmeta
2017.g. – 298 predmeta
2018.g. (do 03.05.) – 115 predmeta

USLOVNA OSUDA -

2014.g. – nemamo podataka
2015.g. – 1013 predmeta
2016.g. – 1631 predmeta
2017.g. – 1524 predmeta
2018.g. (do 03.05.) – 453 predmeta

USLOVNI OTPUST – (601 ukupno)

2014.g. – nemamo podataka
2015.g. – nemamo podataka
2016.g. – 244 predmeta
2017.g. – 288 predmeta
2018.g. (do 03.05.) – 69 predmeta

Radi unapređenja nepritvorskih mjera u okviru Centra za obuku organizovane su sljedeće obuke:

- 1. - 3. septembar 2016. godine - seminar na temu: "Evropska konvencija o ljudskim pravima i krivični postupak". Među temama seminara bila je i pravo na slobodu i sigurnost ličnosti prema čl.5 EKPS/ Uslovi za određivanje i produženje pritvora u praksi Evropskog suda za ljudska prava. Seminaru je prisustvovalo 27 učesnika.
- 30. jun 2017. godine - okrugli sto "Pritvor – shodno Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i relevantnom crnogorskom zakonodavstvu i praksi", organizovanom od strane Vrhovnog suda i AIRE Centra iz Londona kome su prisustvovalе sudije Vrhovnog suda, Ustavnog suda i državni tužioci.
- 25. oktobar 2017. godine - seminar na temu „Maloljetničko zakonodavstvo“. Na kome se govorilo, između ostalog i o alternativnim mjerama. Seminaru je prisustvovao 21 učesnik.

Osim ovih obuka, Vrhovni sud Crne Gore je u saradnji sa AIRE Centrom i uz podršku Horizontalnog programa Savjeta Evrope i Evropske unije sačinio „Izveštaj o primjeni Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u praksi Vrhovnog suda Crne Gore“ čiji se jedan dio odnosi na pritvor kao mjeru obezbjeđenja prisustva okrivljenog. U okviru izveštaja analiziran je uzorak rješenja o određivanju i produženju pritvora i date su preporuke za dalje unapređenje.

Državni tužioci predlažu određivanje pritvora samo u slučaju da se drugim mjerama ne može obezbijediti prisustvo okrivljenog u krivičnom postupku. Ova mjera se koristi kao krajnja mjera za obezbjeđenje prisustva okrivljenog.

(c) Ažurne informacije o izgradnji novog zatvora u Podgorici i dodatnog objekta u zatvoru u Bijelom Polju. Molimo navedite dodatne kapacitete koje će ti zatvori donijeti zatvorskom sistemu;

Strategijom izvršenje krivičnih sankcija (2017-2021) i Akcionim planom za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija za period 2017-2021. godina planirano je:

-Izgradnja Zatvora u Bijelom Polju, vremenski okvir 2017-2021. Vlada Crne Gore donijela je odluku da se kreditno zaduži kod Razvojne banke Savjeta Evrope (CEB) i u skladu sa planiranom dinamikom u toku je izrada Studije izvodljivosti za izgradnju Zatvora Bijelo Polje, koju radi Španska firma IDOM, a koju je CEB odabrao. Vlada je donijela odluku da se kreditno zaduži za izgradnju ovog zatvora 15 miliona kod CEB-a. Planirani kapaciteti novog zatvora su 200

-Izgradnja Specijalne zdravstvene ustanove za izvršenje mjera bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, obaveznog liječenja narkomana i alkoholičara. Opredijeljeno je zemljište u kompleksu ZIKS-a, pripremljeno idejno rješenje, Studija izvodljivosti u toku je izrada tehničke dokumentacije za izgradnju.

-Izgradnja nove Prijavnice, a koja obuhvata prostorije za kontrolu i pretres lica, stvari i vozila koja ulaze u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, za sprovodničku i Interventnu službu, vremenski rok 2017-2021. U toku izrada tehničke dokumentacije

-Izgradnja Multifunkcionalnog objekta za vjerske, sportske, kulturne i radne aktivnosti zatvorenika i službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.

(d) Mjere za unapređenje materijalnih uslova pritvora u policijskim prostorijama za zadržavanje i u pritvoru u istrazi, uključujući aktivnosti van ćelija;

Unaprijeđeni su materijalni uslovi u policijskim prostorijama za zadržavanje u pogledu osvijetljenja, održavanja higijene, adaptacije prostorija za zadržavanje, instaliranja video nadzora. Urađen je Plan aktivnosti za ispunjavanje preporuka Evropskog Komiteta za sprečavanje torture i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Obzirom da u svim centrima (8) i odjeljenjima bezbjednosti (13) prostorije za zadržavanje ne ispunjavaju kompletne uslove, na osnovu projektnog zadatka, pokrenuta je procedura za projektovanje novih prostorija za zadržavanje lica u centrima gdje ne postoji mogućnost adaptiranja do nivoa poštovanja utvrđenih standarda. Angažovana su stručna lica za izradu projektne dokumentacije.

U cilju poboljšanja uslova za boravak lica pritvorenih lica u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, u periodu od 2014. godine pa do danas izvršena je rekonstrukcija i adaptacija svih prostorija predviđenih za smještaj pritvorenih lica i u kontinuitetu se radi na održavanju i unapređenju uslova u objektima.

Shodno članu 31 Pravilnika o bližem načinu izvršavanja pritvora, pritvorenicima je svakodnevno obezbijeđen boravak na otvorenom prostoru u dijelu zatvora namijenjenom za šetnju. Takođe, shodno istom pravilniku Pritvorenim licima omogućen je pristup vježbaonicama (teretani) i sobnim biciklima u prostorijama u kojima borave.

U Istražnom zatvoru u zavisnosti od potreba, pritvorena lica se radno angažuju na održavanju higijene Zatvora, na krugovima za šetnju, izvođenja radova, kuhinji i slično.

Nacionalni mehanizam za prevenciju torture vrši redovne obilaske prostorija za zadržavanje u centrima bezbjednosti i pritvorskih prostorija u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija i daje preporuke za unapređenje uslova u prostorijama i tretmana lica lišenih slobode. Izvještaji dostupni na http://www.ombudsman.co.me/NPM_Izvjestaji.html.

(e) Mjere kojima se obezbjeđuje da sva lica lišena slobode imaju adekvatan pristup zdravstvenoj zaštiti, uključujući mentalnu zdravstvenu zaštitu.

Zdravstvena zaštita licima lišenim slobode u okviru Sektora za zdravstvenu zaštitu pruža se u ambulantama Zatvoru u Spužu i Zatvoru Bijelo Polje na primarnom nivou iz oblasti opšte, interne medicine, psihijatrije, stomatologija sa oralnom hirurgijom, fizikalne terapije, uzorkovanja materijala za laboratorijsku dijagnostiku i radiološku dijagnostiku. Ukoliko nije moguće realizovati zdravstvenu zaštitu u okviru Zdravstvene službe Zavoda, lica lišena slobode se bez odlaganja upućuju u drugu zdravstvenu ustanovu. Pružanje zdravstvene zaštite na sekundarnom nivou vrši se upućivanjem izvan Zavoda na preglede u Klinički centar Crne Gore i druge zdravstvene ustanove.

Rješenjem Ministarstva zdravlja Crne Gore od 14.12.2016. godine utvrđeno je da ambulate u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, ispunjavaju uslove u pogledu prostora, kadra i opreme za pružanje zdravstvene zaštite na primarnom i sekundarnom nivou iz oblasti opšte medicine i stomatološke zdravstvene zaštite licima koja se nalaze na izdržavanju kazne zatvora.

Način pružanja zdravstvene zaštite pritvorenim i osuđenim licima bliže je propisan Uputstvom o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih i osuđenih lica u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, koje je u primjeni od 01.06.2017.godine. Ovim Uputstvom propisan je način evidentiranja pregleda i odgovarajući prateći obrasci evidencija i protokola. Takođe, zatvorskim ljekarima propisana je obaveza izvještavanja o traumatskim povredama pridošlog zatvorenika na obrascu koji je propisan Protokolom povreda zatvorenika sa „šemom tijela“ na kojoj se označavaju traumatske povrede, a koji je sastavni Uputstva. Sastavni dio novog Uputstva o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih lica i zatvorenika u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija i Registar zavisnika o psihoaktivnim supstancama, kojim je bliže definisano način evidentiranja istih, kao i evidencija količine izdatih lijekova za supstitucionalnu terapiju.

Zdravstvene ambulate su opremljene osnovnom i naprednom mediciniskom opremom.

Što se tiče mentalnog zdravlja pritvorenih i zatvorenih lica, od maja mjeseca 2016. godine angažovani su specijalista doktor psihijatar narkolog i specijalista doktor psihijatar koji pružaju zdravstvenu zaštitu licima koji su zavisnici i licima koja imaju mentalne oboljenja, a tretman se sastoji iz individualnog i grupnog rada, uz ordiniranje terapije po potrebi. Od 01.01.2017. godine u Zdravstvenim ambulantama Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija počelo je da se daje supstitucionalna terapija buprenorfrin, tako da se zatvorenici zavisnici o psihoaktivnih supstanci više ne odvođe u Centrima za mentalno zdravlje kako bi dobili ovu supstitucionalnu terapiju, već se u ambulantama Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija daje propisana terapija.

Nacionalni mehanizam za prevenciju torture sačinio Izvještaj o ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica lišenih slobode smještenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija u 2017. godini i u kojem je su date preporuke za unapređenje unapređenje mentalnog zdravlja pritvorenih i zatvorenih lica. Izvještaj dostupan <http://www.ombudsman.co.me/img-publications/23/final-izvjestaj-mentalno-oboljeli-22.1.2018..pdf>.

(f) Mjere kojima se povećava broj kvalifikovanog osoblja u direktnom kontaktu sa zatvorenicima

U 2014. godini u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija bilo je zaposleno 469 službenika. Od ukupnog broja zaposlenih, 251 službenik se nalazio u radnom odnosu na neodređeno vrijeme, a 218 službenika na određeno vrijeme u trajanju od 24 mjeseca. U Sektoru

obezbjedenja broj službenika je iznosio 351, u Sektoru za tretman 32, u Sektoru za rad 42, u Zdravstvenoj službi 19 službenika, Centar za obrazovanje kadrova-2, dok je 23 službenika bilo raspoređeno u administraciji.

U 2015. godini u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija bilo je zaposleno 454 službenika. Tokom 2015. godine u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija riješen je radno pravni status na neodređeno vrijeme za ukupno 190 službenika. Od ukupnog broja zaposlenih, 443 službenika se nalazio u radnom odnosu na neodređeno vrijeme, a 11 službenika na određeno vrijeme u trajanju od 24 mjeseca. U Sektoru obezbjeđenja broj službenika je iznosio 327, u Sektoru za tretman 37, u Sektoru za rad 47, u Zdravstvenoj službi 16 službenika, Centar za obrazovanje kadrova-2, dok je 25 službenika bilo raspoređeno u administraciji.

U 2016. godini u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija bilo je zaposleno 489 službenika i svi su se nalazili u radnom odnosu na neodređeno vrijeme. Sektor obezbjeđenja ostvaruje svoju funkciju sa 368 službenika, Sektor za tretman sa 38 službenika, Sektor za rad 41 službenika, Zdravstvena služba 18, Centar za obrazovanje kadrova 2 službenika, dok je 22 službenika bilo raspoređeno u administraciji.

U 2017. godini u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija bilo je zaposleno 490 službenika, od čega 489 službenika na neodređeno vrijeme i 1 službenik na određeno vrijeme. Sektor obezbjeđenja ostvaruje svoju funkciju sa 361 službenika, Sektor za tretman sa 42 službenika, Sektor za rad 48 službenika, Zdravstvena služba 18, Centar za obrazovanje kadrova 2 službenika, dok je 19 službenika bilo raspoređeno u administraciji.

Trenutno je u Zavodu u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija zaposleno je 496 službenika, i to 495 na neodređeno i 1 na određeno vrijeme. Sektor obezbjeđenja ostvaruje svoju funkciju sa 365 službenika, Sektor za tretman sa 43 službenika, Sektor za rad 47 službenika, Zdravstvena služba 18, Centar za obrazovanje kadrova 2 službenika, dok je 19 službenika bilo raspoređeno u administraciji. Povodom oglasa raspisanih krajem 2017.godine i u martu 2018.godine, uskoro se očekuje prijem u radni odnos na neodređeno vrijeme za 29 izvršilaca služba obezbjeđenja.

(g) Mjere kojima se sprečava nasilje među zatvorenicima, uključujući seksualno zlostavljanje, odnosno kojima se štiti njihov fizički integritet

Nasilje među zatvorenicima, uključujući seksualno zlostavljanje predstavlja teži disciplinski prekršaj za koji se izriče najstrožija disciplinska mjera upućivanje u samicu najviše do 14 dana. Ostale mjere za teži disciplinski prekršaj su uskraćivanje pogodnosti i uskraćivanje mogućnosti na vanrednu ili posebnu posjetu.

U periodu od 2014.godine u Kazneno popravnom domu Podgorica zbog zabilježenih slučajeva nasilja među zatvorenicima podnijeto je 229 disciplinskih prijava i to po godinama: u 2014. godini -49, u 2015. godini-48, u 2016. godini- 50, u 2017. godini - 49 i u 2018. godini - 33.

U zatvoru Bijelo Polje zbog zabilježenih slučajeva nasilja među zatvorenicima i pritvorenim licima podnijeto je 56 disciplinske prijave i to 29 protiv zatvorenika i 27 protiv pritvorenika, po godinama, zatvorenici: - u 2014. godini -6, u 2015. godini-5, u 2016. godini- 7 i u 2017. godini - 9. Po godinama pritvorena lica: - u 2014. godini -11, u 2015. godini-2, u 2016. godini- 11, u 2017. godini -3 i u 2018. godini 2.

U Zatvoru za kratke kazne zbog zabilježenih slučajeva nasilja među zatvorenicima podnijeto je 56 disciplinskih prijava i to po godinama: u 2014. godini -19, u 2015. godini-9, u 2016. Godini- 11, u 2017. godini -13, i u 2018. godini 4, i u svim slučajevima je izrečena disciplinska mjera upućivanje u samicu.

U Istražnom zatvoru Podgorica zbog zabilježenih slučajeva nasilja među pritvorenim licima podnijeto je 122 disciplinskih prijava i to po godinama: u 2014. godini -33, u 2015. godini-20, u 2016. Godini- 35, u 2017. godini -28, i u 2018. godini 6 u svim slučajevima je izrečena disciplinska mjera upućivanje u samicu.

U cilju sprječavanja nasilja među licima lišenim slobode u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija 05.09.2012. godine donijeta je Strategija o sprječavanju zlostavljanja i nasilja među zatvorenicima.

U aprilu 2015. godine donijeto je Uputstvo o postupanju u incidentnim i vanrednim situacijama, nakon čega su svi službenici obezbjeđenja koji su u neposrednom kontaktu sa zatvorenicima prošli obuku za primjenu ovog uputstva.

(h) Mjere koje postoje kako bi se unaprijedile prilike za pristup mogućnostima za rad i rehabilitaciju, uključujući za ženske i maloljetne zatvorenike.

Plan stručnog osposobljavanja i radnog tretmana osuđenih lica koja se nalaze na izdržavanju kazne zatvora ustanovljava se na početku izdržavanja kazne zatvora, nakon ispitivanja ličnosti. Jedna od stavki u istom je stručne obuke i obrazovanje, a takođe i radno angažovanje.

Svi zatvorenici u Poluotvorenom odjeljenju Kazneno popravnog doma radno angažovani, osim u pojedinačnim slučajevima usjed starosne dobi ili bolesti. Ono što je posebno važno istaći je da je donijet Pravilnik o radu van Zavoda, i da je u toku potpisivanje ugovora sa privrednim društvima, kako bi se određeni broj zatvorenika uposlio u zajednici.

U Odjeljenju za žene u Kazneno popravnom domu Podgorica, gotovo sve žene su radno angažovane i to na poslovima održavanja higijene u vešeraju, krojačkoj radionici i biblioteci. Takođe, svi maloljetnici su radno angažovani na poslovima održavanja higijene u boravku, dok je 1 maloljetnik angažovan na poslovima unutrašnje građevinske operative. Za pomenuti radni angažman kako odrasli zatvorenici, tako i maloljetnici dobijaju novčanu naknadu.

Zatvorenicima koji nemaju sopstvenih finansijskih sredstava, a nijesu radno angažovani Zavod obezbjeđuje pribor za ličnu higijenu (sapun, četkica i pasta za zube, pribor za brijanje).

U 2017. godini sproveden je pilot projekat stručnog osposobljavanja zatvorenika za zanimanja privlačna na tržištu rada čiji su nosioci bili Centar za obrazovanje odraslih, Zavod za zapošljavanje, NVO organizacije „Mladi Romi“ i ZIKS. Kroz obuku je prošlo šest zatvorenika Kazneno-popravnog doma i Zatvora za kratke kazne, za pomoćnog kuvara i za automehaničara, Što se tiče obrazovanja punoljetnih zatvorenika, trenutno se 1 zatvorenik nalazi na osnovnim studijama i 2 zatvorenika na postdiplomskim studijama-magistarske studije.

U toku 2015. godine, NVO „Centar za ženska prava“ realizovao je projekat „Radionice za unapređenje procesa resocijalizacije osoba ženskog pola koje su na izdržavanju zatvorske kazne u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija“. Radionica je koncipirana tako da su u njoj mogle uzeti učešća osobe različitog stepen akreativnosti: polaznice su bile u prilici da se bave slikanjem i crtanjem, oslikavanjem uz pomoć šablona i tehnikom dekupaža, zavisno od individualnog

interesovanja i predispozicija. Radionice je pohađalo 18 polaznika. Udruženje starih zanata i vještina „Nit“ iz Podgorice, uspješno je realizovalo projekat „Radionice starih zanata u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija Spuž“, U okviru projekta realizuje se 5 radionica : radionica pletenja, ručnog veza i heklanja; radionica oslikavanja drveta; radionica dekupaža; radionica izrade igračaka i pakovanje proizvoda. Na ovim radionicama učešće je uzelo, ukupno, 52 korisnika, s tim što su pojedini zatvorenici pohađali više radionica. Svi nastali predmeti ostali su u vlasništvu onih koje su ih izradile.

Ostali ponuđeni režimi aktivnosti u koje su zatvorenici bili uključeni u periodu od 2014-2017. godine:

1. Psihološke radionice za zatvorenike u zatvorenom dijelu KP Doma su se realizovale od novembra 2014. godine do decembra 2015. godine. Cilj psiholoških radionica je bio osvještavanje i redukcija kriminogenih obrazaca u razmišljanju i ponašanju počinilaca krivičnih djela. Na psihološkim radionicama je u navedenom periodu učestvovalo 37 zatvorenika.
2. Grupni psihoterapijski tretman zavisnika od psihoaktivnih supstanci- Grupni psihoterapijski rad sa zavisnicima od psihoaktivnih supstanci je započet u maju 2016. godine i još uvijek se sprovodi. Zasnovan na principima transakcione, kognitivno bihevioralne psihoterapije i Programa "12 koraka". Kroz program se zatvorenici upoznaju sa osnovnim simptomima bolesti i njenim progresivnim tokom. Uče tehnike i vještine da se odupru bolesti i upoznaju sa novim obrascima ponašanja sve u cilju uspostavljanja i održavanja apstinencije. Do sada je u programu učestvovalo 17 zatvorenika.
3. Kulturne aktivnosti- NVO B Film realizovao je u saradnji sa NVO Atak predstavu pod nazivom "Život na pauzu", u kojoj je pored glumaca učestvovalo 7 zatvorenika. Naziv projekta-Kulturno umjetničko stvaralaštvo kao vid rehabilitacije.
4. Program opismenjavanja zatvornika u zatvorenom dijelu KP Doma se sprovodio od aprila 2015. godine do juna. 2016. godine. Kroz program su od njegovog početka prošla ukupno 23 zatvorenika. Program se sprovodio sa zatvoenicima RAE i Albanske nacionalnosti.

Za maloljetnike obezbijeđeno je redovno školovanje za maloljetnike koji nijesu završili osnovnu školu. Kada je u pitanju program tretmana sa maloljetnicima se sprovode sljedeće aktivnosti:

Obuka o socijalnim vještinama i sposobnostima, kontrola agresije i individualne i grupne terapije sprovode se od strane realizatora tretmana u dnevnom boravku Odjeljenja za maloljetnike, najmanje jednom nedjeljno. Kada su u pitanju individualne terapije, sa maloljetnicima se svakodnevno obavlja savjetodavni razgovor. Osuđeni maloljetnici imaju zasebno dvorište sa prostorom za sportske aktivnosti i manjom teretanom gdje mogu upražnjavati rekreaciju.

Kreativno organizovanje slobodnog vremena realizovano je na sljedeći način: pripremanje određenih jela i kolača, čitanje odgovarajuće literature, crtanje, kreativno pisanje, origami tehnika, dekupaž tehnika, a u prethodnoj godini su održane radionice tehnike disanja i relaksacije koje se od početka aprila ove godine ponovo realizuju. Takođe, u boravku Odjeljenja za maloljetnike održana je projekcija italijanskog filma titlovanog na crnogorskom jeziku pod

nazivom "Mogu da prestanem kad hoću" na inicijativu italijanske ambasade. Ubuduće se planira još sličnih projekcija što će imati za cilj obogaćivanje kulturnog života maloljetnika.

Aktivnosti izvan Odjeljenja za maloljetnike za maloljetnike koji aktivno učestvuju u ispunjavanju pojedinačnih programa i postižu rezultate u prevaspitanju organizovana je nagrada – posjeta kulturno-prosvjetnim i sportskim priredbama. Osim pomenutih nagrada u skladu sa zakonom i Pravilnikom realizovane su nagrade odnosno pogodnosti – posjeta porodici i srodnicima u dane vikenda i praznika i odsustvo u trajanju od 7 dana.

17. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 17), molimo navedite godišnje statističke podatke za period koji se razmatra, klasifikovane po mjestu lišenja slobode i polu, godinama i etničkom porijeklu žrtve, o: (a) broju smrti u pritvoru, uz navođenje uzroka smrti; i (b) broju povrijeđenih lica kao rezultat nasilja ili pretjerane upotrebe restriktivnih mjera unutar pritvorskih prostorija, uz naznaku da li je učinilac bio javni službenik ili drugo pritvoreno lice. Molimo takođe navedite detaljne informacije o ishodu istraga takvih smrti ili povreda, uključujući kazne izrečene učiniocima mučenja, zlostavljanja ili zanemarivanja koje je dovelo do smrti ili povreda. Naročito, molimo navedite informacije o ishodu istraga slučajeva agresije koji su se desili u zatvoru u Podgorici u januaru 2015. godine između zatvorenika i čuvara.

Napominjem da smo podatke o broju predmeta i ishodu postupaka koji su pokrenuti zbog krivičnih djela izvršenih od strane zatvorskih službenika, a na štetu zatvorenika ili pritvorenika, dali u okviru pitanja 3 ovog upitnika.

U periodu od 01.01.2014. do aprila 2018. godine formirano je ukupno 23 predmeta zbog krivičnih djela izvršenih na štetu pritvorenika i zatvorenika, a koja krivična djela su izvršena od strane drugih pritvorenika ili zatvorenika.

Dakle, u izvještajnom periodu formirana su 23 predmeta zbog krivičnih djela izvršenih na štetu pritvorenika i zatvorenika, a koja su izvršena od strane drugih pritvorenika ili zatvorenika.

2014. godina:

Formirana su 3 predmeta protiv 4 lica (zatvorenika):

-u 2 predmeta pokrenut je krivični postupak podnošenjem optužnog predloga i to u oba predmeta zbog krivičnog djela teška tjelesna povreda iz čl. 151 Krivičnog zakonika Crne Gore i donijete su osuđujuće presude.

-u jednom predmetu tužilac je našao da nema osnova da se pokrene krivični postupak.

2015. godina:

Formirana su 2 predmeta protiv 2 lica (zatvorenika):

-u 2 predmeta pokrenut je krivični postupak podnošenjem optužnog predloga i to u oba predmeta zbog krivičnog djela teška tjelesna povreda iz čl. 151 Krivičnog zakonika Crne Gore i donijete su osuđujuće presude.

2016. godina:

Formirano je 9 predmeta protiv 9 lica (zatvorenika):

-u 7 predmeta pokrenut je krivični postupak podnošenjem optužnog predloga (zbog krivičnog djela laka tjelesna povreda iz čl. 152 st. 2 u vezi st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore ili zbog krivičnog djela teška tjelesna povreda iz čl. 151 Krivičnog zakonika Crne Gore). U 6 predmeta donijete su osuđujuće presude, dok je u 1 predmetu glavni pretres u toku.

-u 2 predmeta u toku je izviđaj.

2017. godina:

Formirano je 5 predmeta:

-u 2 predmeta pokrenut je krivični postupak podnošenjem optužnog predloga zbog krivičnog djela teška tjelesna povreda iz čl. 151 Krivičnog zakonika Crne Gore, od čega je u jednom predmetu donijeta osuđujuća presuda, dok je u drugom glavni pretres u toku.

-u 1 predmetu krivična prijava je odbačena.

-u 2 predmeta izvršioci su ostali nepoznati.

2018. godina (01.01.2018. do 23.03.2018. godine):

Formirana su 3 predmeta:

-u 1 predmetu podniet je optužni predlog zbog krivičnog djela laka tjelesna povreda iz čl. 152 st. 2 u vezi st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore.

-u 2 predmeta se sprovodi izviđaj.

U odnosu na dio pitanja koje se odnosi na istragu slučajeva agresije koja se desila u zatvoru u Podgorici u januaru 2015. godine između zatvorskih službenika i osuđenika, obavještavam vas sljedeće:

U januaru 2015. godine došlo je do sukoba između zatvorskih službenika i osuđenika u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija. S tim u vezi, u Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici formirani su predmeti kako bi se utvrdilo da li je od strane službenih lica izvršeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti.

a) U jednom predmetu, službenik ZIKS-a, kao sprovodnik, dok je izvršavao radnju sprovođenja zatvorenika L.L. nogom ga je udario u predjelu grudi i nanio mu tešku tjelesnu povredu. Nakon sprovedenih dokaznih radnju, tužilaštvo je protiv zatvorskog službenika podnijelo optužni predlog zbog krivičnog djela teška tjelesna povreda iz čl. 151 stav 1 Krivičnog zakonika Crne Gore. Okrivljeni je pravosnažno osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 5 mjeseci

b) Nekoliko osuđenika napali su zatvorske službenike. U toku izviđaja povodom predmetnog događaja, tužilaštvo je saslušalo zatvorenike za koja je navedeno da su učestvovali u ovom događaju, kojom prilikom su se požalili da imaju povrede, koje je tužilac konstatovao, jer su osuđenici te povrede pokazali tužiocu. Tom prilikom su naveli da su im povrede nanijeli službenici ZIKS-a nakon događaja u kojem su zatvorski službenici tvrdili da su napadnuti. Tužilac je odmah naredio vršenje tjelesnog pregleda zatvorenika i medicinsko vještačenje, koje je obavio sudski vještak medicinske struke. Na osnovu takvih informacija, tužilac je formirao predmet u kojem je sprovodio dokazne radnje radi identifikacije službenih lica koji su zatvorenici nanijeli povrede. Nakon sprovedenih dokaznih radnji, tužilac je našao da je 10 zatvorskih službenika izvršilo krivično djelo mučenje iz čl. 167 st. 2 u vezi st. 1 KZCG i krivičnog djela teška tjelesna povreda iz čl. 151 st. 1 KZCG, pa je protiv njih podigao optužnicu dana 07.12.2015. godine. Glavni pretres u ovom predmetu je u toku.

Međutim, kako je u ovom događaju nesumnjivo učestvovao veći broj službenika ZIKS-a, tužilac je nastavio da sprovodi dokazne radnje, pa je:

c) dana 08.06.2017. godine identifikovao još dva lica, službenika ZIKS-a L.Č. i D.B. i protiv njih formirao poseban predmet zbog krivičnog djela mučenje iz čl. 167 st. 2 u vezi st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore. Tužilaštvo je dana 29.06.2017. godine podiglo optužnicu protiv ova dva osumnjičena lica zbog krivičnog djela mučenje iz čl. 167 st. 2 u vezi st. 1 u vezi čl. 23 st. 2 Krivičnog zakonika Crne Gore. U ovom predmetu donijeta je osuđujuća presuda.

Broj smrtnih slučajeva pritvorenih lica u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija u navedenom periodu je ukupno iznosio 5, a što po godinama iznosi: u 2014. godini preminula su 2 lica, u 2015 godini preminula su 2 lica, u 2016 nije bilo smrtnih slučajeva pritvorenih lica, dok je u 2017. godini preminulo 1 pritvoreno lice. Uzrok smrti pritvorenih lica u 2014. godini bila je bolest i oba lica su preminula u Kliničkom centru, uzrok smrti pritvorenih lica u 2015. godini, u 1 slučaju bio je prirodna smrt (infarkt), dok u drugom slučaju ZIKS-a uzrok smrti je predoziranje narkoticima. Uzrok smrti pritvorenog lica u 2017. godini bila je bolest. O smrti zatvorenika Zavod bez odlaganja, obavještava članove uže porodice zatvorenika, sud i državno tužilaštvo.

U Istražnom zatvoru Podgorica zbog zabilježenih slučajeva nasilja među pritvorenim licima podnijete su 109 disciplinske prijave i u svim slučajevima je izrečena disciplinska mjera upućivanje u samicu pritvorenim licima.

18. Molimo takođe navedite mjere koje se preduzimaju kako bi se osiguralo da svi novopridošli zatvorenici, ili zatvorenici uključeni u nasilan incident, dobiju zdravstveni pregled i da:

(a) Je medicinsko osoblje u mogućnosti da pregleda pritvorena lica bez odlaganja, van domašaja sluha i, osim ako dotični doktor nije eksplicitno zatražio drugačije u datom slučaju, van domašaja vida zatvorskih čuvara;

Uputstvom o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih i osuđenih lica u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, koje je u primjeni od 01.06.2017. godine, propisan je način obavljanja ljekarskog pregleda novoprimljenih lica lišenih slobode, način evidentiranja pregleda i odgovarajući prateći obrasci evidencija i protokola. Takođe, zatvorskim ljekarima propisana je obaveza izvještavanja o traumatskim povredama pridošlog zatvorenika na obrascu koji je propisan Protokolom povreda zatvorenika sa „šemom tijela“ na kojoj se označavaju traumatske povrede, a koji je sastavni dio Uputstva. Sastavni dio novog Uputstva o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih lica i zatvorenika u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija i Registar zavisnika o psihoaktivnim supstancama, kojim je bliže definisan način evidentiranja istih, kao i evidencija količine izdatih lijekova za supstitucionalnu terapiju.

Zakonom o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti i novim Pravilnikom o kućnom redu u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija detaljno je regulisana zdravstvena zaštita zatvorenika kao i pregled zatvorenika tokom izdržavanja kazni zatvora. Pregled zatvorenika sprovodi se bez prisustva službenika obezbjeđenja, osim ukoliko zatvorski ljekar procijeni da je njegovo prisustvo neophodno. Takođe i Pravilnikom o bližem načinu izvršavanja pritvora, detaljno je regulisana zdravstvena zaštita pritvorenih lica.

(b) Izvještaj sačinjen nakon zdravstvenog pregleda sadrži: (i) zapisnik relevantnih navoda dotičnog lica (uključujući njegov opis njegovog zdravstvenog stanja i bilo kakve navode o zlostavljanju); (ii) puni prikaz objektivnih medicinskih nalaza na osnovu detaljnog pregleda; i (iii) zaključak doktora u svijetlu tačaka (i) i (ii) iznad, u odnosu na konzistentnost bilo kakvih navoda o zlostavljanju s objektivnim medicinskim nalazima;

Shodno Uputstvu o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih i osuđenih lica u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, Izvještaj ljekara sačinjen nakon zdravstvenog pregleda sadrži: zapisnik opis njegovog zdravstvenog stanja po kazivanju pacijenta i bilo kakve navode o zlostavljanju, puni prikaz objektivnih medicinskih nalaza na osnovu detaljnog pregleda i zaključak doktora, u odnosu na konzistentnost bilo kakvih navoda o zlostavljanju s objektivnim medicinskim nalazima.

(c) Zdravstveno osoblje ima mogućnost da prijavi, na povjerljivoj osnovi, bilo kakve znakove mučenja ili zlostavljanja državnom tužiocu.

Zatvorski ljekar pri pregledu lica lišenih slobode navodi ono što kaže pacijent i opisuje lokalne nalaze. Sve to se evidentira u zdravstvenom kartonu, a obavještava se načelnik zatvora, koji je u obavezi da obavijesti nadležnog tužioca. U skladu sa članom 254 Zakonikom o krivičnom postupku službena i odgovorna lica u državnim organima, organima lokalne samouprave, javnim preduzećima i ustanovama dužni su da prijave krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, o kojima su obaviještene ili za koja saznaju u vršenju svoje dužnosti. Dužnost prijavljivanja krivičnog djela imaju i sva fizička i pravna lica koja na osnovu zakona imaju određena javna ovlašćenja ili se profesionalno bave zaštitom i obezbjeđenjem ljudi i imovine, zdravstvenom zaštitom ljudi, odnosno poslovima čuvanja, vaspitanja ili obrazovanja maloljetnih lica, ako su za krivično djelo saznala u vezi sa svojom djelatnošću.

19. Molimo navedite maksimalni vremenski period tokom kojeg se sredstva prinude i samica mogu izricati u nemedicinskom okruženju, bez obzira na to da li je njihovo korišćenje regulisano, evidentirano i koje druge alternativne mjere postoje kao mjere kontrole. Molimo takođe pojasnite postupak i uslove izricanja takvih mjera i navedite godišnje statističke podatke za period koji se razmatra o broju pritvorenih lica upućenih u samicu, te o maksimalnom i prosječnom trajanju boravka u samici. Molimo takođe pojasnite zaštitne mehanizme koji se primjenjuju na zatvorenike u disciplinskim postupcima.

Shodno Zakonu o izvršenju kazni zatvora, novčanih kazni i mjera bezbjednosti sredstva prinude mogu se upotrijebiti kad je to neophodno da se spriječi bjekstvo zatvorenika, fizički napad, nasilje, samopovređivanje ili materijalna šteta, kao i kad zatvorenik odbija da postupi po usmeno i drugoj naredbi u skladu sa ovim zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima. Sredstva prinude mogu se upotrijebiti i u slučaju kad druga lica pokušaju da oslobode zatvorenika ili organizuju njegovo bjekstvo, nezakonito uđu u Zavod ili grubo naruše bezbjednost u Zavodu. Upotreba sredstava prinude mora biti srazmjerna potrebi zbog koje se preduzima. Upotrebom sredstava prinude ne smiju se izazvati štetne posljedice veće od onih

koje bi nastupile da ova sredstava nijesu primijenjena. Sredstva prinude upotrebljavaju se uz minimum neophodne sile i ukoliko je to moguće, postupno od najblažeg prema najtežem.

Između više sredstava prinude primijenije se ono kojim se svrha može postići sa najmanje štetnih posljedica.

Kada je u pitanju disciplinska mjera upućivanje u samicu, ističemo da se shodno članu 108 Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčanih kazni i mjera bezbjednosti zatvoreniku koji je počinio teži disciplinski prekršaj kao najstrožija disciplinska mjera može izreći upućivanje u samicu najviše do 14 dana. Osim navedene najstrožije disciplinske mjere, ostale mjere za teži disciplinski prekršaj su uskraćivanje pogodnosti i uskraćivanje mogućnosti na vanrednu ili posebnu posjetu.

Shodno Pravilniku o bližem načinu izvršavanja pritvora, za disciplinske presteupe pritvorenog lica rukovodilac zatvora ili lice koje on ovlasti može izreći disciplinske kazne ograničenja posjeta ili upućivanja u posebnu prostoriju (samicu) do 15 dana u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku. U pritvorskim jedinicama Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija (Istražni zatvor Podgorica i Zatvor Bijelo Polje) u izvještajnom periodu 172 pritvorena lica su upućena u samicu radi izvršenja disciplinske mjere zbog počinjenog težeg disciplinskog prekršaja. Maksimalno vrijeme trajanja samice je 15 dana, a prosječno vrijeme trajanja disciplinske mjere upućivanje u samicu u izvještajnom periodu iznosilo je 8 dana.

Zaštitni mehanizmi koji se primjenjuju na zatvorenike u disciplinskim postupcima: na rješenje starješine Zavoda o disciplinskoj odgovornosti zatvorenika, zatvorenik ima pravo žalbe Ministarstvu, u roku od tri dana od dana prijema rješenja, a protiv odluke Ministarstva zatvorenik može pokrenuti upravni spor. Takođe, lica koja smatraju da im je tokom disciplinskog postupka povrijeđeno neko od osnovnih ljudskih prava imaju pravo pritužbe Instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda CG. U disciplinskom postupku zatvorenik može imati advokata po svom izboru i o svom trošku, koga je dužan da angažuje u roku od 24 časa od uručjenja disciplinske prijave. Kako se u disciplinskom postupku primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje upravni postupak, tako zatvorenici u toku disciplinskog postupka imaju sva prava kao stranke u upravnom postupku: pravo na izjašnjenje, na upoznavanje sa rezultatima ispitnog postupka, pravo da iznose činjenice, predlažu dokaze, traže objašnjenja, pravo na upotrebu jezika i pisma u postupku, razgledanje spisa i obavješćavanje o toku postupka,...itd.

U skladu sa Zakonom o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti kao alternativne mjere kontrole mogu se odrediti posebne mjere predostrožnosti. U slučaju kad postoji opasnost od bjekstva, napada na lica ili imovinu, samoubistva ili samopovređivanja ili postoji sumnja na postojanje zaraznih bolesti, korišćenje alkohola, opojnih droga ili drugih psihoaktivnih supstanci ili iz drugih opravdanih razloga propisanih zakonom, prema zatvoreniku se mogu preduzeti posebne mjere predostrožnosti, i to:

- 1) oduzimanje i zadržavanje stvari čije držanje i upotreba nijesu zabranjeni;
- 2) posmatranje u toku noći;
- 3) odvajanje od ostalih zatvorenika;
- 4) usamljenje;
- 5) uskraćivanje ili ograničavanje aktivnosti na otvorenom;
- 6) testiranje na zarazne bolesti, alkohol, opojne droge ili druge psihoaktivne supstance;
- 7) zatvaranje u posebno obezbijeđenu prostoriju.

Naredbu za uvođenje mjera predostrožnosti izdaje lice koje rukovodi zatvorom ili lice koje on ovlasti, o čemu se obavještava starješina Zavoda.

Mjere predostrožnosti iz tač. 2 i 3 ovog člana, mogu se preduzeti i na zahtjev zatvorenika.

Zatvoreniku prema kome su preduzete mjere predostrožnosti iz tač. 4, 6 i 7 omogućiće se posjeta zatvorskog doktora. U slučaju kad se zatvorenik prema kome treba preduzeti mjere predostrožnosti iz tač. 4, 6 i 7, nalazi na liječenju ili je njegovo mentalno stanje razlog za primjenu tih mjera, prije njihovog preduzimanja neophodno je pribaviti mišljenje zatvorskog doktora.

20. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 11), molimo navedite informacije o mjerama preduzetim kako bi se unaprijedili uslovi prijema tražilaca azila. U tom smislu, molimo navedite informacije za period koji se razmatra o broju prijemnih centara za tražioce azila koji se trenutno koriste i njihovu godišnju stopu popunjenosti, uz naznaku o broju lica u svakoj ćeliji.

Centar za prihvata, koji se nalazi u Spužu (Danilovgrad) i ima kapacitet za smještaj 65 lica. Konstantno se radi na jačanju kapaciteta službenih lica, kroz obuke koje se kontinuirano sprovode. Direktni kontakt i razgovore koji se obavljaju sa strancima koji traže međunarodnu zaštitu u Centru ostvaruju lica koja su stručna za identifikaciju i rad sa ugroženim i ranjivim kategorijama. Tim koji uspostavlja komunikaciju (psiholog, socijalni radnik, vaspitač, medicinsko osoblje), vrši procjenu i prati sve relevantne promjene u ponašanju tokom boravka stranaca koji traže međunarodnu zaštitu u Centru. U Centru se na vidnom mjestu i dostupno svim licima kojima se obezbjeđuje smještaj i prihvata, nalaze flajeri i razne vrste drugog pisanog materijala, na jezicima na kojima većina migranata komunicira, na kojima se nalaze sve potrebne informacije o institucijama kojima se mogu obratiti i sa osnovnim informacijama o svim izazovima i teškoćama sa kojima se mogu susresti tokom migracija i na koji način se mogu zaštititi.

Čl. 12–13

21. Molimo navedite informacije o ishodu istraga, uključujući disciplinske ili krivične sankcije izrečene učiniocima, u odnosu na navodnu upotrebu pretjerane sile, suzavca i gumenih metaka od strane policije: (1) 17. oktobra 2015, prilikom uklanjanja kampa ispred Skupštine, a koji je prethodno bio postavljen tokom masovnih demonstracija koje su započele 27. septembra 2015. godine; (ii) 24. oktobra 2015, u reakciji na pokušaj članova opozicionog Demokratskog fronta da nasilno uđu u Skupštinu nakon što im je uskraćen ulazak; (ii) prilikom navodnog prebijanja Miodraga Martinovića od strane dvadesetak policajaca.

Zbog prekomjerne upotrebe sile od strane policije tokom protesta koji su održani u oktobru 2015. godine, u tužilaštvu je **formirano ukupno 11 predmeta**.

(1) Zbog prekomjerne upotrebe sile od strane policije dana 17.10.2015. godine **formirana su 2 predmeta** i to oba predmeta protiv nepoznatih učinilaca - policijskih službenika. Jedan predmet tužilac je samoinicijativno formirao, dok je drugi formirao na osnovu prijave

oštećenog. Tužilac je u oba predmeta preduzeo brojne dokazne radnje, ali pošto na osnovu njih nije mogao da se utvrdi identitet policijskih službenika, jer su oni te noći nosili maske i uniforme, tužilac je u oba predmeta dao uputstva policiji da radi na identifikaciji izvršilaca - policijskih službenika.

(2) Zbog prekomjerne upotrebe sile od strane policije dana 18.10.2015. godine tužilac je samoinicijativno **formirao 3 predmeta** protiv nepoznatih izvršilaca - policijskih službenika. U sva 3 predmeta preduzete su brojne dokazne radnje, ali pošto na osnovu njih nije mogao da se utvrdi identitet policijskih službenika koji su izvršili krivična djela, tužilac je u sva tri predmeta dao uputstva policiji da radi na identifikaciji izvršilaca - policijskih službenika.

(3) Zbog prekomjerne upotrebe sile od strane policije dana 24.10.2015. godine **formirana su 4 predmeta** povodom prijave oštećenih koji su naveli da su zadobili tjelesne povrede od strane službenika policije. U svim predmetima preduzete su brojne dokazne radnje, ali pošto na osnovu njih nije mogao da se utvrdi identitet policijskih službenika koji su izvršili krivična djela, tužilac je u svim predmetima dao uputstva policiji da radi na identifikaciji izvršilaca - policijskih službenika.

(4) Formiran je **poseban predmet**, a zbog prebijanja Milorada Martinovića dana 24.10.2015. godine.

Policijski službenici (pripadnici Specijalne antiterorističke jedinice - SAJ) su nakon završenih protesta preduzimali radnje u cilju uspostavljanja narušenog javnog reda i mira. Tom prilikom su bez povoda zaustavili vozilo vlasništvo oštećenog Milorada Martinovića i prema istom nezakonito upotrijebili sredstva prinude i silu na način što su ga službenim palicama više puta udarali po glavi i tijelu, od kojih udaraca je zadobio više povreda, koje se u zbiru kvalifikuju kao teška tjelesna povreda. Tom prilikom oštetili su njegovo putničko vozilo. Imajući u vidu da su izvršioci djela policijski službenici koji su tom prilikom imali službene uniforme i opremu koja se sastojala od šljemova i maski, to se nije mogao utvrditi njihov identitet, iz kojeg razloga je Tužilaštvo formiralo predmet protiv nepoznatih izvršilaca zbog krivičnog djela mučenje iz čl. 167 st. 2 u vezi st. 1 KZCG u sticaju sa krivičnim djelom teška tjelesna povreda iz čl. 151 st. 1 KZCG i oštećenje i uništenje tuđe stvari iz čl. 253 st. 2 u vezi st. 1 KZCG. Nakon sprovedenog izviđaja, identifikovana su dva izvršioca ovih krivičnih djela i protiv njih je podignuta optužnica dana 24.12.2015. godine. Glavni pretres je završen, a okrivljenima je izrečena zatvorska kazna u trajanju od po 1 godinu i 5 mjeseci. Takođe, i dalje se radi na identifikaciji ostalih izvršilaca ovih krivičnih djela izvršenih na štetu Milorada Martinovića.

(5) Osim navedenog, tokom istraživanja svih predmeta u kojima je došlo do prekomjerne upotrebe sile tokom protesta iz oktobra 2015. godine, tužilaštvo je našlo da službenici SAJ-a, nijesu sačinili posebne izvještaje o upotrebi sile tokom protesta, a što je jedan od glavnih razloga zbog čega se nijesu mogli identifikovati službenici policije koji su izvršili krivična djela upotrebljavajući silu. S toga, **formiran je 1 predmet** protiv Lj.R. komandanta Specijalne antiterorističke jedinice (SAJ) zbog krivičnog djela pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela iz čl.287 stav 2 KZCG. Sprovedene su određene dokazne radnje, nakon čega je tužilaštvo Osnovnom sudu u Podgorici podnijelo optužni predlog. Sud je postupajući po optužnom predlogu tužilaštva, okrivljenog Lj.R oglasio krivim i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od 5 mjeseci.

22. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 15), molimo navedite informacije o mjerama preduzetim kako bi se:

(a) Uspostavio djelotvoran mehanizam za prijem pritužbi vezano za mučenje i zlostavljanje, uključujući u pritvorskim jedinicama, kojim se garantuje povjerljivost pritužbi i zaštita podnosioca pritužbi, uključujući i službenike koji vrše prijavljivanje, od zastrašivanja i odmazde kao posljedice takvih pritužbi;

Sva lica lišena slobode koja smatraju da im je na bilo koji način uskraćeno neko od osnovnih ljudskih prava, mogu podnijeti pritužbu Instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, preko sandučića namijenjenih za pritužbe ovih lica, a koji su postavljeni u svim zatvorima u Zavodu u Spužu i Bijelom Polju.

Lica lišena slobode se Zaštitniku ljudskih prava i sloboda obraćaju i ustaljenim načinima komunikacije, pored sandučića, pojedinačnim i grupnim pritužbama. Pored toga, pritužbe su primaju i telefonom, redovnom ili elektronskom poštom, kao i preko Uprave Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, u zapečaćenim kovertama. U ime lica lišenih slobode, Zaštitniku se obraća i rodbina, nevladine organizacije i advokati. U svim ovim slučajevima, prije postupanja, u neposrednom kontaktu tražena je saglasnost lica u čije ime je pritužba podnešena.

Kada su u pitanju osuđena lica, Zakonom o izvršenju kazni zatvora novčane kazne i mjera bezbjednosti ustanovljeno je pravo zatvorenika da podnese pritužbu starješini Zavoda ukoliko smatra da mu je povrijeđeno neko pravo tokom izdržavanja kazne zatvora, kao i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava. Ustavom je garantovano pravo svakog pojedinca da, nakon što iskoristi sva djelotvorna pravna sredstva, podnese žalbu Ustavnom sudu za povredu prava garantovanog najvišim pravnim aktom. Istovremeno, kao članica UN konvencija, Crna Gora je prihvatila mehanizme individualne žalbe za povredu prava garantovanog pojedinačnim konvencijama, pred nadležnim komitetima i u skladu sa predviđenom procedurom.

Kada su u pitanju pritvorena lica Zakonikom o krivičnom postupku Crne Gore, te Pravilnikom o bližem načinu izvršavanja pritvora, pritvoreno lice ima pravo da podnese usmenu ili pisanu pritužbu licu koje rukovodi zatvorom, ako smatra da su povrijeđena njegova prava, te može tražiti da bude izvedeno na žalbeni raport, a lice koje rukovodi zatvorom će odmah a najkasnije u roku od 48 sati od obavljenog žalbenog raporta pritvorenom licu saopštiti svoju odluku u vezi sa pritužbom, a ukoliko rukovodilac zatvora ne saopšti odluku pritvorenom licu povodom njegove pritužbe, pritvoreno lice može kao i u slučaju da smatra da postoje druge nepravilnosti i povrede prava podnijeti žalbu sudiji za istragu.

(b) Podigla svijest pritvorenika o mogućnosti i proceduri za podnošenje pritužbe u vezi s navodnim mučenjem ili zlostavljanjem od strane javnih službenika, te objavljivanje takve informacije na brojnim mjestima, uključujući i na svim mjestima pritvora.

Sva pritvorena lica prilikom prijema u pritvorskim jedinicama ZIKS-a upoznaju se sa Pravilnikom o bližem načinu izvršavanja pritvora kojim je propisan bliži način izvršavanja

prитвора, njihova prava i obaveze, a osim toga isti pravilnik je preveden na albanski i engleski jezik, kako bi i pritvorena lica koja ne govore crnogorski jezik sa istim bila upoznata.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je u 2017. godini je povećao aktivnosti na podizanju svijesti lica lišenih slobode o njihovim pravima i načinu na koji mogu da traže zaštitu. To je rađeno povećanim prisustvom predstavnika Institucije među licima lišenim slobode, velikim brojem obavljenih neposrednih razgovora, podjelom pamfleta, brošura i drugog promotivnog materijala. Dijeljena su i uputstva, pisana na razumljivom jeziku i obrasci za podnošenje pritužbe, koji sadrže potrebne informacije, koje lice lišeno slobode može da da, kako bi se pokrenuo postupak zaštite njegovih prava. Sve ove aktivnosti rezultirale su time da je skoro polovina pritužbi primljena nakon razgovora predstavnika Institucije sa licima lišenim slobode u ustanovama, gdje su smješteni.

Član 14

23. U svijetlu stava 46 opšteg komentara Komiteta broj 3 (2012) o primjeni člana 14 od strane država članica, molimo navedite informacije u odnosu na mjere obezbjeđivanja reparacije žrtava mučenja i zlostavljanja, naročito:

(a) Mjere zaštite/pravnih lijekova i odštete koje su donijeli sudovi, od trenutka razmatranja prethodnog izvještaja države članice. Te informacije treba da sadrže broj podnijetih zahtjeva za odštetu, broj odobrenih zahtjeva i iznose koji su određeni i isplaćeni u svakom slučaju;

U parničnim postupcima koje žrtve pokrenu tužbama za naknadu nematerijalne i/ili materijalne štete sudovi postupaju na način što primjenjuju odredbe Zakona o obligacionim odnosima i Zakona o parničnom postupku. Članom 207-212 ZOO bliže normirana naknada nematerijalne štete, dok je naknada materijalne štete u slučaju smrti, tjelesne povrede i oštećenja zdravlja propisana članovima 200-204 ZOO. Sudovi ne vode posebne evidenciju o podacima predmeta naknade štete žrtvama mučenja i zlostavljanja, na osnovu kojih bi se mogli dostaviti traženi podaci.

(b) Vrsta programa rehabilitacije koji su obezbijeđeni žrtvama i da li ti programi uključuju zdravstvenu i psihološku pomoć;

Poštujući standarde o pravu na informisanost svjedoka i žrtava, Vrhovni sud Crne Gore je 2011. godine izdao Informator za svjedoke oštećene žrtve krivičnih djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici i trgovine ljudima. Cilj mu je da pruži jasne i razumljive informacije o pravima i obavezama žrtava koje se pojavljuju kao svjedoci/svjedokinje u sudskom postupku u predmetima porodičnog nasilja i trgovine ljudima. Informator daje odgovore na pitanja koja se tiču zaštite u sudskom postupku i podrške koju pružaju Službe za podršku žrtvama svjedocima. Ove službe postoje pri svim prekršajnim, osnovnim i višim sudovima u Crnoj Gori, pa Informator sadrži i kontakte odgovornih osoba kojima se svjedoci i žrtve mogu obratiti za informacije i podršku tokom postupaka u kojima su svjedoci/svjedokinje. U martu 2017. godine izdato je inovirano i dopunjeno izdanje Informatora, koje je rezultat saradnje Vrhovnog suda Crne Gore i NVO Centar za ženska prava.

U Višim sudovima u Podgorici i Bijelom Polju od 2009. godine funkcioniše Služba za podršku svjedocima/oštećenima tj. žrtvama ratnih zločina, s ovlaštenim licima za podršku oštećenima/svjedocima u predmetima za ovo krivično djelo.

U cilju informisanja javnosti o radu Službi publikovan je i Informator koji sadrži detaljne informacije o mjesno i stvarno nadležnim sudovima, važnosti svjedočenja pred sudom i samom svjedočenju (bezbjednost-mjere zaštite, ko može biti saslušan kao svjedok, a ko oslobođen od dužnosti svjedočenja, šta je predočavanje, a šta suočenje, ko može svjedoku postaviti pitanja, šta kad se završi svjedočenje), informacije o radu Službe (prvi kontakt sa sudom, podrška) i kontakt podaci lica koji su ovlašćeni da pruže podršku svjedocima/oštećenima.

Ovlašćena lica iz Službe za podršku na raspolaganju su da odgovore na pitanja, da daju objašnjenja u vezi sa radom suda, krivičnim postupkom, mjestom sjedenja u sudnici i da učine sve što mogu kako bi svjedočenje za žrtvu predstavljalo pozitivno iskustvo, a ne nelagodnost.

Informator je javno publikovan i distribuiran sudovima, a nalazi se i na portalu sudova www.sudovi.me.

(c) Mjere koje se preduzimaju kako bi se obezbijedili drugi vidovi zaštite/pravnog lijeka (restitucija, zadovoljenje, uključujući povraćaj dostojanstva i ugleda, i garancije neponavljanja) za žrtve mučenja i zlostavljanja, i koliko je tih mjera u stvarnosti pruženo žrtvama mučenja i zlostavljanja tokom perioda koji se razmatra;

(d) Da li žrtve mučenja i zlostavljanja imaju pristup besplatnoj pravnoj pomoći.

Žrtve mučenja i zlostavljanja imaju pristup besplatnoj pravnoj pomoći ukoliko su ispunjeni uslovi iz čl. 12 Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći (vidjeti odgovor na pitanje 5).

Član 16

24. U svijetlu prethodnih zaključnih razmatranja Komiteta (st. 18), molimo navedite informacije o:

(a) Koracima preduzetim da se spriječi nasilje, uznemiravanje i zastrašivanje usmjereno protiv novinara i imovine medija;

Urađena je "Analiza rizika ugroženosti zaposlenih u sredstvima javnog informisanja – novinara", shodno kojoj Uprava policije, po osnovu izvršene procjene i analize, sprovodi mjere obezbjeđenja lične sigurnosti novinara i imovine medija za koje rade. Službenici Uprave policije u skladu sa svojim nadležnostima, preduzimaju aktivnosti na prevenciji, otkrivanju i sprječavanju krivičnih djela i prekršaja na štetu novinara i imovine medija. Preventivne mjere i radnje se odnose na obezbjeđenje novinara, redakcije i imovine medija – vozila u slučajevima gdje je to procijenjeno kao potrebno, na operativne provjere i analize potencijalnih rizika u cilju obezbjeđivanja uslova za nesmetani rad novinara.

Službenici Uprave policije imaju svakodnevno komunikaciju sa nadležnim tužiocima.- koordinirano i planski se preduzimaju radnje u cilju prikupljanja materijalnih dokaza radi eventualnog procesuiranja izvršilaca napada na novinare i imovinu medija. Kao stalna

aktivnost, u sklopu ovih mjera, u kontinuitetu se vrše operativne provjere na terenu u odnosu na lica koja bi mogla ugroziti bezbjednost novinara, vrši analiza stanja u pisanim i elektronskim medijima tj. da li njihova trenutna aktivnost može imati za posledicu i ugrožavanje sigurnosti zaposlenih u tim medijima.

(b) Radu Komisije uspostavljene u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova u decembru 2013. godine s ciljem praćenja istraga napada na novinare i imovinu medija, uključujući kratak opis nalaza komisije, njene preporuke i mjere koje su preduzete u pravcu njihove implementacije. Molimo takođe navedite informacije o ishodu slučajeva koje je razmatrala komisija, uključujući istragu ubistva Duška Jovanovića 2004. godine i slučaj Tufika Softića iz 2007. godine;

Vlada Crne Gore je krajem decembra 2013. donijela odluku o formiranju Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama starih i nedavnih slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima i ubistvo novinara. Komisija je utvrdila spisak prioriternih istraga kojima se tokom mandata bavila. Formirani su Radni timovi u cilju rasvjetljavanja događaja koji se smatraju posebno složenim i kod kojih su iskazani rezultati u dosadašnjem radu. Ministarstvo unutrašnjih poslova pruža logističku podršku i za rad Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama starih i nedavnih slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima i ubistvo novinara.

Predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova, obezbeđuje tehničku podršku dok je član komisije rukovodilac Odjeljenja Unutrašnje kontrole policije. Vlada je na sjednici 8.februara 2018. godine, a vezano za Izvještaj o radu Komisije za period od 23.s eptembra 2017. godine do 23. januara 2018. godine realizovala preporuke Komisije;

- da se na web stranici ministarstva objavljuju Izvještaji o radu Komisij;
- da se iz budžetskih sredstava izdvoje sredstva za mjesečne naknade članovima Komisije.
- da Ministarstvo unutrašnjih poslova - pristupi preispitivanju postupanja službenika policije u istragama napada na novinare i imovinu medija.

(c) Broju pritužbi i policijskih prijava, istraga, krivičnih gonjenja, osuđujućih presuda i kazni izrečenih za ta krivična djela tokom perioda koji se razmatra, klasifikovano po vrsti djela i istražnom organu, broju donijetih rješenja za zaštitu svjedoka i broju reparacija dodijeljenih žrtvama. Naročito, molimo vas dostavite informacije o ishodu sljedećih slučajeva: (i) napad na automobil Zorice Bulatović u maju 2015. godine; (ii) prijetnje smrću Marijani Bojanić i njenoj djeci iz oktobra 2015. godine; (iii) napad na Ivanu Drobniak i njene kancelarije u oktobru 2015. godine; (iv) navodno prebijanje od strane policije Gojka Raičevića nakon njegovog hapšenja oktobra 2015. godine.

U periodu od 01.01.2014. godine do 23.03.2018. godine pokrenuti su sljedeći krivični postupci:

2014. godina:

-predmet formiran protiv jednog lica zbog krivičnog djela prinuda i krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti, koja krivična djela su izvršena na štetu novinara Marka Milačića. U

predmetu su sprovedene dokazne radnje, nakon kojih je okrivljeni optužen. Sud je donio osuđujuću presudu i okrivljenog osudio na kaznu zatvora u trajanju od 9 mjeseci.

-predmet formiran protiv jednog lica zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti, koje krivično djelo je izvršeno na štetu novinara Darka Bulatovića. U predmetu su sprovedene dokazne radnje, nakon kojih je okrivljeni optužen. Sud je donio osuđujuću presudu i okrivljenog osudio na kaznu zatvora u trajanju od 3 mjeseca.

-predmet formiran protiv jednog lica zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti, koje krivično djelo je izvršeno na štetu novinara Siniše Lukovića. U predmetu su sprovedene dokazne radnje, nakon kojih je okrivljeni optužen. Sud je donio osuđujuću presudu i okrivljenom izrekao uslovnu osudu.

2015. godina

-predmet formiran protiv nepoznatog izvršioca, zbog postojanja osnovane sumnje da je kamenovanjem prostorija televizije "Pink M" izvršio krivično djelo izazivanje opšte opasnosti iz čl. 327 Krivičnog zakonika Crne Gore. Sprovedene su dokazne radnje i dato je uputstvo policiji da radi na otkrivanju izvršilaca ovog krivičnog djela.

-predmet formiran protiv jednog lica zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti, koje krivično djelo je izvršeno na štetu izvršne direktorice televizije "Vijesti" Marijane Bojanić Kandić. U predmetu su sprovedene dokazne radnje, nakon kojih je okrivljeni optužen. Sud je donio osuđujuću presudu i okrivljenom izrekao uslovnu osudu.

2016. godina

-predmet formiran protiv jednog lica zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti, koje krivično djelo je izvršeno na štetu novinara Obrada Pavlovića. U predmetu su sprovedene dokazne radnje, nakon kojih je okrivljeni optužen. Sud je donio oslobađajuću presudu.

2017. godina

-nije bilo krivičnih postupaka koji su pokrenuti zbog krivičnih djela izvršenih na štetu novinara.

2018. godina (zaključno sa 23.03.2018. godine)

-predmet formiran protiv jednog lica zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti, koje krivično djelo je izvršeno na štetu novinarkе Jelene Jovanović. U predmetu su sprovedene dokazne radnje, nakon kojih je okrivljeni optužen.

Dostavljamo detaljne informacije o predmetima koje ste posebno tražili:

(I) Dana 07.05.2015. godine od strane novinarkе/dopisnice **Zorice Bulatović**, prijavljeno je da je na njenom vozilu marke „Renault Megan“, polomljeno prednje i zadnje vjetrobransko staklo, kao i sva bočna stakla. Službenici policije izašli su na lice mjesta i izvršili uviđaj. Obavljen je informativni razgovor sa oštećenom Bulatović Zoricom na okolnosti navoda iz prijave. Nakon prikupljenih dokaza i obavještenja, utvrđeno je da se radi o krivičnom djelu uništenje i oštećenje tuđe stvari, čije se gonjenje preduzima po privatnoj tužbi.

(II) Dana 19.10.2015. godine u periodu od 20:09 do 21:01 čas sa facebook profila M. D. upućene su prijetnje na facebook profil oštećene **Marijane Kadić - Bojanić**, izvršne direktorice

televizije „Vijesti“, čime je ugrožena njena sigurnost. Protiv osumnjičenog podnijeta je krivična prijava zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti iz čl. 168 st. 1 KZ. Nakon završenog izviđaja dana 11.11.2015. godine Osnovnom sudu u Nikšiću podnijet je optužni predlog protiv M.D. zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti iz čl. 168 st. 1 KZ. Presudom Osnovnog suda u Nikšiću, M.D. je oglašen krivim i izrečena mu je uslovna osuda.

(III) Dana 18.10.2015. godine više lica je gađalo kamenicom u pravcu prostorija televizije „Pink M“ od kojih jedna kamenica pogodila novinarku, koja je prijavila da je tom prilikom zadobila povrede. Ovaj događaj je kvalifikovan kao krivično djelo izazivanje opšte opasnosti iz člana 327 stav 1 Krivičnog zakonika Crne Gore. U toku postupka saslušana je oštećena u svojstvu svjedoka, kao i drugi svjedoci, a izvršeno je i vještačenje po vještaku medicinske struke. Tužilac je dao uputstva policiji da preduzima mjere i radnje u cilju otkrivanja izvršilaca ovog krivičnog djela.

(IV) Takođe, tokom protesta došlo je do povrjeđivanja novinara **Gojka Raičevića**. Tim povodom u tužilaštvu je formiran predmet protiv nepoznatog učinioca - službenika policije koji su mu 17.10. i 24.10.2015. godine nanijeli tjelesne povrede, te 18.10.2015. godine ugrozili njegovu sigurnost prijetnjom da će ga fizički napasti. Tokom izviđaja tužilac je utvrdio da je Gojko Raičević bio učesnik protesta, da na protestima nije nosio obilježje koje bi ukazivalo da je novinar, te da je proteste snimao telefonom, a ne fotoaparatom ili kamerom, na osnovu čega bi se moglo zaključiti da se radi o novinaru. U cilju obezbjeđivanja dokaza, tužilac je u svojstvu svjedoka saslušao Gojka Raičevića, pribavio medicinsku dokumentaciju i naredio sudsko-medicinsko vještačenje, nakon čega je ocijenio da su se u radnjama NN lica stekli bitni elementi bića krivičnog djela zlostavljanje iz čl. 166a st. 2 u vezi st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore. Na osnovu rezultata izviđaja nije se mogla donijeti odluka u pogledu identiteta izvršioca, zbog čega je tužilac dao policiji obavezujući nalog da kao organ otkrivanja učinioca krivičnih djela, identifikuje službenike policije - izvršiće ovog krivičnog djela. Navodi prijave koje se odnose na događaj od 18.10.2015. godine kada su službenici policije prijetili Gojku Raičeviću, nijesu potvrđeni. Naime Gojko Raičević je tokom postupka ukazao da su mu prijetili službenici iz vozila sa određenim registarskim oznakama. Međutim, tokom postupka utvrđeno je da to vozilo u kritično vrijeme nije bilo u centru grada kako je to tvrdio oštećeni, već u drugom dijelu grada tj. u prigradskom naselju.

25. U odnosu na prethodna zaključna razmatranja Komiteta (st. 22), molimo navedite informacije o mjerama preduzetim u pravcu zaštite nacionalnih manjina, naročito Roma, Aškalija i Egipćana, od diskriminatornog tretmana, uključujući kroz povećano podizanje svijesti i informativne kampanje, kao i kroz promociju lokalne integracije, socijalne i ekonomske inkluzije ranjivih izbjeglica, naročito stanovnika područja Konika.

Ministarstvo kulture je u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava pripremilo sledeće audio vizuelene spotove i radijske džinglove koji pokazuju napredak i probleme u rješavanju ovog pitanja: „Zaustavimo diskriminaciju i predrasude prema Romima“, „Stop maloljetnim brakovima“, i „Zaustavimo prosjačenje - Stop prosjačenju“. Spotove i džinglove emituje Javni servis i lokalni javni emiteri.

Na osnovu sprovođenja istraživanja koja se odvijaju u kontinuitetu (svake druge godine), prati se stepen diskriminacije u crnogorskom društvu i, u skladu sa rezultatima istraživanja,

organizuje se obuka u pružanju zaštite od diskriminacije najranjivijim društvenim grupama. Kontinuirano se sprovode aktivnosti na planu edukacije i promocije antidiskriminatorskog ponašanja i prakse prema ranjivim društvenim grupama sa posebnim modulom koji se odnosi na Rome. Obuka je namijenjena, prije svega, profesionalcima, te svima onima koji na bilo koji način dolaze u kontakt sa slučajevima diskriminacije, dok se promocija odnosi na sprovođenje medijske kampanje i usmjerena je na podizanje svijesti cjelokupne crnogorske javnosti, posebno prema najranjivijim kategorijama stanovništva, s ciljem poštovanja svih ljudskih prava, stvaranja podržavajućeg i tolerantnijeg okruženja, te poštovanja različitosti drugog.

26. U svjetlu prethodnih zaključnih razmatranja (st. 23), molimo navedite informacije o:

(a) Koracima preduzetim da se spriječi nasilje, prijetnje, uznemiravanje i zastrašivanje LGBT osoba;

Shodno važećoj „Strategiji za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018“, koju je Vlada Crne Gore usvojila u maju 2013. godine, u poglavljima „Kulturne promjene, bezbjednost i društveno prihvatanje LGBT osoba“ i „Sprovođenje zakona“ sistemski je tretirano pitanje bezbjednosti LGBTI osoba. Programske mjere iz ovih poglavlja se operacionalizuju i implementiraju kroz donošenje godišnjih Akcionih planova za implementaciju LGBTI Strategije, a u konsultacijama sa nadležnim državnim institucijama i LGBT zajednicom u Crnoj Gori.

Predmetna Strategija i godišnji Akcioni planovi se mogu pronaći na linku:

<http://www.mmp.gov.me/en/library/strategije?alphabet=lat>

U dijelu razvijanja i unapređenja antidiskriminacionog zakonodavstva u Crnoj Gori, u junu 2017. godine usvojene su izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije (Službeni list CG, 42/17). Izmjenama i dopunama Zakon je u potpunosti usaglašen sa pravnom tekovinom Evropske Unije. Zakon tretira i pitanja zaštite seksualnih manjina i nijime se zabranjuje svaka neposredna i posredna diskriminacija po bilo kom osnovu, uključujući rodni identitet, seksualnu orijentaciju i/ili interseksualne karakteristike.

Takođe, kao poseban oblik diskriminacije eksplicitno je navedena „Diskriminacija po osnovu rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika“, kako slijedi:

„Svako pravljenje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica ili grupe lica po osnovu rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika smatra se diskriminacijom.

Svako ima pravo da izrazi svoj rodni identitet, seksualnu orijentaciju i/ili interseksualne karakteristike.

Niko ne može biti pozvan da se javno izjasni o svom rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji i/ili interseksualnim karakteristikama.

Pod rodnim identitetom podrazumijeva se sopstveni rodni doživljaj koji ne mora zavisiti od pola koji je utvrđen i upisan prilikom rođenja. Rodni identitet tiče se svakog lica i ne podrazumijeva samo binarni koncept muškog ili ženskog.

Pod seksualnom orijentacijom podrazumijeva se emocionalna i/ili fizička privlačnost ili naklonost prema licima istog i/ili različitog pola.

Pod interseksualnim karakteristikama podrazumijevaju se različite tjelesne osobine nekog lica (koje mogu biti hromozomne, hormonalne i/ili anatomske), koje ne odgovaraju striktnim medicinskim definicijama muškarca ili žene i mogu biti prisutne u različitom stepenu.“ Za počinjenu diskriminaciju predviđene su novčane kazne u iznosu od 1000 do 20 000 EUR za pravna lica, a predviđene su i visoke kazne za preduzetnike i fizička lica.

Sa aspekta krivičnog zakonodavstva, diskriminacija je u pravnom poretku Crne Gore inkriminisana. Krivično pravna zaštita relevantna za seksualnu orijentaciju je obezbijeđena u Krivičnom zakoniku Crne Gore.

Takođe, odredbom člana 42a obezbjeđuje se strože kažnjavanje, a time i pojačana krivičnopravna zaštita u odnosu na pojedine posebno ranjive društvene grupe čiji su pripadnici žrtve različitih krivičnih djela koja se vrše iz mržnje zbog te pripadnosti, odnosno, zbog pripadnosti rasi, vjeroispovjesti, nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti, polu, **seksualnoj orijentaciji ili rodnom identitetu** drugog lica. Tu okolnost sud će cijeniti kao **otežavajuću okolnost**. (osim ako to nije propisano kao obilježje osnovnog ili težeg oblika krivičnog djela.“)

Dalje je, u vezi sa jačanjem bezbjednosti LGBTI osoba, Ministarstvo unutrašnjih poslova donijelo Rješenje kojim je formiran **Tim povjerenja LGBTI zajednice i Uprave policije**, u martu 2016. g. Zadaci Tima povjerenja su uspostavljanje i održavanje blagovremene, kvalitetne i konstruktivne komunikacije Uprave policije i LGBTI zajednice; stalni fokusirani dijalog koji doprinosi izgradnji povjerenja i snaženju transparentnosti i dostupnosti Uprave policije, stalno praćenje bezbjednosti LGBTI osoba u Crnoj Gori, kreiranje i poboljšanje mjera za unapređenje bezbjednosti LGBTI osoba u Crnoj Gori, stalni dijalog o konkretnim slučajevima i primjeni policijskih ovlaštenja s tim u vezi, diskusija, predlaganje, planiranje i podržavanje aktivnosti koji doprinose jačanju kapaciteta policije za rad sa LGBTI zajednicom i pristup prema LGBTI osobama, praćenje rada i razvoja već uspostavljenje LGBTI kontakt mreže u Upravi policije i pružanje istoj podrške u radu, saradnja sa međunarodnim partnerima koji prate proces LGBTI inkluzije i razvoja kapaciteta policije s tim u vezi, saradnja sa državnim organima i pružanje odgovarajućih informacija, sugestija i komentara za uspješne rezultate u procesu društvenog prihvatanja LGBTI osoba sa aspekta bezbjednosti i doprinos jačanju krivičnopravne zaštite LGBTI osoba u Crnoj Gori iz domena rada i nadležnosti Uprave policije.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, u cilju **promocije i zaštite ljudskih prava LGBTI** osoba, preduzimalo konkretne aktivnosti u saradnji sa drugim institucijama i LGBTI zajednicom.

Jedan od primjera takvih aktivnosti je realizacija 9 panel diskusija u 9 crnogoskih gradova (Nikšić, Bar, Podgorica, Cetinje, Budva, Herceg Novi, Bijelo polje, Ulcinj i Kotor) na temu „DOPRINOS UNAPREĐENJU KVALITETA ŽIVOTA LGBT OSOBA U CRNOJ GORI“. Paneli su okupili predstavnike lokalnih institucija/ustanova (tužilaštvo, sudovi, policija, lokalna samouprava, škole, fakulteti, zdravstvene ustanove, centri za socijalni rad) i NVO-a iz 15 crnogoskih gradova koje se bave zaštitom ljudskih prava. Paneli su održani tokom juna/jula 2016. godine, u saradnji sa NVO Crnogorska LGBTIQ asocijacija „Queer Montenegro“ i NVO Juventas.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, u saradnji sa Savjetom za građansku kontrolu policije, Upravom policije MUP-a Crne Gore i Međunarodnom policijskom asocijacijom (IPA) Sekcija Crna Gora, u 2016. godini publikovalo knjigu „Bezbjednost i osnovna prava: Dimenzije i perspektive sigurnosti LGBT osoba“. Publikacija je dosledni nastavak nacionalne stručne literature o LGBTI inkluziji koja se u Crnoj Gori razvija od 2011. godine, a kojom se

pomaže zainteresovanoj javnosti i ciljnim grupama da kreiraju objektivan odnos prema stvarnosti i potpuni iskustveni pristup za dalja prosuđivanja i zaključke.

(b) Broju pritužbi i policijskih prijava, istraga, krivičnih gonjenja, osuđujućih presuda i kazni izrečenih za ta krivična djela tokom perioda koji se razmatra, klasifikovano po vrsti djela i istražnom organu i broju reparacija dodijeljenih žrtvama. U tom smislu, molimo navedite informacije o ishodu istraga napada na LGBT društveni centar u Podgorici iz decembra 2014. godine, uprkos prisustvu policijskih službenika.

U periodu od 01.01.2014. do aprila 2018. godine protiv 31 lica podnijete su krivične prijave zbog krivičnih djela izvršenih na štetu pripadnika LGBT populacije.

U izvještajnom periodu u svim predmetima sproveden je izviđaj. Nakon sprovedenog izviđaja, pokrenuti su krivični postupci podnošenjem optužnih predloga, i to:

- protiv 1 lica zbog krivičnog djela nesavjesno pružanje ljekarske pomoći iz čl. 290 st. 2 Krivičnog zakonika Crne Gore. Donijeta je oslobađajuća presuda.

- protiv 4 lica zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti iz čl. 168 st. 2 u vezi st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore. Donijeta je osuđujuća presuda, a okrivljeni su osuđeni na kazne zatvora od po 3 mjeseca.

- protiv 1 lica zbog krivičnog djela nasilničko ponašanje iz čl. 399 Krivičnog zakonika Crne Gore. Suđenje u ovom predmetu je u toku.

- protiv 1 lica zbog krivičnog djela rasna i druga diskriminacija iz čl. 443 Krivičnog zakonika Crne Gore. Donijeta je osuđujuća presuda kojom je okrivljeni osuđen na kaznu zatvora.

- protiv 1 lica zbog krivičnog djela nasilničko ponašanje iz čl. 399 Krivičnog zakonika Crne Gore. Donijeta je osuđujuća presuda, a okrivljenom je izrečena uslovna osuda.

- protiv 1 lica pokrenut je krivični postupak. Okrivljeni je oglašen krivim i osuđen.

U 2014. godini formirana su tri parnična predmeta u kojiima su stranke pripadnici LGBT populacije. U jednom predmetu tužba je povučena, jedan tužbeni zahtjev je usvojen a jedan postupak završen je poravnanjem. Odluke su pravosnažne. U 2015.2016.2017 nije bilo parničnih postupaka

Formiran je predmet zbog postojanja osnovane sumnje da je NN lice izvršilo krivično djelo izazivanje opšte opasnosti iz čl.327 st.1 KZCG, na štetu **društvenog centra LGBT zajednice u koji se nalazi u Ul. Moskovska br. 129, u Podgorici.** Naime, NN lice je većim kamenom polomilo staklo na centru, a zatim ubacilo hemijsko sredstvo-suzavac, koji se aktivirao u objektu. U ovom predmetu data su uputstva policiji da radi na otkrivanju izvršilaca ovog krivičnog djela.

Sledećeg jutra nakon ovog napada, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je organizovalo hitnu opravku objekta, zamjenu stakala i postavljanje zaštitne ograde, tako da je SOGI centar ubrzo mogao nastaviti sa radom.

27. U svijetlu prethodnih zaključnih razmatranja (st. 21), molimo navedite informacije o zakonodavnim mjerama preduzetim kako bi se eksplicitno zabranilo fizičko kažnjavanje u svim okruženjima, uključujući u domovima i u alternativnim sadržajima, te u pravcu podizanja svijesti o pozitivnim, nenasilnim i participatornim vidovima vaspitanja djece širom države članice.

U sistemu obrazovanja i vaspitanja zakonom je eksplicitno rečeno da u ustanovi nije dozvoljeno: fizičko, psihičko i socijalno nasilje; zlostavljanje i zanemarivanje dece i učenika; fizičko kažnjavanje i vrijeđanje ličnosti, odnosno seksualna zloupotreba dece i učenika ili zaposlenih i svaki drugi oblik diskriminacije u smislu zakona. U prethodnom periodu sprovedene su brojne obuke za kadar škola, pripremljen je Priručnik za nastavnike, Brošura za roditelje, Upitnik za procjenu vršnjačkog nasilja, Uputstvo „Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja - uputstvo školama“, koji je usvojio Nacionalni savjet za obrazovanje čime je postao obavezan za primjenu u svim školama. Cijeneći specifičnosti dece sa smetnjama u razvoju izradili Smjernice i procedure za obezbjeđivanje sigurnog okruženja za decu u resursnim centrima. Propisuju mehanizam prepoznavanja i postupanja u slučajevima svih formi nasilja nad decom sa smetnjama u razvoju (u porodici, institucijama i sl). Sprovedene su obuke za timove resursnih centara koji su dalje sprovedli obuke sa i za djecu, roditelje i ostali kadar.

Članom 8 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti propisano je da je ustanovi, odnosno kod drugog pružaoca usluga, zaposlenom je zabranjen svaki oblik nasilja nad djetetom, odraslim i starim licem, fizičko, emocionalno i seksualno zlostavljanje, iskorištavanje korisnika, zloupotreba povjerenja ili ovlašćenja koju uživa u odnosu na korisnika, zanemarivanje korisnika i druga postupanja koja narušavaju zdravlje, dostojanstvo i razvoj korisnika.

Članom 9a Porodičnog zakonika propisano je da dijete ne smije biti podvrgnuto tjelesnom kažnjavanju ili bilo kom drugom okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Ova zabrana odnosi se na roditelje, staratelje i sva druga lica koja se o djetetu staraju ili dolaze u kontakt sa djetetom, a ova lica su dužna i da zaštite dijete od ovakvih postupaka i drugih lica prema djetetu.

Opšte informacije o drugim mjerama i razvojinima u vezi s primjenom Konvencije u državi članici

28. Molimo navedite informacije o bilo kakvim drugim zakonodavnim, upravnim, pravosudnim ili drugim mjerama koje su preduzete nakon razmatranja prethodnog izvještaja države članice u pravcu primjene odredbi Konvencije ili preporuka Komiteta, uključujući institucionalne promjene, planove ili programe. Molimo navedite opredijeljene resurse i statističke podatke. Molimo takođe dostavite bilo kakve druge informacije koje država članica smatra relevantnim.

Vlada je usvojila Strategiju izvršenja krivičnih sankcija (2017-2021), kojom su postavljeni strateški ciljevi reforme izvršenja krivičnih sankcija za period 2017-2021., i Akcioni plan za sprovođenje Strategije kojim se utvrđuju mjere, aktivnosti, indikatori rezultata i uticaja, rokovi, nadležni organi i izvori finansiranja potrebni za sprovođenje strateških smjernica definisanih.

Strateški ciljevi su:

1. Jačanje prevencije i zaštite od zlostavljanja i poštovanje ljudskih prava,
2. Izgradnja institucionalnih kapaciteta Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i potreba za preduzimanjem mjera tretmana i resocijalizacije za osuđenike,
3. Jačanje institucionalnih kapaciteta Direkcije za uslovnu slobodu u cilju nadzora osuđenih lica kojima su izrečene alternativne sankcije i mjere,

4. Jačanje kampanje za podizanje svijesti kod stručnog i javnog mnjenja o izvršenju krivičnih sankcija.

Odlukom Vlade od 16. juna 2017. godine obrazovan je Savjet za praćenje sprovođenja Strategije izvršenja krivičnih sankcija (2017-2021) i Akcionog plana za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija (2017-2021).

U odnosu na strateški cilj - Jačanje prevencije i zaštite od zlostavljanja i poštovanja ljudskih prava predviđeno je dalje unapređenje saradnje sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda u cilju prevencije i zaštite od zlostavljanja lica u pritvoru i na izdržavanju kazne zatvora kroz kontinuiranu obuku zatvorskog osoblja o međunarodnim standardima u oblasti prevencije tortute. Posebno značajno su i planirane aktivnosti u odnosu na sprječavanje nasilja među zatvorenicima kroz adekvatne programe rehabilitacije i obrazovne i sportske okupacije.

U odnosu na strateški cilj - Jačanje institucionalnih kapaciteta ZIKS-a i potreba za preduzimanje mjera tretmana i resocijalizacije za pritvorena lica i osuđenike predviđene su aktivnosti za unapređenje tretmana, rada i zapošljavanja zatvorenika, unapređenje zdravstvene zaštite, poboljšanje tehničke bezbjednosti, razvoj ljudskih resursa kroz kontinuiranu obuku u ZIKS-u, rekonstrukciju, sanaciju i izgradnju potrebnih objekata u cilju unapređenja uslova smještaja i tretmana pritvorenih lica i zatvorenika

U odnosu na strateški cilj - Jačanje izgradnje institucionalnih kapaciteta Direkcije za uslovnu slobodu u cilju nadzora počinilaca kojima su izrečene alternativne sankcije i mjere predviđene su aktivnosti na dalje jačanje organizacije i infrastrukture Direkcije za uslovnu slobodu, unapređenje primjene alternativnih sankcija i povjerenja pravosudnih organa u sistem izvršenja alternativnih sankcija kroz stvaranje neophodnih infrastrukturnih i kadrovskih uslova.

U odnosu na strateški cilj - Ojačati kampanje za podizanje svijesti kod stručnog i javnog mnjenja o izvršenju krivičnih sankcija predviđene su aktivnosti za uspostavljanje pravila kako treba unaprijediti odnose sa javnošću i pravilnog shvatanja sistema izvršenja krivičnih sankcija od javnosti

U odnosu na infrastrukturne mjere koje su nužnost unapređenja sistema izvršenja krivičnih sankcija i posebno treba istaći planiranu izgradnju Specijalne zdravstvene ustanove za izvršenje mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, obavezno liječenje narkomana i obevezno liječenje alkoholičara, rekonstrukciju prijavnice Zavoda za izvršenje krivičnih snakcija koja je prepoznata potreba posebno sa bezbjednosnog aspekta. Takođe, nužnost su i izgradnja objekata koji su značajni sa aspekta tretmana a to je multifunkcionalni objekat i objekat otvorenog odjeljenja kako bi se unaprijedio tretman osuđenih lica u pogledu njihove resocijalizacije i reintegracije i kroz adekvatan tretman spriječio recidivizam.

Imajući u vidu sveobuhvatnost strateških ciljeva i mjera, kao i aktivnosti koje treba preduzeti u oblasti izvršenja krivičnih sankcija kao aneks Akcionog plana pripremljen je Budžet Akcionog plana u kojem je data finansijska projekcija potrebnih sredstava za one mjere koje nijesu pokrivene budžetskim sredstvima koja su opredijeljena Zakonom o Budžetu za 2017. godinu za sistem izvršenja krivičnih sankcija.

Budžetom je definisano da je za sprovođenje strateških ciljeva i mjera u cilju unapređenja sistema izvršenja krivičnih sankcija za period 2017-2021. godina potrebno

obezbijediti dodatnih 6.456.353 eura za nova zaposlenja, unapređenje zakonodavnog okvira jačanje kapaciteta kroz obuke, prekvalifikaciju službenika ZIKS-a i infrastrukturu.

U okviru izvještajnog perioda usvojene su i realizuju se: Strategija reforme pravosuđa 2014-2018, Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba 2013-2018, Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2013-2017. i 2017-2021, Strategija za poboljšanje položaja RAE populacije 2012-2016, Strategija za socijalnu inkluziju RE 2016-2020, Strategija inkluzivnog obrazovanja 2014-2018, Strategija za integraciju lica sa invaliditetom 2008-2016, Strategija za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2017-2021, Nacionalni plan akcije za djecu 2013-2017, Strategija manjinske politike, Strategija za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica sa područja bivših jugoslovenskih republika koja borave u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na Kamp Konik 2011-2015. i 2017-2019, Strategija za borbu protiv trgovine ljudima 2012-2018, Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja 2017-2021, Nacionalna strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020, Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period 2013-2017, Strategija za razvoj hraniteljstva u Crnoj Gori 2012-2016, Strategija za razvoj ženskog preduzetništva 2016-2020, Nacionalna strategija za mlade 2017-2021, Nacionalni plan za implementaciju Rezolucije 1325 Žene, mir, bezbjednost. U izradi je nova Strategije razvoja socijalne zaštite za stara lica za period 2018 - 2022.

Predviđeno je usvajanje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2019-2024, sa fokusom na proces out-ovanja LGBT osoba, kao i ključna uloga porodice u tom procesu. Promovisaće i doprinositi implementaciji Zakona o registrovanom partnerstvu koji će biti usvojen do kraja 2018.

Predstavljeni napredak i prepoznati izazovi i obaveze za dalje snaženje sistema zaštite i poštovanja ljudskih prava i sloboda u ovom izvještaju su jasan pokazatelj nedvosmislene posvećenosti Crne Gore najvišim vrijednostima demokratije i principima i načelima proklamovanim u Povelji UN, Univerzalnoj deklaraciji i međunarodnopravnim dokumentima u oblasti ljudskih prava.

U narednom periodu aktivnosti će biti intenzivirane na prevazilaženju izazova u implementaciji međunarodnopravnih normi kroz jačanje efikasnosti nacionalnog institucionalnog okvira za punu primjenu zakonodavstva i snaženje prevencije kršenja i zloupotrebe ljudskih prava i sloboda. Preduzeće se mjere za izgradnju tolerantnog i anti-diskriminatornog okruženja koje će omogućiti nesmetano uživanje prava i sloboda, posebno prevenciji torture, slobode izražavanja, misli, savjesti i vjerospovijesti, rodne ravnopravnosti, kao i prava ranjivih kategorija društva. U ovom kontekstu, realizovaće se kontinuirano unapređenje zakonodavstva, jačanje institucija i razvoj programa obuke sa akcentom na njihovu djelotvornu primjenu u praksi u cilju jačanja pravne sigurnosti i zaštite prava svih građana, a samim tim i postizanja vladavine prava kao najvažnijeg garanta demokratskog funkcionisanja institucija na nacionalnom nivou.